VESTERN

DŽ. BENTIN

SANDANS
PLAVOKOSI INDIJANAC

KOMANČEROSI

BROJ 40 ● 200 DINARA

ROTO
BIBLIOTEKA
X-100

VESTERN

40

1987

Dž. Bentin

SANDANS – PLAVOKOSI INDIJANAC

KOMANČEROSI

X-100

Urednik izdanja
Piroška Matić

Recenzent
Slobodan Bilkić

Copyright: G.P.A. München

Naslov originala:

John Benteen: THE COMANCHEROS

Naslovna strana
Slavka Bošnjaković

*Izdaje i štampa: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, Bulevar 23. oktobra 31, Novi Sad, telefon (021) 621-555 ● žiro-račun 65700-603-6350 ● Direktor NIŠRO »Dnevnik«: **Jovan Smederevac** ● Rukovodilac OOUR Izdavačka delatnost: **Ilija Vojnović** ● Glavni i odgovorni urednik: **Todor Đurić** ● Urednik Redakcije knjiga: **Milorad Predojević** ● Tehnički urednik: **Julij Arvanitidis** Sekretar Redakcije: **Zdenka Karabasil** ● Korektor: **Vera Manojlović***
Tiraž: 32.000 primeraka

Dž. Bontin

SANDANS – PLAVOKOSI INDIJANAC

KOMANČEROSI

Kad se Sandans ispeo na uzvišicu, osećao je dah hladnog vetra koji je dopirao sa Keptejn Mauntinza. Nalazio se na visoravni Novog Meksika, a duboko ispod njega, iznad stepe, treperila je jara. Iako je bilo proleće, gore je bilo veoma sveže, a dole, u stepi, toplo kao usred leta.

Sandansu je bilo hladno u kožnoj odeći. Previše dugo je živeo u dolini da bi mogao brzo da se privikne na tu hladnoću.

Stigao je do zaravni na kojoj je bio put. Duboki tragovi se tu i tamo nisu videli od trave. U svakom slučaju, po Sandansovoj proceni, nisu bili stariji od dvadeset i četiri sata.

Ponovo je pojahao konja i lagano nastavio da jaše.

Bio je uznemiren iako za to, bar u tom trenutku, nije imao vidnog razloga. Razum mu je govorio da taj trag ne mora da znači ništa, jer možda potiče od bezopasnih jahača ili putnika.

Ali, njegov razum je istovremeno bio i razum belaca, a instinkt tipično indijansk.. A instinkt ga je upozoravao na predstojeću opasnost.

Njegov otac je u Ameriku stigao u vreme velikog lova na dabrove. U Engleskoj, odakle je došao, bio je crna ovca ugledne i bogate porodice.

Stigavši u Ameriku, priključio se Čejenima. Ubrzo se oženio poglavičinom ćerkom, a kad je dobio sina, nastojao je da mu pruži evropsko vaspitanje.

Odrekao se svog imena i nazvao se Sandansom. Bilo je to zato što je on bio prvi belac koji je učestvovao u ceremoniji koja se zove Sandans, a to je igra u čast Sunca, koju prerijski Indijanci održavaju jednom godišnje.

Njegov sin Džim Sandans nije bio srećan što se rodio kao neko ko nije ni belac ni Indijanac, a istovremeno je i jedno i drugo.

Međutim, pomirio se s tim, jer mu ništa drugo nije preostalo.

Veliki deo svog života Džim Sandans je posvetio pokušaju da zbliži i izmiri belce i Indijance, ali kad je video čemu to vodi, sasvim je prešao na stranu Indijanaca, kako ih ih ne bi sasvim istrebili.

Da bi pomagao ljude u Vašingtonu koji su mogli uticati na zakone u korist Indijanaca, da bi im dao dovoljno novca kako bi Indijanci bolje živeli, prihvatio je svaki posao koji je donosio novac.

Bezbroj puta je dolazio do zaključka da je to što radi uzaludno sve dok postoji ljudska glupost, pohlepa, zloba, egoizam i brutalnost.

Ali, znao je da se neće predati, ma koliko njegova borba izgledala besmislena. Upravo ona je davala smisao njegovom životu.

Bio je visok, širokih ramena, veoma mišićav. Njegov povijeni nos, tanke usne i koščata četvrtasta

brada, kao i visoke jagodice, ukazivali su na njegovo indijansko poreklo. Koža mu je bila tamnobakarne boje, i činila je veliki kontrast u odnosu na dugačku plavu kosu i oči bistre i plave kao gorska jezera.

Njegova košulja bila je ukrašena resama, a na nogama je imao mokasine. Oružje mu je bilo profesionalno – jedan kolt 45, bovi-nož sa sečivom dugim dvanaest cola, sekira koju belci nazivaju tomahavk, luk i strela kakve nose najveći indijanski ratnici.

U skabardu, o sedlu, visila je vinčesterka.

Put kojim je jahao prostirao se gore, na zaravni strme stene, da bi kasnije prešao u dolinu punu velikog kamenja.

Samo tu i tamo je bilo rastinja.

Sandans ponovo zaustavi konja i sjaha. Na zemlji je ugledao kožni remen optočen srebrnim nitnama. Podigao ga je. Srebro je bilo novo, a koža isušena i ispucala. Konac kojim je remen bio šiven lako se kidao.

Ni to nije moralo značiti da se na tom putu nalazi neko s kim bi Sandans mogao imati nevolje. Ali, on je postajao sve zabrinutiji.

Iako je upravo hteo da pođe prečicom, ostao je na glavnom putu.

Nakon još petnaestak minuta jahanja, više nije bilo doline nego samo uzvišica i brda sa tesnim prolazima.

Sandans je jahao putem sve do jednog potoka, a onda je nastavio kroz potok, sve dok nije stigao u uski kanjon. Znao je da do kanjona nema drugog puta.

Zidovi kanjona bili su ogoljeni i hladni, strmi kao zidovi kuća, pa su sprečavali dopiranje svetlosti.

Sandans zažmiri, da bi bolje video, i nastavi da jaše korakom.

Budno je motrio i bio spreman da reaguje svakog trenutka. Iz skabarda je izvadio vinčesterku, napunio je i postavio je ispred sebe, preko sedla.

Prevalio je još oko dve stotine milja, a onda zaključio da iznenađenja ipak neće biti.

Ljudi su očigledno ujahali u kanjon i izjahali iz njega, ne zadržavajući se, to se moglo videti i po tragovima na dnu presušenog potoka.

Nije morao da sjaše da bi proverio tragove, pa ipak je to učinio, za svaki slučaj.

Tako se uverio da se malo dalje napred nešto dogodilo, mada za to još nije imao nešto konkretno. I, bez obzira na to šta se dogodilo, on će stići prekasno da bi se nešto menjalo.

Opsovao je naglas i pomislio na poklone koji su mu bili iza sedla: na novu vinčesterku 44 – 40 za starog prijatelja, na balu meksičke svile za ženu i haljinu od šarenog platna za ćerku.

Pušku i svilu je bez teškoća kupio u Santa Feu, ali se osećao glupo kad ga je trgovac upitao koji broj haljine hoće da kupi. Nije tačno ni znao koliko devojka ima godina. Poslednji put ju je video pre otprilike deset godina, a tada je ona mogla imati osam, devet, a možda i deset godina.

Zapamtio ju je kao ljupku malu devojčicu, ali kako ona sada izgleda? Da li je niska, visoka, mršava, debela?

Nasumice je uzeo jednu haljinu i platio je, nadajući se da zbog nje neće ispasti smešan. U stvari, njegova najveća želja bila je da tu devojku nađe živu, pa neka izgleda kako izgleda. Takođe je želeo da u dobrom zdravlju nađe starca i njegovu ženu.

Jahao je još jednu milju, a onda stigao u ljupku zelenu dolinu oivičenu brdima.

Od kanjona, oko dve stotine milja, put je vodio strmo nadole, a onda je bio ravan sve do kuće Mekiverovih.

Bila je udaljena od kanjona samo oko četvrt milje, ali se nije videla od žbunja i divlje loze.

Od okolnih brda, vetar nije dopirao u dolinu, pa je u njoj vazduh bio težak od mirisa cveća, a tišina je delovala zastrašujuće.

Ispred stene koja je zaklanjala kuću paslo je nekoliko krava.

Sandans se probio između njih i ugledao ono čega se najviše plašio: četiri dugoroga goveda su ležala na zemlji, ubijena mecima, dok je peto, jedna krava, bila pogođena sa tri metka. Još živa, tresla se od bolova, bespomoćno gledajući zakrvavljenim očima.

Jednim metkom u glavu, Sandans joj je olakšao muke.

Od zaglušujućeg praska, nekoliko goveda pojuriše bez cilja, dok su druga stajala i apatično zurila pred sebe.

Sandans dojaha do kuće i žalosno pogleda ono što je ostalo od ranča Mekiverovih.

Nekada je to imanje služilo drugima za ugled.

Fergus Mekiver je bio krupan i ćutljiv Škotlanđanin koji je dobro poznavao Bibliju, ali nije izbegavao da čita i druge knjige. U regalu je imao sabrana Šekspirova i Dikensova dela, u kožnom povezu.

Bio je ponosan na svoje obrazovanje iako je živeo u kraju u kom više od polovine odraslih stanovnika nisu znali da napišu ni svoje ime.

A bio je ponosan i na ranč koji je sam podigao.

Sandans sjaha.

Kuća i štale sastojale su se još samo od nagorelih trupaca i ugljenisanog drveta. Još nije bila sasvim ugasla vatra koja je uništila to lepo imanje.

Velika kapija korala bila je čitava. Na njoj je Sandans ugledao tamne mrlje i odmah znao da one potiču od krvi. Pored bunara, stajala je boca bez etikete. Sandans je podiže i pomirisa. Nije bila to boca od viskija nego od tekile; a kad je pored boce ugledao opušak najjeftinijih cigara kakve puše samo Meksikanci, znao je da je neko od njih učestvovao u napadu na imanje Mekiverovih.

Iza bunara, naišao je na leš Hane Mekiver. Nje se Sandans sećao kao dobroćudne vesele žene. Sada je mogla imati oko četrdeset godina, a po svemu sudeći bila je silovana pre nego što ju je neko ubio.

Na njenim grudima i telu bilo je toliko rana od metaka, da je Sandans odustao da ih prebroji.

Bio je van sebe od gneva.

Stisnuo je zube i ušao u kuću.

Od Fergusa Mekivera i njegove ćerke nije bilo ni traga. Tražio ih je sve dotle dok sav nije bio čađav i okupan u znoju.

Vratio se u dvorište, izvadio kofu vode iz bunara, napio se, a zatim umio.

Kad je vraćao kofu u bunar da uzme još vode, začuo je stenjanje.

Okrenuo se, ali nije nikog video.

Onda je potrčao prema štali, jer mu se učinilo da otud dopire stenjanje.

Ispod nekoliko nagorelih i popadalih direka, ležao je stari Mekiver.

Izgledalo je kao da je neko namerno pripremio takvu »lomaču«. Pored je stajala kanta sa uljem. Očigledno su banditi starca najpre polili petrolejom, pa ga zapalili, ali je

drvo možda bilo vlažno ili dosta novo, pa nije sasvim moglo da izgori.

Sandans skide grede sa starčevog tela. Bilo je užasno videti ga. Šake nije imao, uši i nos su mu bili nagoreli, kao i veći deo nogu.

Sandans ga je uspravio u sedeći položaj i pridržavao ga da ne padne.

– Ferguse, čuješ li me? – upitao je.

Mekiver se onesvestio. Sandans ga spusti i brzo ode po vodu, na bunar. Proklinjao je sebe što nije poneo viski, jer bi on sada dobro došao i starcu, i njemu.

Ali, Sandans nije imao običaj da nosi viski sa sobom, jer nije podnosio alkohol, a kad bi popio više od dve čaše, gubio bi kontrolu nad svojim postupcima.

I ta osobina je spadala u njegovo indijansko nasleđe.

Odvezao je konopac i uzeo kofu sa vodom, pa je poneo u štalu. Oprezno je polio jadnog starca; znao je da za njega ne može učiniti ništa više i da Mekiver nema šanse da preživi.

– Ferguse – ponovio je Sandans – čuješ li me? Ja sam, Džim Sandans...

Morao je to da kaže još triput pre nego što je stari Mekiver otvorio oči.

– Vi, Sandanse...? – šapnuo je Mekiver.

– Pijte – rekao je Sandans. – Na žalost, imam samo vode.

To je Sandans rekao zato što je znao da je Mekiver uvek voleo da popije, mada je, zbog poslova na ranču, poslednjih godina to izbegavao.

– Gospode... šta su to učinili sa nama... – šapnuo je Mekiver. – Da li ste našli Saru i Hanu?

– Jesam – slagao je Sandans ne želeći da zagorča poslednje trenutke života tom čoveku. – Uplašene su, ali im inače ništa ne fali. Ovamo sam došao sa jednim prijateljem, on ih je odveo na sigurno mesto, kod jednog lekara. U početku vas nisam video... Slučajno sam vas čuo.

– S kojim prijateljem ste došli? – pitao je starac.

– Sa Džonom Kaulterom, lovcem. Znate ga – i dalje je lagao Sandans.

– Da, znam ga. Dobar čovek... – odvratio je Mekiver.

– Ko je to učinio, Ferguse? Ko vas je napao? – najzad je Sandans postavio pitanje koje ga je od početka kopkalo.

– Eldon Rigs i njegovi komančerosi. Nisam znao da je on tako daleko, na severu...

Odjednom je ućutao, a onda kriknuo. Bolno je vikao; vikanje je prešlo u tihi jecaj. Mekiver nije više imao snage da jauče.

– Moram skinuti i ostale grede – rekao mu je Sandans. – Boleće, ali izdržite. Možda ćete se opet onesvestiti...

Starac zažmuri. Duboko uzdahnu, i opet otvori oči.

– Sandanse, molim vas, ustrelite me – rekao je sasvim pribrano. – Nemojte sklanjati grede, neću to izdržati. To što od vas tražim i sam bih rado učinio za vas, u sličnoj situaciji. Pucajte u mene, molim vas, pre nego što opet dobijem napade bolova.

Sandans je znao da je Mekiver u pravu. Skloni on te grede ili ne, bolovi neće prestati, niti će se sačuvati život koji je već na izmaku.

– Ne – rekao je ipak.

– Učinite to! – molio je starac.

– Zašto nemate samilosti prema meni?

Sandans izvuče revolver. Starac se nasmeši i skloni pogled u stranu.

– Nisam živeo loše – rekao je tihō. – Sve u svemu, nemam na šta da se požalim. A sada, oprostio bih se od vas...

Sandans nanišani i opali.

U šupi je našao lopatu.

U cveću, iskopao je dva groba. U njih je stavio leševe bračnog para Mekiver, i zakopao ih. Od dve debele grane napravio je krstaču.

Pošto se bude obračunao sa Rigsom, vratiće se i napisati imena na krstaču. Sada za to nije imao vremena.

Razmišljao je o tome kako je upoznao Fergusa Mekivera.

Pre dvanaest godina jedan moćnik je odlučio iznenada da obesi sve Indijance do kojih se bude dočepao. Sandansov peh bio je u tome da naleti baš na tog čoveka.

Svako drugi bi ili pucao u njega ili ga obesio, a Sandans mu je dozvolio da ga taj čovek odvuče do jednog drveta. Sandans se borio koliko je mogao, nije se dao, ali taj tip je bio jači od njega, a imao je i pomagače.

Već je Sandans mogao da se oprosti od života, kad se na jednim kolima sa ciradom pojavio ne baš mlad čovek, s dvocevkom u ruci.

Nanišanio je na nasilnika i strogo mu zapovedio da pusti zarobljenika. Imao je izraziti škotski naglasak.

– Samo jednom govorim – rekao je pretećim glasom. – Posle toga pucam, prijatelji. Nije fer, toliko vas protiv samog čoveka.

Grupu je predvodio jedan profesionalni kockar bleda lica. Pokušao je da nagovori drugare da napadnu čoveka sa puškom, ali oni to nisu hteli.

Najzad je voda shvatio da može nastradati, pa je popustio.

Sandans je zajedno sa svojim spasiocem napustio to mesto. Bio je izranavljen, iznemogao, sa tragovima lasa na vratu, ali ipak živ.

Tada se sprijateljio sa Fergusom Mekiverom. Iako su se kasnije videli samo nekoliko puta, smatrali su se dobrim i iskrenim prijateljima.

Ovoga puta je Sandans odlučio da poseti Mekiverove samo zato što je imao vremena za to, ali je stigao tek toliko da Fergusa zatekne živog.

– Ta činjenica pomogla je da se čestiti bračni par sahrani pre nego što su lešinari počeli da kruže nad tužnim mestom, i da Sandans čuje ime počinioca.

Sandans više nije mogao vratiti u život nastradale ljude, ali je mogao da pronađe Saru i spase je, naravno, pod uslovom da je još živa.

U to je čvrsto verovao, jer Eldon Rigs nije ubijao mlade devojke ako je na drugi način mogao da ima koristi od njih.

Sandans se osvrnuo oko sebe.

Fergusova dolina bila je pravi raj na zemlji. Sada to više nije, zahvaljujući Eldonu Rigsu i njegovim komančerosima. Ali, oni ne smeju ostati nekažnjeni, razmišljao je Sandans.

Moraće da plate za svoje nedelo, kao i za to što je Sandans morao da puca u svog prijatelja.

Sandans je stisnuo zube kad je pomislio na to šta je Sara mogla doživeti u međuvremenu. Najbolje što joj se moglo dogoditi bilo je da je Rigs hoće za sebe. Pretpostavka za to bila je da je Sara lepa i privlačna. Ali, Sandans o njoj nije znao ništa.

Ukoliko šef bande nije zainteresovan za nju, Sara će doživeti ponižnje i mučenje; Sandans je imao prilike da vidi takve žene, silovane od velikog broja bandita.

Ako sva ta mučenja Sara bude preživela, Eldon Rigs će je, kod Indijanaca, menjati za nekoliko goveda.

On odmahnu glavom, kao da je želeo da odagna te mučne misli i pretpostavke.

Zviznuo je konju. Ovaj dođe do njega, Sandans ga pojaha i napusti dolinu.

2.

Nije video nove tragove, ali je zato odjednom imao utisak da nekog ima u blizini.

Kad je napustio uski kanjon, Sandans je stigao do potoka i tamo zaustavio konja. Oprezno se osvrnuo, kao i uvek. Nije video ništa što bi ukazivalo na nečije prisustvo u blizini.

Odmahnuo je glavom.

Eldon Rigs i njegovi komančerosi su sigurno već daleko odmakli. Pošto su spalili Fergusov ranč i odveli njegovu ćerku, banditi u tom kraju nisu više imali šta da traže.

Sandans upravi Sokola prema potoku, da ga pregazi. Konj nervozno zastriža ušima.

– Šta je, momče? – upita Sandans. – Nemoj da si nervozan samo zato što osećaš da se istó događa sa tvojim gospodarem.

I dalje se osećao nelagodno. Već je hteo da se povuče, kad je čuo kreštanje neke ptice.

Onda se kreštanje ponovilo.

Sandans je izvukao vinčesterku iz skabarda i stavio je na sedlo.

Zaustavio je Sokola i sjahao.

Vođice je prebacio preko jednog žbuna. Tako je Soko znao da sa tog mesta ne treba da se miče sve dok ga gospodar ne pozove ili dok se ne dogodi nešto.

Sandans uze vinčesterku u levu ruku i sa roga sedla otkači tomahavk.

Svu tu svoju predstrožnost smatrao je preteranom, ali nikako nije mogao a da ne posluša svoj instinkt, koji ga je stalno upozoravao.

Da je slušao samo razum, sigurno već odavno ne bi bio među živima.

Gotovo nečujno, kretao se među žbunjem i velikim kamenjem. Oko njega, tu i tamo je bilo pukotina dubokih i do trideset stopa. Neke je Sandans preskakao, a neke obilazio, jer su bile suviše široke.

Pitao se kako je neko mogao doći tim putem i da li ipak postoji još neki izlaz iz tog kanjona. Ili ljudi, za koje je pretpostavljao da žive tu gore, nemaju nikakve veze sa Rigsom i njegovim komančerosima?

Sandans se nalazio ispod stene na koju je tek hteo da se popne, kad je čuo prve glasove.

Nije se uplašio.

Osluškivao je, pognut, i gledao okolo. Po glasovima, zaključio je da tu ima više ljudi.

Upravo je hteo da izađe iz zaklona, popne se i osmotri logor, a onda se predomislio i odlučio da ništa ne uradi na brzinu. Imao je vremena, a sigurno se ni onima gore nije žurilo.

Jer, sigurno se ne bi ulogorili na nekom mestu kasno popodne, ako ne misle da prenoće.

Nije hteo ništa da rizikuje. Jer ako su to zaista Rigs i njegovi ljudi, onda mu ni najveća opreznost i predostrožnost neće biti naodmet; u Rigsovoj bandi bili su samo najozloglašeniji i najokoreliji ljudi s one strane zakona.

Sandans se lagano povukao i odlučio da u širokom luku obiđe mesto na kom je pretpostavljao da se nalazi ulogorena Rigsova banda.

Takvi ljudi, to je znao, uvek postavljaju straže.

On se kretao tako da se nije približavao toliko da bi ga neko mogao videti.

Nakon pola sata šunjanja, naišao je na četiri konja. Bili su vezani za jedno uže pričvršćeno za panj. Nisu bili osedlani, a na vratovima su imali okačene jutane vreće sa hranom.

Sunce je već počelo da zalazi za Keptejn Mauntinz. Sandans je procenio da će se za dva sata sasvim smrknuti. Morao je da požuri, jer je želeo da obiđe ceo kamp i vidi koga sve ima.

Sve to vreme se Sandans pitao zašto ti ljudi nisu otišli dalje, zašto su se ulogorili baš na tom mestu?

Već je počeo da sumnja da su to Rigs i njegovi komanćerosi, ali ni za druge nije nalazio opravdanja da podignu logor tako daleko od puta, usred divljine.

Još nije završio obilaženje, kad je čuo kotrljanje nekog kamena.

Oslušnuo je.

Znao je da to ne mora značiti ništa, ali je i bio navikao da i na sitnice obraća pažnju.

Sve se utišalo, ali nije nestalo njegovog podozrenja.

Nešto mu je govorilo da tu ima još nekog osim ulogorenih ljudi, bez obzira na to ko su oni.

Pošao je u pravcu iz kog se šum čuo malopre. Nakon nekoliko jardi, video je senku, u trenutku kad je nestajala iza jedne stene.

Kad je stigao iza stene, video je veliku rupu, u kojoj je nestala životinja.

Laknulo mu je. Ipak, nešto ga je teralo da i dalje traga za nekim ili nečim.

Nije želeo da ga obuzme strah i natera ga da čini ono što inače ne bi činio, ili da uobražava da ga neko proganja.

Vratio se do mesta iznad kog je, po njegovoj procenio bio logor.

Mrak se spuštao brže nego što je on to procenio. Bio je mlad mesec, a zvezde koje su sjale nisu dovoljno osvetljavale kraj. Ali, to mu je odgovaralo.

Krenuo je. U trenutku se pokajao što nije poneo sa sobom i indijansko oružje, jer će plamen posle svakog pucnja iz revolvera odati njegov položaj.

U takvoj situaciji, računao je, moraće da se zadovolji bovi-nožem i tomahavkom.

Nastojao je da hoda tako da se kamenje ne kotrlja pod njegovim nogama, mada je, približavajući se kraju uzvišice, stalno pretpostavljao da preteruje sa opreznošću.

U to se gotovo uverio kad je ugledao četvoricu ljudi u improvizovanom kampu, koji je sada bio malo ispod njega. Ti ljudi su se ponašali tako da se ne plaše ničeg na svetu.

Sedeli su oko vatre oivičene stenama, koje su činile odbrambeni bedem. Sandans je bez teškoća mogao da vidi svaku pojedinost.

Činilo mu se da nijedan od četvorice ljudi nije trezan; pored njih stajala je velika prazna boca, dok su drugu dodavali jedan drugom, ispijajući iz nje žestoku tekućinu.

Sva četvorica su bili Meksikanci, i Sandans je zaključio da su iz bande Eldona Rigsa. Njihova sombrera su im visila na leđima. Dvojica od njih bili su obučeni kao veleposednici, ali su njihove kratke jakne i izvezene pantalone bile prljave i pune masnih mrlja.

Tako je Sandans zaključio da su do tih odela banditi došli nekom pljačkom.

Jedan od njih ustade, obrisa usta nadlanicom i udalji se od ostalih.

Odjednom Sandans primeti, malo dalje od vatre, tamnu siluetu koja je ležala pored stene. Meksikanac zastade pred njom, podiže desnu ruku u kojoj je bila boca i prosu alkohol na tamnu priliku.

Sandansa prođe jeza. Ta prilika je, po njegovoj proceni, bila vezana.

Da to nije Sara Mekiver?

Prilika se pomeri. Čulo se kako se čovek podmuklo smeje, a onda je podigao nogu i udario zarobljenika. Ovaj se pomaće. Očigledno, taj neko nije mogao ni da viče. Sandansu se učinilo da čuje tiho stenjanje.

Jedan od onih za vatrom okrenu glavu i viknu:

– Hej, Estebane, ostavi ga! El će ti odvrnuti glavu ako ga mrtvog odnesemo u grad!

Sandans stisnu zube; sada više nije bilo sumnje u to da su ljudi na koje je naišao članovi bande Eldona Rigsa i da su i oni učestvovali u napadu na Mekiverove.

Sandans je hteo da dođe do Eldona Rigsa, i to preko nekog od njegovih ljudi.

Čovek koji je zlostavljao nepoznatog zarobljenika bio je najbliže Sandansu, i on je mogao da ga se dočepa, ali preostala trojica su mu predstavljali ako ne prepreku, ono prilično veliku opasnost.

Nije imao izbora. Morao je da puca u njih. Ni oni nisu imali samilosti prema poštenim ljudima i ko zna koliko njih su zlostavljali i ubili na svojim krvavim pohodima.

Zarobljenika je onaj čovek ostavio na miru. Za Sandansa je svezani čovek predstavljao veliku nepoznanicu, i, kako je izgledalo, bilo je sigurno da se taj neće moći mešati u njegovu borbu, niti mu pomoći.

Sandans je nanišanio na jednog od trojice za vatrom i odmah opalio. U istom trenu je i drugog imao na nišanu. Niko od njih još nije stigao da reaguje, a dvojica su već ležali na zem nepomični.

Trećeg je Sandans promašio.

Opet mu je pred oči iskrsla jeziva scena na opustošenom ranču starog Fergusa.

Opet je opalio. Ovoga puta je pogodio trećeg, koji je pao, ali se moglo videti da nije smrtno pogođen.

Četvrti je jedini reagovao kad je čuo pucnje izvukavši revolver iz korica. Pucao je u pravcu iz kog su dolazili hici iz Sandansove vinčesterke.

Jedan protivnikov hitac prošišao je tik pored Sandansove glave, i to u trenutku kad je nišanio. Tako se cev vinčesterke, od vazdušne struje, malo pomerila i, kad je hitac izleteo, ponovo je promašio cilj.

Sandans je opsovao kad je video da je četvrti bandit uspeo da se skloni iza stene. Morao je, sada, da uradi ono što je sve vreme izbegavao da učini: da ode u banditski logor.

Osvrnuo se još jednom, i pogledao konje.

Preživeli bandit nije neprimećen mogao stići do njih. Trebalo je da pređe oko trideset jardi brisanog prostora, a pošto je znao da je tu negde tajanstveni strelac, sigurno se neće usuditi da izađe iz zaklona.

Sandans se više nije dvoumio.

Vinčesterku je naslonio na jednu stenu i, pazeći da stalno bude zaklonjen, počeo da se približava banditskom logoru. Pri tom nije skidao po-

gled sa stene iza koje se sakrio četvrti bandit.

Kad se približio vatri, ugledao je dvojicu mrtvih bandita. Treći, ranjeni, ležao je na zemlji i stenjao. Nije mu bilo ni na kraj pameti da se lati oružja, koje mu se nalazilo u koricama na pojasu.

Sandans je u desnoj ruci držao nož. Lagano se uspravio, znajući da je nepovređeni bandit još uvek iza stene. Međutim, jednim pogledom je konstatovao da se zarobljenik izgubio, odnosno da više nije na mestu na kom je bio.

Sandans nije imao vremena da razmišlja, jer je četvrti bandit, videvši tajanstvenog napadača i ocenivši da on za njega više ne predstavlja opasnost, izašao iz zaklona i pojurio prema Sandansu, pucajući iz dva revolvera.

Sandans se sklonio iza gustog žbuna i strpljivo čekao da bandit ispuca sve metke.

Ali, ovaj je, ostavši bez municije, oba revolvera odbacio i iz pojasa izvadio treći revolver.

Sandans se odjednom bacio napred, da bi izbegao hice; istovremeno je zavitlao nož prema protivniku.

Bandit je ispalio još jedan metak, a onda je njegova ruka klonula. Stajao je uspravno još nekoliko sekundi, a onda se skljokao.

Sandans mu priđe, okrenu ga na leđa i iz njegovih grudi izvadi bovinož, te ga obrisa o banditovu jaknu. Indijanac u njemu uvek je odbijao da poveruje u neku nadzemaljsku pravdu, ali, gledajući tog čoveka, nije osećao nikakvo sažaljenje. On je ubijao i morao je znati da će jednoga dana i sam biti ubijen. Drugačije nije moglo biti.

Sandans ode do vatre; još je ranjenog bandita držao na oku. Ovaj je još uvek nezainteresovano ležao i stenjao, ne pokazujući nameru da se bori.

Sandans ode do mesta na kom je doskora bio zarobljenik. Video je trag koji vodi prema jednoj pukotini. Samo kratko vreme je razmišljao o tome da li da odmah pokuša da ga nađe, ali se onda predomislio i odlučio da porazgovara sa ranjenim banditom, da pokuša saznati od njega gde se krije Eldon Rigs, jer je, sudeći po težini rane, postojala mogućnost da će umreti pre nego što se Sandans vrati.

Najpre je na vatru, koja je već počela da jenjava, stavio nekoliko debelih grana. Kad je plamen postao jači, Sandans priđe ranjeniku.

Ovaj ga odmeri ironično.

– Bio sam kod Mekiverovih – poče Sandans.

Meksikanac nije rekao ništa.

– Da nisi ti starog polio petrolejom i zapalio ga? – nastavio je.

Ranjenikovim telom prođe drhtaj. Napravio je kretnju kao da će da pljune Sandansa, ali izgledalo je da nema dovoljno pljuvačke, i to nije učinio.

– Nećeš preživeti ako ti ne pomognem – rekao je Sandans, gledajući u veliku ranu na grudima, koja je krvarila.

– Ne treba mi tvoja pomoć! – rekao je bandit potcenjivački.

Sandans zavrte glavom.

– Trebalo bi da si malo pomirljiviji u času svoje smrti – rekao je. – A pre nego što umreš, moraš mi reći gde ti je šef Eldon Rigs.

Ovoga puta je bandit uspeo da pljune, ali se Sandans izmaknuo.

– Nemoj misliti da ću ti ostati dužan, ako mi daš informaciju koju tražim. Dobićeš nešto.

– Šta? – zainteresovano upita bandit.

– Lakšu smrt.

– Do đavola, i ti i tvoj poklon! – rekao je bandit glasom punim mržnje.

– Ne bi trebalo da omalovažavaš taj poklon – nastavio je Sandans. – Ako budem morao silom da izvlačim iz tebe obaveštenje koje mi treba, zažalićeš što si se rodio.

Izvadio je bovi-nož, čije sečivo zasja na svetlu plamena. Bandit poblede. Adamova jabučica mu se micala gore dole, i on je u trenutku zaboravio na svoju ranu.

– Nećeš se usuditi da mi učiniš ništa nažao! – uspaničeno je viknuo. – El bi te iseckao u komade!

– El o tome neće znati ništa – odvratio je Sandans. – I ako bude saznao, biće mu svejedno, jer ću i njega ubiti.

Bandit je uspeo da se nasmeje.

– Ti si lud! – vikao je. – Lud, sasvim! Eldona Rigsa niko ne može ubiti. Niko!

Sandans ga uhvati za kosu.

– Gde je Eldon Rigs? – upita. – Gde je, govori!

Komančero otvori usta, a oči mu se zaokrugliše u strahu. Ali, ćutao je. Osećao je da će ubrzo umreti, a nije hteo da umre kao izdajnik.

Sandans začu tiho njištanje. Htede da pusti banditovu kosu i baci se u stranu, jer se iznenada setio kamena koji se kotrljao kad su sva četvorica bili za vatrom.

Tu ima još nekog, palo mu je na pamet; trebalo je da posluša svoj instinkt.

Još nije ni sklonio ruku iz masne banditove kose, kad je odjeknuo pucanj.

Bandit pred njim bio je pogođen tačno u srce. Samo se trgnuo i pao.

Šarps, pomisli Sandans. Neko ga je ubio iz šarpsa.

– Sledeći metak namenjen je tebi! – čuo je glas iza sebe. – Baci nož i ostalo oružje. I, pazi da ne napraviš neki nepromišljeni pokret. Imam nervozne prste.

Sandans je razmislio da li sebi da dozvoli pokušaj nadmudrivanja, ali je zaključio da to nikako ne bi smeo učiniti. Očigledno je čovek koji je ubio ranjenog bandita bio odličan strelac i zaista bi ga mogao ubiti sledećim metkom.

Osim toga, Sandansu je bio potreban neko ko će mu reći gde je Eldon Rigs.

Bacio je nož, dok je levom rukom otkopčavao pojas, podigao se. Potom je pojas sa revolverom i tomahavkom bacio na zemlju.

Potom se okrenuo i pogledao prema mestu na kom se već krio jedan od bandita, ali tamo nije video nikog.

– Tu sam! – čuo je kreketavi glas čoveka koji je ubio bandita.

Sandans okrenu glavu ulevo. U trenutku je njegovo srce pokucalo brže, jer je konstatovao da bi već bio mrtav da nije poslušao.

Čovek sa kreketavim glasom nije bio strelac. On je u ruci držao skraćenu sačmaricu, a stajao je dovoljno blizu da ga prepolovi s oba punjenja.

Bio je to stariji čovek, nizak, debeo, sa nausnicama i bradom. Na sebi je imao izbledelu crvenu uniformu, koju je nekada uzeo od rurala. Jedino lepo na njemu bio je pojas sa futrolom iz koje je virila drška ukrašena sedefom, i srebrne mamuze na prašnjavim čizmama.

I on je bio Meksikanac.

Zagledao se u Sandansa.

– Ah, ti si crvenokožac... – konstatovao je zadovoljno. Njegov glas je Sandansa podsećao na kreketa-

nje žabe. – Bio sam već gore, na severu, i video par tipova tvoje sorte, ali nijednog sa žutom kosom. Sijuks?

– Čejen – odvrati Sandans staloženim glasom. Osluškivao je. Mora da je čovek sa šarpsom tu negde, pomislio je.

– Pa, dobro, mada sam oduvek želeo da ustrelim nekog Sijuksa. Baš mi je žao.

– Ne treba da vam je žao. Indijanac je Indijanac – rekao je Sandans hladnokrvno.

Čovek poče da se smeje.

– Čuješ li, Sjelito? – povika. – On nas ljubazno poziva da ga ubijemo. Šta kažeš na to?

Sandans okrenu glavu desno, prema mestu s kog se čulo lupkanje peta o kamen. Odatle se pojavio jedan ogromni mladić i stao tako da ga je potpuno obasjavala svetlost plamena.

Ime Sjelito pre bi odgovaralo nekom dečaku; ovaj, što se pojavio, bio je doduše mlad, ali visok gotovo sedam stopa, veoma razvijen, širokih ramena.

Div se nasmeja glupo. Nije imao šešir na glavi, a kosa mu je bila veoma kratka. Rasla je i na čelu i time činila njegov izgled još glupljim.

Upitao je na španskom.

– Treba li da ga ubijem?

– Još ne – odgovorio je onaj stariji. Onda se ponovo obratio Sandansu: – Ti si ratnik. Videli smo na koji način si sredio četvoricu naših. Tako lako i vešto ne bi mogao to učiniti niko osim dobrog ratnika. Šta su ti učinili?

– Mekiver je bio moj prijatelj – odgovorio je Sandans.

– Mekiver? To je onaj što stanuje u maloj dolini iza kanjona?

– Da.

– Sam je kriv. Zašto je poštopoto hteo da nam pokvari raspoloženje i spreči nas da se zabavljamo sa njegovom ženom i ćerkom?

Odjednom Sandansov glas postade hrapav. Ništa nije mogao učiniti da se to ne primeti.

Upitao je:

– Šta ste radili sa njegovom ćerkom?

Stari bandit se nasmeja meketavo.

– Mladi šef je bio oduševljen njome – odgovorio je. – Nikome nije dozvolio da joj se približi. Sigurno ga je izazivalo i to što je bila devica. On mnogo voli device.

Sandans udahnu s olakšanjem. Ako je Eldon Rigs bacio oko na Saru, postoji mogućnost da je još živa i da je Sandans oslobodi.

– Zar nije bilo nikog ko je čuvao stražu četvorici naših drugova? – upitao je Meksikanac vrebajući.

Sandans ga pogleda začuđeno. Nije znao kako da protumači to pitanje.

– Nikoga nisam video – rekao je. – Možda je pobegao kad je video da pucam.

– Koliko ljudi si sahranio u dolini?

– Dvoje. Svog prijatelja i njegovu ženu koju ste ubili tako divljački i nemilosrdno.

Meksikanac je podigao sačmaricu; Sandans je pomislio da ga je uvredio svojim rečima.

Ali, shvatio je da nije tako. Čuo je neki šum iza sebe. Hteo je da se baci u stranu, ali je bilo prekasno.

Nešto ga je udarilo u potiljak, i pred očima mu se pojaviše crveni krugovi. Noge su mu polako popustale. Borio se protiv nesvestice, ali nije mogao ništa. Kad je licem pao na zemlju, već nije bio pri sebi.

3.

Mora da ga je to onaj div udario, jer je udarac bio tako jak da bi oborio i bivola.

Sandans je osećao kako mu u glavi bubnja. Hteo je da se uhvati za mesto na koje se sručio udarac, ali u prvom trenutku mu se učini kao da mu je ruka paralisana, jer je nije osećao.

Ubrzo je shvatio da nije u pitanju paralisanost nego da su mu ruke i noge vezane.

Otvorio je oči.

Brzo ih je ponovo zatvorio, jer nije mogao podneti sunčevu svetlost. Znači, ostatak noći proveo je bez svesti. Pitao se da li je sam, ali je odmah začuo Meksikančev kreketavi glas, i to mu je i bio odgovor.

– Vidi, sinko, on se zaista probudio! – uzviknuo je. – Ili ima lobanju od gvožđa, ili ti više nisi u formi.

Ogromni tip se samo smeškao.

Kroz poluotvorene kapke, Sandans je video da su banditi doveli svoje konje i da su spremni za polazak. Pitao se šta li će uraditi sa njim.

Njegov pojas sa oružjem i tomahavkom visio je o rogu sedla starijeg bandita, dok je div sa izgledom glupaka imao njegovu vinčesterku.

Sandans postade svestan svoje situacije.

Ruke i noge bile su mu svezane tankim kožnim kaišević, koji su bili mokri.

Kad sunce bude počelo da greje, voda iz njih brzo će ispariti, i kaiševi će mu se urezati u meso. Osim toga, uprkos hladnoći koja je vladala na visoravni, skinuli su mu jaknu, tako da se Sandans već sada ježio od hladnoće.

A onda je stari Meksikanac stao pred njega i počeo da govori:

– Žao mi je, crvenokošče, ali nije trebalo da se mešaš u naše stvari. El će biti veoma ljut kad sazna da si mu likvidirao četvoricu ljudi. Mi ćemo sada otići u dolinu i pogledati grobove koje si iskopao, da bismo se uverili u istinitost onoga što si nam ispričao. Ako si nam lagao, teško tebi. Vratićemo se i iseckati te u komade. Biće to malo bolnije nego što su ceremonijalne sandansigre prerijskih Indijanaca – pri tom je Meksikanac gledao u Sandansove ožiljke na grudima, koji su mu ostali iz vremena kad je učestvovao u toj ceremoniji.

Stari ga gurnu nogom.

– Jesi li nam govorio istinu? – upitao je s nevericom. Bio je ubeđen da je Sandans lagao.

– Jesam – odgovorio je Sandans, mada je znao da mu bandit ne veruje.

Bio je zadovoljan što njih dvojica nisu otkrili zarobljenika u pukotini, gde se ovaj bio sakrio. Tako je postojala mogućnost da se taj čovek oslobodi veza, a onda da to isto učini i sa Sandansom.

– Pronašli smo tragove kopita tvoga konja – nastavio je stari Meksikanac. – Kljuse ti je kidnulo, ha? – rekao je zlurado. – Uvek sam mislio da vi Indijanci dobro dresirate konje i da vam oni ne mogu umaći.

Sandans oseti olakšanje. Znao je da je Soko nanjušio komančerose i pobegao od njih. Ipak, nikada nije odlazio predaleko od svog gospodara.

Meksikanac se vinu u sedlo.

– Pa, do viđenja, Indijanče – rekao je, siguran da će se vratiti po-

što se bude uverio da je Sandans lagao.

Mladi div je munuo konja, pa je krenuo sa svojim »taticom«.

Sandans je znao da mora biti strpljiv.

Čekao je čitav sat. Sunce se penjalo sve više na horizontu, ali nije uspelo da ugreje Sandansa, kog je šibao hladan planinski vazduh.

Njegova kožna košulja bila je od njega samo nekoliko metara, na zemlji, ali mu ni to nije koristilo, pošto od kaiševa nije mogao ni da se makne.

Stalno je osluškivao, nadajući se da će čuti neke šumove, ako je zarobljenik pri svesti.

Nije hteo da rizikuje i izvuče ga iz zaklona, plašeći se da bi se dvojica bandita svakog trenutka mogli vratiti.

Koliko god da je krivio vrat, nije mogao videti pukotinu u koju se zarobljenik bio sklonio, ili gde su ga sklonili banditi pre nego što su poginuli.

Čekao je još pola sata, a onda je odlučio da pozove nepoznatog, da napusti zaklon.

– Hej, gospodine! – viknuo je. – Čujete li me? Komančerosi su otišli, a mene su ostavili vezanog! Morate pokušati da oslobodite najpre sebe, a onda i mene!

Nije čuo odgovor.

Setio se da su tom čoveku usta bila zavezana i da se ni prethodne večeri nije čuo njegov glas. A on mu je bio jedina nada u spas.

Onda je oštro zviznuo.

Bio je presrećan kad se Soko pojavio pred njim. Verna životinja je prislonila na Sandansa svoju toplu, meku njušku. Sandans je sa čežnjom gledao u prtljag, iza sedla, u kom je bilo njegovo indijansko naoružanje. Kamo sreće da ga je uzeo pre nego što je počeo da se bori protiv komančerosa.

Ne bi morao da puca i pucanj ne bi upozorio ostale da se događa nešto. A ni ovako mu njegovo indijansko oružje više neće pomoći ako se on ne oslobodi veza.

Ponovo je viknuo:

– Hej, čoveče, odgovorite mi! Nemate šta da me se plašite. Obojica bi što pre trebalo da napustimo ovo mesto, jer se komančerosi mogu vratiti svakog trenutka.

Soko je poskočio od straha kad je čuo gospodarevo vikanje.

Iako je konj lupkao kopitama po zemlji, Sandansu se učinilo da čuje neki šum koji dolazi iz pukotine.

Napregao je sluh.

Opet je dozivao.

Nije bilo odgovora.

Sandans je bio koliko tužan, toliko ljut. Znao je da će umreti tako vezan, ako mu neko ne bude pomogao. A u toj divljini postojale su male šanse da neko slučajno naiđe i spase ga. I ako bi neko naišao, to sigurno ne bi bili ljudi spremni da pomognu. To skrovito mesto tražili su samo oni koji su imali razloga da beže od zakona.

Odjednom je razgovetno čuo stenjanje.

Opet je napregnuto osluškivao. Da, čovek je sigurno hteo da se oglasi, ali nije mogao, setio se Sandans. Zato je činio jedino ono što je moguće: glasno je stenjao.

A onda je Sandansu srce pokucalo jače: čuo je grebanje po steni, sa mesta odakle se čulo i stenjanje.

Pokušao je da vidi tu pukotinu, ali nije išlo. Video je samo stenu, spolja.

Ali, odgovor je najzad stigao:

– Dolazim, gospodine! Čekajte još malo, možda će mi uspeti da se popnem!

Glas je prešao u šapat.

Sandans je zaključio da je zarobljenik na kraju svojih snaga, a možda i da se onesvestio. Međutim, ubrzo se grebanje po steni nastavilo.

A onda je, najzad, Sandans, iznad svoje glave, ugledao senku.

To je značilo da je čovek ispuzao iz svog skloništa, da je uspeo da ga napusti.

Ubrzo se pred Sandansom pojavio čovek s licem koje bi preplašilo i najhladnokrvnijeg čoveka.

To lice je bilo krvavo, prljavo i bezobličnо. Na njemu su se otvorile ispucale usne.

– I ja sam svezan, gospodine. Ne znam kako bih vam mogao pomoći.

– Dopuzite do moje desne ruke i postavite se tako da ja mogu odvezati konopce na vašim rukama – odgovorio mu je Sandans. Nadao se da su u pitanju konopci a ne kožni kaiševi, kao kod njega.

Ako su kaiševi, kao kod njega, biće teško.

I, bilo je onako kako je Sandans mislio.

Trebalo mu je oko pola sata da oslobodi zarobljenikove ruke, koje su bile vezane na leđima.

– Sada ste vi na redu – rekao mu je Sandans.

Prvi pokušaji nisu uspeli.

Onda je Sandans savetovao nepoznatom:

– Pokušajte da izvučete iz zemlje stub za koji mi je vezana desna ruka.

Ni to nije uspelo čoveku koji je bio na ivici svojih snaga.

– Ne mogu... – šapnuo je. – Veoma mi je žao, gospodine, ali ne mogu...

Sandans se setio svojih strela sa oštrim kamenim vrhom. Upitao je čoveka:

– Možete li se podići?

– Ne mogu...

– Morate pokušati! Uhvatite se za uzengiju! Iza sedla su dva prtljaga. Skinite onaj levi.

Onda je počeo da govori nešto Sokolu. Sasvim tiho, izgovarao je reči koje je samo Soko mogao razumeti. Strpljivo je Sandans ponavljao ono što je moglo smiriti životinju.

Soko se sasvim umirio. Stajao je mirno, kao kip. Razumeo je svog gospodara da mora dozvoliti i nekom drugom da mu se približi.

Nepoznati čovek se namučio dok je uspeo da skine prtljag sa strelama.

Tada je Sandans video da je on bos, da na nogama nema ni čarape ni cipele, i da su mu one izranavljene.

– Razvežite prtljag i iz njega izvadite tobolac sa strelama – rekao mu je Sandans.

Više ništa nije morao da mu kaže, čovek je shvatio. Oštrim vrhom kamene strele počeo je da bode kaiševe kojim je Sandans bio vezan.

Dok je to radio, čoveka je Sandans posmatrao.

Ugledao je njegove ruke. Bile su u ranama, probušene na nekoliko mesta.

Setio se kapije korala Mekiverovih, koja je imala tragove krvi i eksera. Tamo su ga banditi bili okovali, u to je Sandans bio siguran.

U trenutku kad je oslobodio Sandansa, jadni čovek je izgubio svest.

Sandans je brzo skinuo sa sedla čuturu sa vodom i počeo da prska onesvešćenog. Ali, ovaj nije dolazio k sebi. Potom je počeo da mu sipa vodu u usta.

Ranjenik je postepeno dolazio k sebi. Popio je nekoliko gutljaja vode i otvorio oči.

Ali, onda je povraćao.

Kad je Sandans video da taj čovek izbacuje krv, znao je da mu nema spasa.

– Ko... ste vi? – slabačkim glasom je upitao nepoznati.

– Zovem se Džim Sandans. Bio sam na putu prema ranču Fergusa Mekivera, svog starog prijatelja. Želeo sam da posetim njega i njegovu porodicu, ali sam pronašao samo njegov leš i leš njegove žene. A ko ste vi?

Čovek se nakašlja, i iz njegovih usta poteče tanak mlaz krvi.

Sandans je sačekao da on smogne snage da mu odgovori.

– Radio sam kod Mekiverovih – najzad je odgovorio samrtnik. – Pošto su banditi silovali i ubili gospođu Mekiver a gospodina stavili na lomaču, mene su okovali i razapeli na vrata korala. – Ispružio je ruke, da ih pokaže Sandansu. – Posle toga su odjahali i odveli gospođicu Saru. Čuo sam kako gospodin Mekiver zapomaže, a onda sam se onesvestio. Kad sam došao k sebi, video sam kako me banditi polivaju vodom. Osvestili su me da bi me odveli sa sobom.

Sandans pogleda u njegove noge. I one su bile probušene debelim ekserima.

– Zašto su vas poveli sa sobom? – upitao ga je Sandans. – Šta su hteli od vas?

– Pričali su nešto o nekom prepadu u Karsons Lendingu – šaptao je čovek. – Navodno, tamo su Rigsovi banditi bili oterani, odbijeni. Rekli su da sam im potreban kao talac... Ništa više ne znam...

Izdao ga je glas. Sandans je već pomislio da je gotovo s njim, kad je ponovo počeo da govori:

– Gospodin Mekiver... još nije bio mrtav kad su me odvodili... bilo je strašno... greo je...

Onda je čovek klonuo. Nestalo je sjaja iz njegovih očiju i one su, otvorene, bile upravljene prema nebu.

Sandans je znao da je gotovo s njim, ali nije hteo to odmah da prihvati. Gledao ga je, očekujući da opet otvori oči i progovori.

Ali, to se nije dogodilo.

Sandans je osećao gorčinu i žalost iako tog čoveka nikada ranije nije video. Bilo mu je strašno što je bilo toliko žrtava napada na Mekiverove.

Komančerosima je taj čovek bio potreban kao talac. Zašto?

To je, mislio je Sandans, mogao da sazna ili od dvojice bandita koji su odjahali na imanje Mekiverovih, ili od građana Karsons Lendinga.

Sandans se najzad podiže, priđe Sokolu i pojaha ga.

Još jednom pogleda čoveka koji je umro za Mekiverove. Odlučio je da se vrati da ga pokopa, jer mu je sada bilo važno da pronađe dvojicu bandita.

Krenuo je prema potoku.

Morao je da stigne do imanja Mekiverovih pre nego što odatle budu otišli dvojica bandita. Po svaku cenu je želeo da ih spreči da Eldonu Rigsu ispričaju šta se dogodilo od trenutka kad je on, Sandans, stigao do njihovog kampa.

Sandans je znao šta ga očekuje u dolini, ali je bio toliko ogorčen i ljut da jednostavno nije mogao poslušati svoj razum koji mu je govorio da na to mesto ne bi trebalo da se

vraća jer mu to može doneti samo nevolje.

U prvom trenutku je nameravao da ih sačeka na ulazu u kanjon, gde će oni svakako morati da prođu, ali je onda otkrio njihove konje.

Sandans ih je odvezao od drveta i pustio ih da odgalopiraju.

Zatim je postavio jednu strelu u luk.

Do mesta u dolini, gde je sahranio bračni par Mekiverovih, bilo je još oko dve stotine jardi. S te razdaljine je mogao pogoditi starijeg Meksikanca, kog je video, pognutog nad grobovima, ali time ne bi postigao i to da sazna gde se nalazi onaj mladi.

Spopao ga je gnev kad je video da bandit gazi cveće koje je gospođa Mekiver negovala s takvom ljubavlju.

Krstača, koju je Sandans bio napravio i stavio je na grob, bila je polomljena i bačena nekoliko jardi od otvorenih grobova.

Sandans je počeo da se šunja dalje, prema kući. Bio je veoma oprezan: nije hteo da rizikuje da ga mladi, ogromni bandit iznenadi.

Neprimećen, stigao je na tridesetak jardi od starog Meksikanca. I dalje od diva nije bilo ni traga.

Međutim, starog bandita kao da je nešto upozorilo, jer se odjednom, bez ikakvog vidnog razloga, naglo okrenuo i ugledao Sandansa.

Nije razmišljao ni sekund.

Izvadio je revolver i ispalio metak u Sandansovom pravcu. Sandans oseti kako mu metak para rukav.

U istom trenutku je i Sandans odapeo strelu. On je gađao preciznije.

Stari Meksikanac je bio pogođen u grudi. Pao je i više se nije micao.

Sada je Sandans znao da je mladi bandit upozoren da se nešto događa, jer morao je čuti pucanj i ujedno znati da mu je »stari« u nevolji.

Međutim, div se pojavio tek posle pola sata.

Uprkos njegovoj težini i veličini, kretao se iznenađujuće gipko.

Sandans ga je ugledao tek na dvadesetak jardi od grobova, kad je izvirio iza jedne stene, u nameri da se uveri da li u blizini ima nekog.

Naravno, sklonio se i primirio, očekujući da vidi šta će se dogoditi.

Laknulo mu je, jer je sada znao gde se nalazi njegov protivnik. To je za njega značilo da je bitka tako reći dobijena. Njemu je protivnik bio najopasniji kad nije znao gde je.

Sačekao je da se div približi grobu, gde je, mrtav, ležao stariji bandit.

Iznenadio se kad je primetio da taj mladić nimalo nije ganut smrću svog prijatelja, možda i oca. Izgledalo je, čak, kao da mu se lice razvuklo u osmeh.

Sandans se nije prevario.

Uskoro je mladić počeo da peva i igra, smejući se usput. Podigao je šarps iznad sebe i mahao njime.

Onda se sabrao. Ozbiljna lica, gledao je u poginulog bandita. Otpljunuo je prema njemu.

Kakav je to soj ljudi, pitao se Sandans, ispruživši se iza grma koji mu je služio kao zaklon. Odapeo je i drugu strelu, nišaneći u diva, koji je opet počeo da se smeje.

Pazio je da ga ovaj ne iznenadi.

U svojoj radosti zbog smrti drugog bandita, Sjelito je Sandansa ugledao tek kad je ovaj bio na desetak koraka od njega. Nije ga primetio dok mu se približavao.

Njegovo kikotanje je naglo prestalo. Puška mu je još uvek bila u levoj ruci.

Sandans je po izrazu njegovog lica primetio da ovaj napregnuto razmišlja šta da preduzme. Krupnom momku je trebalo dosta vremena da smogne snage i upita:

– Otkud sad ti?

Bio je veoma iznenađen što pred sobom vidi čoveka za kog je mislio da se nikada neće osloboditi tankih jakih kožnih kaiševa, kojima je bio vezan.

Sandans nije izdržao da se ne nasmeje.

– Da bi neko mene savladao i onesposobio za borbu, potrebno je malo više nego nekoliko kožnih kaiševa – odgovorio je.

Div se počeša po kosi.

Upitno je pogledao dole, u starog bandita, ali mu ovaj sada nije mogao pomoći. Odjednom, njegovo lice zasja, kao da se setio spasonosne ideje.

– Čovek zbog kog smo došli bio je u tvojoj blizini, tamo gore – rekao je.

– Tačno je – potvrdi Sandans. – Tvoj otac je propustio da me priupita o tom čoveku. Nije imao prilike. Ta greška ga je stajala života.

Div pogleda dole.

– On nije bio moj otac – reče. – Nikada. – Pokupio me je negde dok sam još bio mali, ali otkako pamtim i sebe i njega, uvek me je mučio.

– Mogao si ga se osloboditi – rekao mu je Sandans. – Kao što vidim, ubijanje ti ne predstavlja neki problem. Što ga se nisi oslobodio ranije, kad te je toliko mučio?

Sjelito odmahnu glavom.

Odjednom se promenio izraz njegovog lica, i ono poprimi grč velike mržnje. Sandans je odmah shvatio da to nije mržnja prema starom banditu nego prema njemu.

– On je bio jedini koji je ikada brinuo o meni – odgovorio je mladić.

Onda je pogledao u Sandansa, koji je sve vreme držao luk i strelu, upravljenu u njegove grudi.

Bacio je pušku.

– Nećemo se boriti oružjem – rekao je. – Hoću da te ubijem rukama.

Ispružio ih je.

Dlanovi su mu bili veliki kao lopate, a mišice toliko jake da su mu rukavi na košulji gotovo popucali, iako su bili veoma široki.

Sandans je znao da je previše smela ideja koja mu je pala na pamet, ali je isto tako bio siguran da tog džina neće moći ubiti jednom strelom.

Najpre je ustuknuo nekoliko koraka, da bi izbegao rizik da se krupni mladić baci na njega.

– Dobro – odvratio je nevoljno. Nije mogao glumiti da mu je svejedno, ali je nastojao da ne pokaže koliko je zabrinut zbog protivnikovog predloga.

– Onda, borimo se pesnicama – nastavio je, praveći se da mu to ne predstavlja nikakav problem.

Ne ispuštajući diva iz oka, odložio je strelu u tobolac, a onda ga, zajedno sa lukom, stavio na zemlju, malo dalje od mesta na kom je stajao.

Skinuo je, zatim, kožnu jaknu, ispod koje nije imao ništa. Primetio je da ga mladi Meksikanac zadivljeno gleda. Njegove grudi su se presijavale na jutarnjem suncu.

– Imaš mnogo ožiljaka – komentarisao je mladić.

Sandans mu je nije odgovorio.

Razmišljao je o tome koliko je bio lud kad je pristao da prihvati borbu pesnicama sa tako ogromnim i snažnim tipom kakav je bio mladi bandit.

Istovremeno, osećao je da svoj jad i gnev mora iživeti, kako bi se bar malo smirio.

Bilo mu je jasno da ovoga puta nije fizički nadmoćan i da mu je šansa da pobedi u snalažljivosti. Moraće da smisli nešto kako bi ostao čitav.

Još je osećao bolove od udarca u glavu koji je dobio prethodne večeri.

Mladi bandit kao da je pogodio njegove misli; nasmejao se nadmeno, podigao ruke i stisnuo pesnice.

Nije napadao prvi. Čekao je da to učini Sandans. Valjda je imao iskustva u tuči s pesnicama, pa je makar to znao, koliko god bio glup.

Nije dugo morao da čeka.

Sandans ga je snažno, koliko god je to mogao nekoliko puta udario u lice. Ali, čovek se nije ni pomerio. Bio je miran kao da je mušica sletela na njega.

Međutim, refleksi su mu bili previše slabi da bi eskivirao na vreme i izbegao udarce.

To je Sandansu davalo snage da udara sve jače. Međutim, kad je primetio da je div i dalje nepomičan, Sandansa je izdala snaga.

Shvatio je da mu protivnik ne uzvraća udarce samo zato što čeka da ga izda snaga, i da ga onda sravni sa zemljom jednim jedinim udarcem.

Sandans je podigao ruku, zamahnuo, ali više nije imao snage da udara.

Sjelito se nasmejao, a onda stupio u akciju.

Sandansova sreća bila je u tome što je bio veoma gibak i pokretljiv, te je vešto izmicao. Međutim, div je udarao sve brže, kao neka mašina.

Počeo je da gubi vazduh.

U međuvremenu, mladiću je potekla krv iz nosa, koji je Sandans, dok je imao snage, udario nekoliko puta. Na trenutak je Sandans pomislio da bi bilo najbolje da brzo uzme luk i strelu i da tako okonča borbu.

Ali, u tom trenutku je padao, a div je bio iznad njega. Sandans je zamahnuo rukom što je snažnije mogao i laktom zadao protivniku strahovit udarac, pogodivši ga ispod rebarnog luka.

Sjelito je zastao kao da je naleteo na nevidljivi zid. Oči su mu se iskolačile i izgledalo je da uopšte ne vidi Sandansa.

A onda je urliknuo i uhvatio se za udareno mesto.

Sandans je pogledao u svoje izranavljene ruke i upitao se kako to da se ranije nije setio da potraži slabo mesto velikog bandita, mesto što je pokušavao da ga udara po licu.

Ali, sad ga je našao.

Sjelito se oporavljao vrlo sporo. Sad je Sandans video da njegovi udarci po banditovom licu nisu bili bezazleni kao što je to izgledalo u početku.

Ostavili su vidnog traga u obliku oteklina i podliva.

Kad mu se učinilo da je div sasvim došao k sebi, Sandans ga je ljutitim glasom upitao:

– Jesi li ti ubio i ženu?

Sjelito odmahnu glavom. Najpre je samo zurio u Sandansa, a onda je rekao:

– Nisam. Ali, ja sam postavio grede iznad njenog muža i polio ga petrolejom, pa ga zapalio.

Rekao je to kao da se hvali.

Sandans je bio van sebe. Sada više ni o čemu nije razmišljao. Udarao je bandita uvek u isto, slabo mesto, sve jače i jače, kao da je od gneva dobio novu snagu.

Bandit nije imao vremena ni ruke da podigne.

Sandans je prestao da ga udara tek kad je div pao na zemlju, nemajući snage da se pridigne. Disao je brzo i glasno, kao da ne može doći do daha.

Učinilo se kao da se više nikada neće oporaviti.

Sandans je potražio svoju pušku.

Pošao je prema mestu na kom mu je bio luk sa tobolcem, ali je zastao na pola puta.

Čuo je neki šum iza sebe.

Brzo se bacio u stranu, jer je u istom trenutku odjeknuo pucanj, a hitac proleteo tik iznad njega. Da nije bio na zemlji, sigurno bi već bio pogođen.

Kako se bacio na onu stranu gde je bio njegov luk sa strelom, Sandans je, čim se našao na zemlji, zgrabio svoje indijansko oružje.

Pretpostavljao je da će odapeti strelu pre nego što njegov protivnik bude ispalio sledeći hitac.

U trenutku kad se naglo uspravio i okrenuo, sa zapetom strelom u rukama, drugi metak se zabio u zemlju pored njegovih nogu.

Ugledao je Sjelita sa revolverom u ruci. Uzeo je oružje koje je bilo na zemlji, pored starog bandita, i odmah iskoristio priliku da puca u Sandansa.

Očigledno nije bio prvoklasni strelac, dok se za Sandansa to moglo tvrditi.

Već u sledećoj sekundi, strela sa kamenim vrhom zabila se u banditove grudi. Bio je pogođen u srce.

Pre nego što je pao, uspeo je da ispali još jedan hitac, ali tek taj nije stigao ni blizu cilja.

Onda je pao i više se nije micao.

Pre nego što je uradio išta drugo, Sandans je uzeo iz tobolca još jednu strelu. Sa lukom u rukama, krenuo je prema mladom divu.

Možda se i pravi da je mrtav, a zapravo čeka priliku da nešto preduzme. Sa takvim ljudima čovek nikad ne zna na čemu je, pomisli Sandans.

Ipak, mladić je bio mrtav.

Sandans izvuče strelu iz njegovih grudi, a zatim priđe i drugom banditu, i iz njega izvadi strelu. Takve strele, sa ubitačnim kamenim vrhom, nisu sē više proizvodile i malo ko je znao da ih napravi.

Zato ih je Sandans tako čuvao.

Stari Meksikanac je u pojasu imao još jedan revolver, i to kolt 45. Uzeo ga je, kao i svoju vinčesterku. Pronašao je i svoj bovi-nož Jedino nigde nije bilo njegovog tomahavka.

To oružje mu je takođe bilo dragoceno, i on shvati da je ono ostalo u bisagama na jednom od banditskih konja, koje je oterao.

Zviznuo je, i Soko se brzo pojavio pred njim.

Nije ni pomišljao na to da sahrani bandite. Pre nego što je odjahao, zakopao je, ponovo, grobove Mekiverovih, a bandite je odvukao malo dalje i ostavio ih pored jednog velikog žbuna. Nije ga se ticalo šta će biti sa njim.

A onda je još jednom pogledao u ruine nekada lepog ranča, i odjahao.

Banditske konje je našao brzo, kod potoka. Njegov tomahavk je zaista bio u bisagama na jednom od njih. Ponovo ga je okačio o rog sedla.

Banditske konje je rasedlao, sedla bacio u jednu široku pukotinu u steni, a njih ponovo oterao. Potom se uputio prema popništu borbe sa banditima, u nameri da sahrani čoveka koji ga je spasao.

Odlučio je da prenoći negde u brdima, a da ujutro rano krene u Karsons Lending. Tamo će saznati šta je bilo i, ako bude imao sreće, možda će mu neko reći i to u kom pravcu da jaše da bi pronašao Eldona Rigsa.

4.

Karsons Lending je bilo zabačeno mesto u peskovitoj stepi, pored gotovo isušenog potoka i ni po čemu se nije moglo zaključiti zašto su ljudi odlučili da u toj zabiti podignu naselje.

Tu nije bilo zemlje koja bi stanovnicima donela ikakav plod, niti su goveda imala šta da pasu. Kao trgovinska ili poštanska postaja Karsons Lending takođe nije bio značajan, jer se nije nalazio na glavnom, pa čak ni na nekom sporednom putu, a put koji je prolazio kroz mesto retko ko je koristio.

U kasno popodne sledećeg dana Sandans se zaustavio na brdu iznad grada i pogledao dole, na krovove.

Pre dosta godina, u tom gradu je proveo nekoliko sati, i nije mu se činilo da je tako ruiniran kao sada. Kuće su bile naherene i kao da je sve bilo pusto.

Desni niz kuća sada je bio kraći od levog, dok su oba tada, bila gotovo jednaka.

Sandans je ostatak puta prešao sasvim lagano. Pretpostavljao je da su ga ljudi već odavno primetili, ukoliko grad nije bio sasvim izumro.

Sada, iz blizine, video je zašto je desni niz kraći: kuće na toj strani bile su gotovo sasvim uništene požarom.

Išao je dalje.

Odjednom, pored Sokolovih nogu, zabi se metak i odjeknu eksplozija. Sandans povuče uzde. Time je hteo ljudima dati na znanje da nemaju razloga da još jednom pucaju u njega, ali se pucanj ipak ponovio.

Sandans podiže ruke i nastavi da jaše.

Na kraju ulice, iza barikade od bala slame i prevrnutih kola, bili su naoružani građani Karsons Lendinga. Sada je Sandans znao da je istina da je Eldon Rigs sa svojim banditima posetio i to mesto.

Dokaz toj tvrdnji bile su i barikade, a i izgorele kuće s desne strane glavne ulice.

Jedino je Sandansu bilo čudno kako to da je Rigs poštedeo drugu stranu.

Onda je Sandans primetio mašinsku pušku »gatling«, koja je izvirivala između dve bale sa slamom. Čak i sa te daljine je bez teškoća mogla da se proceni starost te mašinske puške, koja je spadala među prve koje je proizvela fabrika doktora Gatlinga.

Kod tih pušaka uopšte nije bila važna godina proizvodnje, jer ako su još radile, svakako su bile izvanredno oružje. Stoga je Sandans shvatio zašto se Rigs povukao i kako su građani Karsons Lendinga uspeli da odbiju napad Rigsovih komančerosa.

– Stoj! – viknuo je jedan čovek. – Dovoljno si se približio!

Sandans ponovo povuče uzde.

– Sjašite! – čuo je. Gvožđuriju ostavite kod konja i dođite ovamo! Učinite tako, ili ćete umreti u čizmama. Jeste li me razumeli?

– Razumeo sam vas – učtivo je odgovorio Sandans.

Sjahao je, skinuo opasač i okačio ga o rog sedla, gde je bio i toma-

havk. Ponovo je podigao ruke, da bi pokazao da nema šta da krije.

– U redu, sada pridite!

Soko je otišao nekoliko jardi dalje, gde je kraj puta bilo nekoliko travčica koje su preživele žegu, i počeo da ih gricka.

Sandans je spustio ruke i krenuo prema barikadama, iza kojih je po njegovoj proceni bilo četrdesetak ljudi. Prišavši bliže, ponovo je osmotrio puškomitraljez i gatling i zaključio da je zaista od onih prvih koje su se pojavile na tržištu.

Kad se približio barikadama na oko pedeset stopa, čovek koji je vodio glavnu reč naredio mu je da stane. Inače, od tog čoveka nije se videlo mnogo; Sandans je mogao samo zaključiti da on ima kratku bradu i ulubljeni šešir.

Posmatrao je Sandansa kroz vizir vinčesterke, očito ne želeći da rizikuje da ga došljak nadmudri.

Sandans stade. Odjednom je sve počelo da ga zabavlja.

Bradonja mu reče:

– Samo malo... Hteo bih dobro da vas osmotrim.

Spustio je cev puške, a u ruke uzeo dvogled. Pomno je posmatrao Sandansa. Onda je dvogled upravio prema stepi, pa dalje, prema brdima.

Kao da je bio uveren da Sandans nije došao sam nego kao prethodnica grupe koja se krije u blizini. Dvogled je na kraju bio okrenut prema kraju ulice.

Sandans tek sada primeti da i tamo ima naoružanih ljudi, samo što nije bilo barikada.

Bradonja doviknu nekome na kraju ulice:

– Je li sve u redu? Morate dobro pripaziti!

I drugi deo naoružanog građanstva pregledao je stepu dvogledom.

– Nema nikog! – viknuo je jedan čovek. – Ako i ima, ne može se otkriti!

– I dalje pazite! Razume se da tipovi neće da se pokažu i budu otkriveni!

Onda je bradonja sklonio dvogled i ponovo uzeo pušku. Obratio se Sandansu:

– Provucite se ispod kola. Barikade ne mogu da se ruše ni za Boga, a kamoli za čoveka! Drugačije ne ide.

Sandans ga posluša.

Kad je bio ispod jednih kola, čovek mu zapovedi da stane. Tako je Sandans ostao kao u mišjoj rupi. Morao je da posluša, jer su sve puške i svi revolveri bili upereni u njega.

Čovek sa bradom je psovao. Zapovedio je ostalima da nišane na stepu, za svaki slučaj. Sada je Sandansa smatrao bezopasnim, pošto je bio uveren da im nenaoružan, ispod kola, ne može učiniti ništa.

Ispalio je nekoliko hitaca u vazduh, uzviknuvši:

– Rigs je tamo napolju! Gledajte tamo, a ne u tog čoveka! S njim ću i sam izaći na kraj.

Rekao je Sandansu:

– Ruke stavite na potiljak!

Potom se obratio jednom od svojih ljudi:

– Pregledaj mu džepove!

Momak koji je trebalo da pregleda Sandansove džepove bio je jedan golobradi mladić smeđe tršave kose, sa koltom kalibra 38. Stavio je kolt u džep i dopuzao do Sandansa.

Preturio mu je džepove. Žvakao je jeftini duvan i zaudarao na viski.

– Nema ništa – raportirao je bradonji. – Ali, s obzirom na to

kako izgleda, mogao bi da bude jedan od komančerosa iz Rigsove bande.

– Tako je, mogao bi – odvratio je bradonja ironično. – Kada si poslednji put video komančera? – dodao je.

– Jutros – odvrati mladić.

– Jutros si bio ispod kreveta, toliko si bio preplašen – rekao je bradonja potcenjivački. – Jutros sigurno nisi mogao videti komančera.

Potom čovek izvadi iz džepa cigaru i stavi je među zube, pa upita mladića:

– Imaš li šibicu?

– Imam šibicu – odvrati mladić uvređenim glasom – ali jutros nisam bio pod krevetom.

– Onda si bio u krevetu. Daj mi tu šibicu!

Mladić izvadi šibicu i pruži je bradonji.

Ovaj se obrati Sandansu.

– Možete izaći odatle. Recite nam ko ste i šta ste.

Sandans dopuza do kraja barikada i najzad se nađe s druge strane.

Čovek sa bradom je imao neke sličnosti sa kapetanom Grantom i toga je svakako bio svestan, jer je nastojao da ga oponaša. Činio je čak i iste kretnje.

Pošto mu je jakna bila razmaknuta, Sandans na njegovim grudima ugleda značku gradskog šerifa.

– Zovem se Džim Sandans – odgovori.

– Čudno ime.

– Nemam drugo – hteo je Sandans da bude duhovit.

– Zvuči mi nekako indijanski, ali mi vi ne ličite na Indijanca. Vi ste neka vrsta meleza?

– Da, neka vrsta.

– Koja?

– Englez i Čejen. Otac mi je bio Englez a majka Čejenka, ako vas zanima.

– Uopšte me to ne zanima, ali me zanimate vi. Zašto ste ovde? Da li vas je poslao Eldon Rigs, da najavite njegov cirkus?

Sandans je stisnuo zube. Situacija mu više nije delovala nimalo zabavno.

– I ja tražim Rigsa – odgovorio je. – Gore u Keptejn Mauntinzu ubio je jednog mog prijatelja i njegovu ženu. Možda ga znate, zvao se Fergus Mekiver.

– Da, znam Mekivera. Možda ga je ubio Rigs, možda je Mekiver zaista mrtav, a možda ste baš vi pomogli Rigsu da ubije i njega i njegovu ženu.

– Ako zaista pripadam Rigsovoj bandi, zašto bih sam dolazio ovamo? – upitao je Sandans.

Šerif se nasmeja lukavo.

– Na to imam jednostavan odgovor: možda bi Rigs voleo da zna kako je njegovom bratu. Mi smo Bilija jutros uhvatili pošto smo upucali konja ispod njega. Ali, nismo ga obesili. Još ne. Učinićemo to kad Eldon ponovo bude došao ovamo. Naš grad je mali, nema nas mnogo, ali nismo glupi. Ukoliko se Rigs i njegove ubice ponovo pojave ovde, Bilija ćemo odmah ubiti. To isto važi i za vas.

– Zašto? Pa ja sam vam rekao ko sam i zašto sam dojahao ovamo – bunio se Sandans.

– Oprez nije naodmet – reče šerif. – Vi ste melez, a u Rigsovoj bandi ima dosta meleza. Radije ću vas strpati u zatvor, da budete tamo dok sve ne prođe. Nadam se da nemate ništa protiv toga.

– Ne mogu da vas sprečim da učinite ono što ste naumili – odgo-

vori Sandans. – Uostalom, i vi imate ime, zar ne? – dodao je.

Šerif se predstavi:

– Zovem se Lefter Soams. Nameravate li da me stavite na svoju crnu listu?

– Ne treba mi nikakva lista. Sigurno vas neću skoro zaboraviti – rekao je Sandans.

Namrgođeno je posmatrao šerifa. Soams zažmirka i podiže puščanu cev.

– Možda bi ipak trebalo da vas ubijem – rekao je. – Za svaki slučaj.

Sandans je bio siguran da šerif ne bi oklevao da puca u njega. Međutim, bilo mu je krivo što ne može učiniti ništa drugo nego stajati i slušati ono što se govori.

– Baš ste opasni – primetio je. – Sigurno pre svakog doručka upucate nekog.

– Danas sam već doručkovao, možete biti mirni – odvratio je šerif smejući se. – Možda ću to učiniti pre večere. Krećite, sada. Obećao sam vam da ću vas zatvoriti.

Mladić sa smeđom tršavom kosom kao da je bio razočaran razvojem situacije.

– Ali, šerife – rekao je razočarano – zar ga nećete ubiti? Zašto da ga zatvarate?

– Ti da ćutiš!

Šerif je poterao Sandansa ispred sebe, prema jednoj od retkih zidanih zgrada u Karsons Lendingu. Ostale kuće bile su drvene.

– Brzo se vraćam – doviknuo je ostalima. – Dobro pazite dok ne dođem.

Sandans se nadao da će od Bilija Rigsa saznati nešto o kretanju njegovog brata. Nije mogao beskonačno lutati prostranstvima i nasumice tražiti.

Ako bude imao sreće, saznaće gde se Rigs kreće i kakve su mu namere.

A ako je bude imao, možda će visiti zajedno sa Bilijem Rigsom.

Jer, ako građani Karsons Lendinga odluče da raščiste stvar sa bandom Eldona Rigsa, raščistiće je temeljno. U tom slučaju će svi platiti ceh: počev od pijanaca do lopova, pljačkaša i ubica.

Šerif zastade pred vratima svoje kancelarije, iz koje je vodio hodnik sa ćelijama.

Puškom lupi po vratima nekoliko puta.

Kad su se vrata otvorila, opsovao je.

Čovek koji ih je otvorio bio je suvonjav i bled, sa rukama kakve imaju intelektualci koji širom Zapada, u zabitim mestima, otvaraju akademije a pri tom ih se ne tiče što nema ni osnovnih škola.

Imao je naočari sa metalnim okvirom.

Šerif je počeo da viče na njega. Nazivao ga je idiotom i gurao ga kundakom.

Sandans je na košulji tog čoveka video značku šerifovog pomoćnika.

– Niste smeli da otvorite! – vikao je šerif. – Trebalo je najpre da pitate ko je. Da je pred vratima bio Eldon Rigs, već biste bili mrtvi!

– Ali vi niste Rigs, i ja nisam morao pitati, jer sam kroz prozor video da ste to vi – branio se šerifov pomoćnik.

Šerif gurnu unutra Sandansa, a onda zatvori vrata.

– To nije odgovor, Torndajk – gunđao je dalje. – Vrlo dobro znate da to nije nikakav odgovor! Kad ja nešto kažem, kad naredim kako treba da se ponašate, onda zahtevam da me slušate. Zašto me niste poslušali?

Pomoćnik slegne ramenima.

– Ko je to? – upita vičući.

– Šerif Soams! – viknu šerif.

– Možete ući – nastavi pomoćnik igru.

Sandans ih je obojicu kritički odmerio. Nije mu bilo jasno ko od njih dvojice pravi budalu od onog drugog.

– Idite do đavola! – reče šerif.

Torndajk opet slegnu ramenima, a onda skide naočari i obrisa ih džepnicom.

– Šta radi Bili? – interesovao se šerif. – Sećate li se da sam vam naredio da ga proveravate svakih petnaest minuta? Nadam se da ste bar to učinili. Znate da je on naš adut. Ako dozvolite da pobegne, ili ga ubijete bez preke potrebe, svojeručno ću pucati u vas!

Torndajk ponovo stavi naočari.

– Kontrolisao sam ga svakih petnaest minuta – rekao je hladnokrvno. – Mladić je sve vreme spavao.

– Pobrinućemo se da ga uskoro uspavamo za ceo život. – Ako njegov brat Eldon dođe u naš grad, Bili će morati zauvek da zaspi.

Sad je Sandans upitao šerifa:

– Izvinite što se mešam, ali me zanima... Zar nećete pustiti Bilija ako Eldon ne napadne grad, mislim, ako Eldon uopšte više ne dođe?

Šerif mrko odmeri Sandansa.

– Da li vas je Rigs poslao ovamo da postavljate takva pitanja?

Sandans je shvatio da šerif uopšte nije tako hrabar kao što je to hteo da predstavi. Blefirao je.

Stoga je Sandans zaključio da je došlo vreme da i on predloži nešto. I on je odlučio da blefira.

Smeškao se dvosmisleno, ali ništa nije odgovorio na šerifovo pitanje.

– Nešto sam vas pitao – bio je začuđen šerif. A onda je sam odgovorio: – Vi ste došli po Bilija, a hoćete da znate da li ću prihvatiti Eldonove uslove. Samo mi nemojte reći da to nije istina. Istina je!

Munuo je Sandansa kundakom, ali je brzo sklonio pušku kad je video Sandansovo lice.

– Možda – rekao je Sandans oprezno. – Vi ste uspeli da odbijete Rigsa, onim gatlingom, ali on misli da vi uskoro nećete za tu pušku kalibra 58 imati municije.

– Imamo toliko municije da možemo pucati dok ne padne sneg! – hvalisavo je odvratio šerif. – Očigledno niste videli mnogobrojne drvene sanduke iza barikada.

– Nisam video – priznao je Sandans.

– Šta mislite, čime smo oterali Rigsa? Pa upravo tom municijom! Ako smo to mogli učiniti jednom, uspeće nam svakako i drugi put, i treći, i ... i uvek!

– Ah, tako, znači. Vi ne verujete da će Rigs primetiti kada je definitivno pobeđen.

Sandans je odlučio da malo izvede iz takta uobraženog i nadmenog šerifa.

– U pravu ste. Verovatno će Rigs opet doći, opet će odoleti gatlingu, verovatno žrtvujući svoje ljude a sam ostajući u sigurnom zaklonu. Ako tada budete obesili Bilija, Eldo će napraviti zemljotres u gradu, i to mu neće biti prvi put. Znate verovatno šta je napravio u Central Sitiju? Tamo ga je čekalo pedeset obučenih vojnika, bez gatlinga, ali dobrih strelaca, dobro naoružanih, pa ipak je Rigs pobedio likvidirajući pri tom gotovo sve stanovnike tog mesta.

Šerif baci opušak na pod i besno ga zgazi.

– Pređite na stvar – rekao je prividno mirno. – Šta će se dogoditi ako mladića pustimo na slobodu?

– Pitanje treba da postavite obrnuto: šta će se dogoditi ako ga ne pustite? Ili, može i drugačije: šta će se dogoditi ako ga obesite?

– Želim odgovor na svoje pitanje! Ako pustimo Bilija Rigsa, kakvu garanciju dobijamo da će...

– I dalje ćete imati gatling, a Bili više neće biti u vašem gradu. Dva dobra razloga za Rigsa da se ne približi vašem gradu. Ako Bili i dalje bude iza rešetaka, to će Rigsa mamiti ovamo, i gatling vam sigurno neće pomoći ako on podivlja. Dobro znate koliko je opasan, šerife. Ali, razume se, vaše je da odlučite kako ćete postupiti.

Soams se srušio na stolicu za velikim pisaćim stolom. Razmišljao je, ali nije došao ni do kakvog zaključka.

Onda je otvorio donju ladicu i iz nje izvadio polupraznu bocu viskija. Otpio je nekoliko gutljaja i činilo mu se da mu je od toga laknulo.

– Malopre ste tvrdili da i vi tražite Rigsa – rekao je, obraćajući se Sandansu. – Pričali ste da je ubio Mekiverove. Sada govorite nešto drugo. Možda vas Bili uopšte ne poznaje. Možda hoćete da ga se dočepate samo zato da biste osvetili Mekivera. U tom slučaju ga mi više nećemo imati, a neće ga imati ni Eldon, i tek tada ćemo bandu zapravo navući na vrat.

– Radi se samo o pokušaju – odvratio je Sandans. – Dovedite mi ga – dodao je, izigravajući da sve konce drži u rukama. Nije voleo da blefira, ali mu sada nije preostala nijedna druga mogućnost. – Ili, još bolje, odvedite mene do njega.

– Torndajk – pozvao je šerif svog pomoćnika – otključajte ćeliju.

Govorio je pomalo nerazgovetno, što nikako nije bila posledica onih nekoliko gutljaja viskija. Sandans je pretpostavljao da je posle jutrošnje Rigsove posete stalno posezao za viskijem.

– Ne moram, uostalom, da idem – rekao je Sandans. – Ovde ste vi šef, vi zapovedate. Idite sami i pitajte Bilija da li je ikada čuo za Sandansa. Za Džima Sandansa.

Računao je na to da će šerif baš iz inata učiniti drugačije nego što mu se predlaže, jer je bio nepoverljiv.

Soams je opet porazmislio, a usput popio opet nekoliko gutljaja viskija.

Najzad je rekao:

– Ne! Vi ćete ići napred, ući ćete kod njega, a ja ću, sa puškom u ruci, ostati iza vas. Lepo mu recite »zdravo«, i ako vam on ne otpozdravi drugarski, dobićete od mene jedan metak!

Soamsov pomoćnik je pošao napred, noseći svežanj ključeva. Otključao je jedna vrata, iza kojih se nalazio uski hodnik sa tri ćelije.

Hodnik je bio osvetljen petrolejskom lampom.

– Dođite – pozvao je šerif Sandansa. – Pozdravite Bilija Rigsa!

Sandans pođe ispred njega.

U prvoj ćeliji, pokriven prljavim ćebetom, ležao je mlad čovek. Hrkao je.

– Hej, Bili – obratio mu se Sandans – probudi se!

Mladić se pomerio, ali je izgledalo kao da se nije probudio. Ali, Sandans se nije dao prevariti. Zaključio je da se mladić verovatno plaši da su došli po njega, da ga povedu na vešala. Možda se plašio i saslušanja.

U svakom slučaju, izigravao je da spava.

Njegove oči bile su zatvorene, pa ipak je, između trepavica, gledao u Sandansa.

Njegovo hrkanje je bilo suviše ravnomerno da bi bilo pravo, pa ipak, šerif nije primećivao ništa.

Njegov pomoćnik je ostao u kancelariji pošto je otključao zatvorski deo.

Sandans sasvim priđe vratima ćelije i očima dade znak mladiću. Učinio to još jednom.

– Ja sam, Džim Sandans – rekao je. – Eldon me šalje da te izbavim iz zatvora.

Mladić nije reagovao. Šerif je postajao sve nestrpljiviji. Naredio je Sandansu da govori glasnije.

– Bili, probudi se, ovde je Sandans! – viknuo je Sandans ovoga puta.

Bili Rigs je otvorio oči i protrljao ih, praveći se da se upravo probudio.

– Zdravo, Sandanse – pozdravio ga je, gledajući ga zbunjeno. Usprayio se u sedeći položaj.

Međutim, znao je šta radi. Prihvatio je igru.

– I tebe su upecali? – upitao je.

– Ponovo izlazimo, Bili – odvratio je Sandans. Potom se okrenuo prema šerifu, koji je držao vinčesterku, spreman da puca.

U to se na vratima između kancelarije i hodnika pojavio Torndajk, s revolverom u ruci.

– Pustite ga – umornim glasom je šerif zapovedio svom pomoćniku. Od njegove prividne hrabrosti nije ostalo ni traga. – Donesite sačmaricu, kako od ove dvojice ne bismo doživeli još neko iznenađenje.

Pomoćnik se vrati u kancelariju.

Mladić ustade sa ležaja i nasloni se na rešetke. Gledao je u šerifa i lukavo se smejao.

– Šta će vam još i sačmarica? – upitao je. – Obojica smo nenaoružani.

Sandans je počeo da se nervira.

Nije bilo pametno izazivati šerifa, iako on nije bio ni naročito mudar, ni hrabar.

Nijednom šerifu koji zna da je banda formata kakva je Rigsova blizu njegovog grada, nije moglo biti lako, a ni građani Karsons Lendinga nisu bili onakvi kakvi bi, po šerifovoj zamisli, trebalo da budu.

Gatling je bilo opasno oružje, ali je moglo da puca samo u jednom pravcu, a ako Rigsovi banditi napadnu grad sa više strana, svakako ni gatling neće biti od neke koristi.

To je Sandans dobro znao, a morao je znati i šerif, inače ne bi pristao na takvu pogodbu.

Ali, ako ga neko bude provocirao, možda će i nehotice pritisnuti obarač.

Zato je Sandans laskajući rekao:

– Bili, šerif je oprezan čovek. Ne može mu se zameriti, jer je imao loše iskustvo. On i ja smo se dogovorili. Napravili smo posao. Obojica dobijamo, niko ništa ne gubi i niko nema na šta da se žali. Je li tako, šerife?

Šerif opsova.

Na to se Torndajk ponovo pojavi, ovoga puta i sa koltom i sa sačmaricom u rukama.

Soams se obrati Sandansu:

– Gubite se iz moga grada! – reče mu grubo. – Povedite sa sobom i ovog vola, i nemojte se više nikada pojavljivati u blizini grada!

Bili je bio uvređen što ga je šerif nazvao volom.

– Slušajte, vi! – zatresao je rešetke. – Ne dozvoljavam da mi kažete tako nešto! Šta vi uobražavate, ko ste vi, vi... smrdljiva pijanduro i kukavice!?

Soams podiže puščanu cev prema njemu.

– Još samo reč da kažeš, pucam u tebe, proklet bio! Briga me šta će tvoj bedni brat uraditi posle toga. Neka pretumba ceo grad, ne tiče me se! Hoćeš li da te pošaljem na onaj svet? Hoćeš li? Samo reci!

Sandans stade pred cev.

– Nemojte se nervirati, šerife. Bili je popustio sa živcima, morate to shvatiti. Od jutros, svakog trenutka čeka da ga obese, a tako nešto je strašno. Nemojte mu zameriti. Ionako smo za minut izvan vašeg grada.

– Iz grada ćete izaći tek kada vam ja to budem dozvolio! – i dalje je bio nervozan šerif.

– Tako je – prihvati Sandans – vi ste šef.

Torndajk priđe ćeliji i otključa vrata. Zajedno sa šerifom, on isprati i Bilija Rigsa i Sandansa. Išli su iza njih, sa oružjem na gotovs, sve do barikada.

Ljudi su zurili u njih.

Šerif im je naredio da obrate pažnju na stepu, ali ga nisu poslušali, jer je njihova radoznalost bila i previše izražena. Bila je veća od njihovog straha.

Objasnio je:

– Puštam ih da odu, obojicu.

Rekao je to da bi još u začetku slomio svaki eventualni otpor građana Karsons Lendinga.

– Ako se ne slažete sa mnom, izaberite drugog šerifa. Uostalom, dogovorio sam se sa njima. Mladić je slobodan, a Eldon Rigs će nas ostaviti na miru. Ako neko od vas ima bolji predlog, neka ga iznese.

Niko nije imao bolji predlog.

Onda je šerif naredio onom golobradom momku da bratu Eldona Rigsa pripremi jednog konja.

– I njemu dovedi konja – pokaza šerif na Sandansa – sigurno mu je odlutao neznano kud.

Sokola nije bilo na vidiku, ali je Sandans bio uveren da je on dovoljno blizu i da će doći čim čuje zvižduk svog gospodara. To je rekao i šerifu.

Da bi pokazao da je u pravu, prodorno je zviznuo, i već u sledećem trenutku se začuo topot; Soko je bio otišao u preriju, da potraži više trave.

Soko je najpre galopirao, a kad se približio na pedesetak jardi, usporio je. Da je čuo pucanj, okrenuo bi se i pobegao. Tako je bio dresiran.

Mladić je doveo konja za Bilija Rigsa.

– Pustite ih da napuste grad – zapovedio je šerif svojim ljudima.

Nekoliko njih je pomerilo jedna kola, kako bi Bili mogao zajedno sa konjem izaći van barikada. Sandans je išao iza njega.

– Zar mi nećete vratiti revolver? – upitao je Bili Rigs.

Šerif odmahnu glavom. Po njemu se videlo da je veoma ljut zbog svega što se dešava. Sandans je odlučio da se što pre udalji, plašeći se da bi se šerif mogao predomisliti i ponovo ga zatvoriti, zajedno sa Bilijem Rigsom.

– Ne preteruj u zahtevima – opomenuo je Sandans Bilija. – Budi srećan što si izvukao živu glavu.

Bili potera konja.

– Ne tako brzo – zamerio mu je Sandans. – I ja sam tu, čekaj da pojašem svog konja.

Mladić uspori.

Potom upita:

– Kakve veze ja imam s tobom? Ako hoću, mogu brzo da odjašem. Ja te, uostalom, ne poznajem i ti i ja nemamo šta da tražimo jedan s dru-

gim. Do tvog konja ima još dosta. Dok ti stigneš do njega, ja bih već mogao da stignem do brda. Ljudi nemaju razloga da pucaju u mene samo zato što ću jahati ispred tebe. Ni ti ne možeš pucati u mene, bar ne sada.

Sandans, međutim, nije baš bio uveren u to da šerif neće pucati. Ako ga još jednom spopadne gnev, izgubice kontrolu nad sobom i pucaće.

S obzirom da je pod uticajem viskija, o posledicama bi razmišljao kasnije kad više ništa ne bi moglo da se ispravi.

– Pa, ako misliš da se isplati, pokušaj – na izgled mirnim glasom mu je rekao Sandans. – Imaš jakog brata, možeš sebi dozvoliti ponešto. Samo pazi, pokušaj može da ti se izjalovi.

Bili Rigs pogleda u Sokola.

– Mogu da oteram tvog konja – reće. – Ne znam samo kako ćeš me stići ako budem imao veliku prednost. Šta ti hoćeš od mene? Obojica smo slobodni i nema potrebe da produžavamo to kratkotrajno poznanstvo. Ono je odigralo svoju ulogu.

Ne možeš oterati mog konja, Bili. On je dresiran, i to odlično. Pokušaj, ne mogu te sprečiti. Ali ako te posle toga uhvatim, teško tebi.

– Mnogo si pričljiv – mrzovoljno je rekao Bili Rigs. – Kako si ono rekao da se zoveš?

– Sandans. U pravu si, ja sam mnogo pričljiv. A razmisli malo o tome šta to znači.

– Možda kasnije, Sandanse. Trenutno nimalo nisam raspoložen za to.

Sandans uto povuče uzdu svog konja, nasmeja se dvosmisleno i uzjaha.

– Ne može svako i uvek misliti, Bili. – Verovatno nisi talentovan za to.

5.

Pre nego što se smrklo, Sandans je ulovio dve divlje patke, očistio ih i ispekao na vatri koju je napravio.

Sada su on i Bili Rigs sedeli u koritu isušenog potoka i jeli mršavu živinu.

U međuvremenu se sasvim smrklo.

Sandans je Bilijevog konja vezao malo dalje, na obali potoka, dok je svog Sokola pustio da pase isušenu, retku travu.

Mrko posmatrajući Sandansa preko vatre, Bili Rigs je gundao:

– Meso je zagorelo... – To je rekao samo zato da bi započeo razgovor, jer je nastavio: – Mora da si veoma vešt, inače nas dvojica sada ne bismo bili ovde. Međutim, kao kuvar si očajno loš.

Poslednja dva sata, otkako su bili zajedno, Bili je stalno pokušavao da uspostavi kontakt i razgovara, ali je Sandans ostao ćutljiv.

Shvatao je radoznalost tog čoveka, međutim, nije nameravao i da je zadovolji.

Odgovorio je kratko:

– Ne moraš da jedeš to meso. Ako ti se ne sviđa, jednostavno ga ostavi kraj sebe.

– Ali, gladan sam! – protestovao je Rigs. – Uostalom, moram ti reći da nisi pričljiv.

Sandans mu nije odgovorio.

Glabao je koske na kojim je još bilo malo mesa. Kad je završio, kosti je pobacao u vatru i obrisao ruke o pantalone.

Bili Rigs ga je posmatrao kritički, a onda primetio zlobnim glasom.

– Imaš manire, koliko mogu da vidim, Sandanse. Po njima se može videti da si poluindijanac.

– Tačno je – prihvati Sandans. – Video si da sam prste obrisao o rukave svoje košulje i pantalone? Ako nisi znao, ja tako negujem svoju odeću. Ona je od kože, ne zaboravi. Ako je s vremena na vreme namažem mašću, postaje otporna na vodu i trajnija. To sigurno nisi znao. Da, pogodio si da su to »maniri« svojstveni Indijancima. To je indijanski trik.

– Voleo bih sada da znam zašto si prevario šerifa praveći se da me poznaješ. Sigurno me iz zatvora nisi izvukao samo zato što imaš dobro srce.

– Sve ti znaš – odvrati Sandans.

Potraži u džepu duvan i hartiju, i smota sebi cigaretu.

Potom nastavi:

– U redu, možemo porazgovarati – rekao je.

– Oho! Najzad.

U blizini se čulo kreštanje neke ptice.

Sandans se trgao. Znao je da banditi često koriste slične trikove da bi izmenjali informacije.

Brzo je skočio do mesta na kom je bio ostavio revolver, setivši se da nije naoružan.

Vrativši se do vatre rekao je:

– Nešto si nervozan, Bili? – pri tom je ponovo stavio opasač i u futrolu smestio revolver. Mogao je zamisliti kako se oseća Bili Rigs nenaoružan. Revolveraši su se bez revolvera obično osećali kao da su nagi.

– Što se tiče manira – nastavio je Sandans – mogu ti reći da ih ni ti nemaš. Nisi mi se čak ni zahvalio što sam te spasao od konopca.

Rigs je upravo pokazivao da ima manire.

Masne ruke je istrljao peskom, a koske pobacao okolo. Potom je otišao da proveri da li mu je konj dobro vezan, pa se vratio do Sandansa.

– Nema zašto da ti se zahvaljujem – rekao je namrgođeno. – Koristio si mene da bi se sam izvukao iz grada.

– Zašto bih to činio? Ja nisam bio zatvoren, nije postojalo ništa što bi moglo da me otera iza rešetaka. Slučajno sam saznao da si u zatvoru, a sve ostalo sam smislio pošto su me saslušali. Tek tada sam dobio ideju.

Rigs odmahnu glavom.

– Ne shvatam – reče. – Ti me ne poznaješ, još me nikada ranije nisi video.

– Možda sam video tvoga brata. Ili, možda je tvoj brat video mene. Možda sam mu prijatelj. Ti ne poznaješ sve Eldonove prijatelje, zar ne?

– Da si prijatelj moga brata, ne bi ga zvao Eldon, nego El. I ja ga tako zovem, a i svi njegovi prijatelji. Mislim da ste ti i onaj šerif zajedno smislili trik samo da biste se dočepali moga brata.

Sandans je cigaretu stavio među zube, a dlanove iznad vatre. Bilo je prilično hladno u stepi posle zalaska sunca.

– Bio bi red da imaš jedno mišljenje, mladiću – rekao je Sandans. – Pre jednog minuta rekao si da sam te iskoristio da bih mogao pobeći odatle, odnosno da bih izbegao da me zatvore, a sada tvrdiš da sam šerifov saučesnik.

– Moguće je i jedno i drugo.

– Vidi, vidi. Ti, izgleda, znaš da razmišljaš, mladiću. To mi se ne svida – vrteo je Sandans glavom.

– Prestani da me zoveš »mladiću«!

– Dobro. Hoćeš li da čuješ istinu, gospodine Rigs?

– Dovoljno je da me zoveš Bili. I, da čujem, kako glasi istina.

– E, ovako. Upao sam u jedan razgnevljeni grad, samo što to još nisam znao. Kad sam shvatio, bilo je prekasno da se vratim. Da sam to pokušao, dobio bih tovar olova u telo...

Bili je slušao, ne prekidajući Sandansa.

On nastavi:

– Dakle, stvarno sam te iskoristio da bih mogao napustiti grad. Pretpostavljam da nemaš ništa protiv toga.

– Nemam.

– Pa, da. Da se nisam pojavio i smislio onu priču, tebe bi sigurno obesili ili linčovali, to je i tebi jasno.

Bili Rigs se nasmejao. Bilo mu je drago što je bar jedna od njegovih pretpostavki bila tačna.

Izveštačenom ljubaznošću je rekao:

– U tom slučaju, ja ti se zahvaljujem, Sandanse. Ti si napolju, ja sam napolju, i ne vidim razloga da i dalje budemo zajedno. Mislim da je došao trenutak da se razdvojimo i da svaki od nas pođe svojim putem.

Sandans primora sebe da se nasmeje kao da nije ljut na Bilija.

– Nije da nisi u pravu – rekao je. – Samo, pre nego što bismo se rastali i pošli svaki svojim putem, moraš mi učiniti jednu uslugu.

– Kakvu?

– Ja sam tebi pomogao da izađeš, a ti meni treba da pomogneš da uđem.

– U šta? – iznenađeno je pitao Bili Rigs.

– U družinu tvoga brata.

– Kako to misliš? – sumnjičavo je pitao Rigs.

– Već odavno želim da se priključim tvom bratu. Nemoj misliti da mi je zabavno da stalno budem sam. Odlučio sam da ubuduće tesno sarađujem sa nekoliko istomišljenika.

– Kada si to odlučio?

– Sandans se opet nasmejao.

– Kad sam poslednji put bio u jednom zatvoru u Meksiku. – odgovorio je.

– A šta si uradio?

– Ništa. Bio sam nevin, mislim, tada sam bio nevin, a to nije uvek slučaj.

– To kažu svi, da su nevini.

– Dve milje severno od La Plate, dole u Čiuaui, napala me je grupa ruralesa, uhvatila i odvela u zatvor. Neki revolveraš, neki usamljenik kakav sam i ja, opljačkao je tovar srebra i pobegao, a bila je potrebna žrtva. Nekog su morali optužiti i zatvoriti, da bi pravda bila zadovoljena.

– Iz meksičkih zatvora teško da se može pobeći – s nevericom je rekao Rigs. Očigledno je i to iskusio. – Meksikanci su veoma vešti i promućurni.

– Takav sam i ja, zato sam i uspeo da im umaknem.

Rigs je napregnuto razmišljao.

Najzad je rekao:

– Ne mogu ti pomoći.

Sandans ga je posmatrao izvesno vreme, a onda ga upitao:

– Kako ne možeš?

– Moj brat i ja raspolažemo dovoljnim brojem ljudi – odgovorio je. – U radu, spasao si mi život, i što se mene tiče, ja bih te uzeo u družinu.

– Pa u čemu je onda stvar?

– Ja sam samo pomoćnik svoga brata i ni o čemu ne odlučujem. Bio bi kadar da ispali metak u mene kad bih doveo nekog a da se on nije prethodno složio s tim. Imamo

svoja pravila i ja ne mogu da ih menjam.

Sandans baci opušak u vatru i ponovo poče iznad nje da greje ruke.

Odlučio je da tom banditskom bratu da još jednu šansu pre nego što počne da primenjuje grublje metode.

To ga je stajalo prilično naprezanja, jer je stalno imao pred očima mrtve Mekiverove. Da su bili samo ubijeni, to možda i ne bi bilo toliko strašno.

Ali, lomača za starog, a silovanje i prethodno mučenje njegove žene, činili su da u njemu slika o tragediji Mekiverovih stalno lebdi pred njegovim očima.

Setio se i dana kad ga je Fergus Mekiver, pre mnogo godina, gotovo skinuo sa vešala i tako mu spasao život.

Bili je govorio o strogim pravilima unutar »družine« svoga brata. Pričao je nadugačko i naširoko, a Sandans ga je slušao samo s pola uha.

A onda je odlučio da zaustavi bujicu reči.

– Zar si potpuno siguran da me El ne bi prihvatio – upitao je zabrinuto.

– Jesam.

– A tako bih voleo da sam blizu Ela – nastavio je Sandans. – Šteta, jer odlično baratam revolverom, i ne samo njime. Dobar sam na bilo kom oružju.

Rigs je odmahivao glavom.

– To ti ništa ne koristi. Svi naši ljudi odlično barataju oružjem. Doduše, ne tako kao El i ja, jer nas dvojica smo najbolji. Ali, dobri su.

– Pogledaj ovo – reče Sandans. – Jesu li ti momci ovako dobri?

Iako su Sandansove ruke bile iznad vatre, već u sledećem trenu, gotovo nevidljivom brzinom, u njima se našao kolt. Njegova cev bila je uperena u Bilija Rigsa.

Rigs je iskolačio oči. Zaista je bio iznenađen i zadivljen onim što je učinio Sandans.

Sandans je blagim glasom upitao:

– Zar bi me El mogao odbiti? Previše sam dobar, zar i ti ne misliš tako?

Rigs se osećao nelagodno pred koltom uperenim u njegovu glavu.

Izmaknuo se.

Sandans se jedva uzdržao da ne opali. Bio je siguran da je i Bili Rigs zaslužio smrt.

Ali, nije imao običaj da preuzima ulogu sudije i da odmerava argumente za i protiv. Za to su postojali ljudi, plaćeni da obavljaju svoj posao.

Bilo mu je dovoljno što je znao, odnosno čuo iz Mekiverovih usta da je banda Eldona Rigsa uništila njegov dom i život, a da li je u bandi bio još jedan mladić ili nije, to i nije bilo toliko bitno.

Čak i ako Bili nije učestvovao u tom krvavom piru, sigurno je bio prisutan kad su masakrirali druge ljude. Mekiverovi su samo bili poslednji.

Do prethodnog dana.

Međutim, Bili je još bio potreban Sandansu, jer je ovaj morao ući u trag Eldonu Rigsu.

– Nisam ja izmislio pravila, Sandanse – izveštačeno ljubazno je govorio Bili Rigs. – Nisam ja kriv što ona važe i što moram da ih se pridržavam.

– Tako je. Ti ne postavljaš pravila, ni kod svog brata, ni kod mene – odvratio je Sandans hladnim glasom. – Sada i ovde ću ja da diktiram pravila. Postavljaću pitanja, a ti ćeš mi odgovarati na njih.

Rigs ga je gledao zbunjeno. Ali, Sandans ga nije ispuštao sa nišana.

Zagledao se u njega, a potom upitao:

– Gde se nalazi tvoj brat Eldon?

Bili je ćutao.

– Gde mogu naći to pokvareno, prljavo, glupo i surovo kopile?! Gde mogu naći tog odvratnog ubicu! Otvaraj usta, inače za to više nećeš imati prilike!

Rigsovo lice još više poblede. Pa ipak, Sandans je stekao utisak da taj čovek još ne shvata ozbiljno u kakvom se položaju nalazi.

U stvari, Bili Rigs je više bio užasnut načinom na koji Sandans govori nego uplašen.

– O Eldonu se ne može govoriti tako – rekao je Bili uvređeno.

– Ti mi to kažeš? – ironično upita Sandans. – Govoriću onako kako se meni govori!

– A, niko ne može o njemu da se izražava tako a da ostane nekažnjen – nastavio je Bili. – Dobro, Sandanse, zaboraviću šta si sve rekao o Eldonu i odjahaću, a tebi preostaje samo da se nadaš da se slučajno nisam prevario i rekao mu ono što sam čuo od tebe!

Sandans se nasmeja.

– Bili, ti nisi shvatio stvar – čudio se, jer naprosto nije verovao da taj čovek nema toliko razuma da shvati šta mu se govori. – Nikuda ti nećeš odjahati, nego ćeš ostati sa mnom. Još nisam gotov s tobom, Bili. Stavi desnu ruku nad vatru! – zapovedio je.

Rigs ga je gledao ne shvatajući šta to treba da znači.

– Bili, dobro si me čuo! Stavi svoju desnu ruku u vatru, ili ćeš zaraditi metak u čelo!

– Ne... Jesi li poludeo?

– Onda ćeš morati da odstupiš. Ja ne brojim do tri, to mi je smešno. Pucam odmah. Dajem ti samo trenutak vremena, da razmisliš, iako će ti to, pretpostavljam, biti naporno. Reci, zašto tvoj brat El nije došao u Karsons Lending da bi te izvukao i spasao vešanja?

Rigs je razmislio, ali nije došao ni do kakvog zaključka. Najzad je rekao:

– Ako si nameravao da me takvim pitanjima okreneš protiv brata, pogrešio si. Razočaraću te ako ti kažem da je El previše mudar da bi po drugi put napao grad koji ljudi brane gatlingom. Međutim, poznavajući ga, sasvim sam siguran da bi pronašao način da me spase.

– Gde je bio kada sam ujahao u grad? Gde je bio kad smo ti i ja izjahali iz grada?

– Bio je u blizini i motrio.

– Kako onda nije sa nama? U međuvremenu je prošlo nekoliko sati, i on je morao da nas primeti i da nam se pridruži. Bar ja nemam gatling, a i sam sam. Kako to da nije došao po tebe, ako je bio u blizini, motrio i video te?

Bili je postajao sve gnevniji, jer nikako nije mogao da se pomiri s tim da ga je brat ostavio na cedilu, ali isto tako to nije mogao priznati pred Sandansom.

– Pružam ti šansu, Bili. Ako ne budeš poslušan, moraćeš desnu ruku u vatru. Ne šalim se. Dakle, gde ti je brat?

Rigs je ćutao.

– Dobro... Daj ruku! Stavi je u vatru ili ću te odmah upucati jer štitiš prokletog bandita i ubicu! Hajde, da vidim koliko se možeš žrtvovati za brata koji čuva svoja leđa i ne namerava ništa da rizikuje za tebe!

Bili oklevajući ispruži desnu ruku. Ona kao da je odjednom post-

ala teška, jedva ju je pokretao. Prsti su mu vidno podrhtavali.

Nastojao je da deluje mirno, čak je pokušao i da se nasmeje, ali mu to nije uspelo.

Sandans mu je rekao strpljivo:

– Nisam ti rekao da greješ ruke. Nisi me razumeo dobro. Hoću da ruku staviš u vatru, da bi ona gorela i da bi te to bolelo. Jasno?

Rigs se trgnuo.

– Gde ti je muška hrabrost? Plašljiv si kao neka devojčura! Čuo si šta sam rekao. Ako to ne uradiš, pucam. Sad mi je svega dosta.

– Nije teško pucati u nenaoružanog čoveka – gunđao je Bili – i tako ga prinuditi na nešto. Ali, neka ti bude. Radije ću pustiti da mi ruka izgori nego što ću odati brata jednom prokletom melezu!

Spustio je desnu ruku na užareno drvo. Plamen mu je spržio dlake na nadlanici, i onda je Bili urliknuo i trgao ruku dalje od vatre.

Sandans se nasmejao.

– Tako, znači. Drugim ljudima možeš prouzrokovati bol, a sam je ne možeš podneti. Šta misliš, kako se drugi ljudi osećaju kad im gori celo telo a ne samo jedna ruka? Možda je tvoj brat Eldon izdržljiviji? I to ću saznati. Hajde, sada, vrati lepo ruku u vatru.

– Neću. Radije me odmah ubij.

Sandans se uspravi i nanišani na Bilija Rigsa.

Onda spusti revolver i odmahnu glavom.

– Predomislio sam se – reče. Šta imam od toga da te ubijem? Vezaću te i... uradiću sve temeljno, kako treba. Zašto bih ti spalio samo ruku? Već ako sam budem morao da se potrudim oko tebe...

On lagano obiđe vatru i priđe Biliju.

Ovaj zaplaka.

– Oh, sinko, pa ti plačeš? – blagim glasom primeti Sandans.

Pitao se da li je i Eldon Rigs ovakva kukavica. Nije ga nikada video, znao je o njemu samo toliko da je nekada bio konjički narednik.

Navodno, bio je jedan od najpouzdanijih i najnemilosrdnijih vojnika do trenutka dok se nije sukobio sa jednim majorom, u nekom salunu, u Novom Meksiku.

Tada je Eldon bio veoma pijan, a ni major nije bio trezan. Tukli su se, a Eldon je majoru slomio vrat golim rukama.

Posle toga je dezertirao i samoga sebe nazvao pukovnikom.

Po svoj prilici, bio je drugačijeg kova nego njegov mlađi brat Bili, koji je pre trebalo da radi u nekoj trgovini nego da bude član bande.

Ali, za njega je bilo kasno da menja profesiju.

Sandans dvaput ošamari Rigsa, sleva i zdesna. Ovaj se odmah izvrnu na leđa. Onda mu Sandans priđe i podiže ga na noge, i opet ga udari.

Rigs opet pade.

– Počni da govoriš, mladiću! – procedio je Sandans kroz zube. – Nemam vremena da ga gubim sa tobom. Gde se obično krije tvoj brat, kad nije na krvavom pohodu?

Rigsu je bilo dosta batina.

Odgovorio je brzo:

– U rezervatu Meskaljera.

– A gde je to?

– Dvadeset milja južno od Meskaljera. To je grad, a zove se isto kao i rezervat, samo što je rezervat dalje još dvadeset i pet milja, prema istoku.

– Sigurno?

– Sigurno. Rekao sam istinu.

– Naravno, Bili. I ne smeš da mi kažeš ništa osim istine, jer dobro znaš da te u svako doba mogu naći

i srediti te. Međutim, interesuje me zašto tvoga brata trpe tamo, u Meskaljeru? Mislim, u rezervatu? Zar ti ljudi ne bi mogli da se žale armiji?

– Nekoliko meskaljera su i kod moga brata, zajedno sa njim napadaju rančeve i gradove. Vole da budu s njim u grupi, a imaju mnogo koristi od njega, a i neke prednosti nad ostalima, koji nisu sa Elom.

Sandans ga je za svaki slučaj opomenuo:

– Nadam se da mi ne lažeš, Bili. Ako te uhvatim da si lagao, ako to budem saznao ma koliko ti daleko bio od mene, zapamti da ću te pronaći.

– Ne lažem – rekao je Bili pun nade. – Znači, ti me, Sandanse, nećeć ubiti?

– Pa, još ne. Nisam ja kao ti i tvoj brat Eldon. Ja ne ubijam nikog bez razloga, niti ako mi ljudi govore istinu. Tek pošto se uverim da su me lagali, ja ih ubijem.

– Ja govorim istinu! – i dalje je tvrdio Bili Rigs.

Sandans nije baš bio siguran u to, ali trenutno nije imao mogućnosti da to proveri. Svakako je Bili bio član Eldonove bande i bio spreman na nedela, kojih je načinio toliko da im ni sam ne zna broja.

Sandans je odlučio da ga obesi o obližnje drvo i da njegov leš odnese Eldonu Rigsu. Mogao je ispričati da su to učinili ljudi iz Karsons Lendinga, jer se tako nešto i očekivalo.

Rekao bi da je i sam bio zatvoren u tom gradu, ali da je pobegao i skinuo Bilija sa vešala, da bi ga predao bratu, da ga ovaj pristojno sahrani.

Možda će Eldon ipak imati nekog osećanja prema bratu, biće Sandansu zahvalan, i ovaj će slobodno moći da se kreće u njegovom društvu.

A to je Sandansu bilo potrebno da bi se dočepao Mekiverove ćerke i oslobodio je od bandita. Naravno, pod uslovom da je još živa.

Ipak, trenutno je imao druga posla, pa je vešanje Bilija Rigsa ostavio za kasnije. A možda će mu Bili živ koristiti. Osim toga, još je morao dobro razmisliti, dobro odvagnuti razloge za i protiv.

– Videćemo – rekao je.

– Kunem ti se, Sandanse, da sam ti rekao istinu o Eldonovom skrivanju! – branio se Bili. – I, ako me budeš odveo do njega, odnosno otpratio do tamo, nećeš se pokajati. Dobićeš mnogo novca. Ne znam da li će ti El dozvoliti da se priključiš našoj grupi, možda i hoćeš, i ako budeš u našoj grupi, upoznaćeš Ela i nećeš tako loše govoriti o njemu. Ali, možda si bio ljut kad si sve ono izgovorio i možda nisi mislio tako...

Sandans zviznu, i pojavi se njegov soko. Potom naredi Biliju da i on dovede svog konja, osedla ga i pojaše.

– Zvezde dovoljno osvetljavaju predeo – rekao je. – Krećemo. Ako požurimo, možda ćemo već prekosutra biti u rezervatu Meskaljero, kod tvog brata.

Bili skoči.

– Naravno, Sandanse. Oh, kako si me uplašio. Mislio sam da stvarno hoćeš da mi izgoriš ruku. Ponašao sam se kao idiot. Kako nisam pomislio na to da je sve ipak samo šala. A i ja sam bio tvrdoglav, pa si se nervirao sa mnom. A sada mislim da moj brat sigurno ne bi imao ništa protiv da ostaneš sa nama. Sigurno bi mu dobrodošao čovek kakav si ti.

Sandans se nasmejao.

– U pravu si, Bili – reče. – Iznervirao si me. Kad čovek želi da po-

stigne nešto, ne sme biti sitničav. Nadam se da mi ne zameraš što sam mnogo pričao i izgovarao one glupe reči – završio je Sandans.

Osedlao je Sokola, a Bili onog drugog.

Bio je zadovoljan. Lice mu je bilo crveno od nekih mrlja koje nisu poticale od Sandansovih udaraca.

– Ništa ti ne zameram, Sandanse – rekao je. – Ti si me izbavio iz zatvora, spasao me linča ili vešala...

– Tačno je, Bili. Sada bi već visio da te nisam izveo iz grada.

Kad su obojica pojahali konje, Bili Rigs je upitao Sandansa:

– Imaš li nešto protiv toga da te zovem »partner«?

– Nemam.

Izjahali su iz suvog korita potoka. Jahali su jedan pored drugog, dok je mlad mesec slabom bledunjavom svetlošću obasjavao predeo.

– Mora da ti se jako žuri, čim si odlučio da jašeš usred noći – primetio je Bili Rigs.

– Ne volim da gubim vreme, Bili. Da nisi možda umoran? – upitao je Sandans.

– Nisam, partneru. Nimalo. – Bili se nasmejao veselo. – Nisam od onih koji vole da spavaju.

– Baš dobro – odvrati Sandans. – Ni ja ne volim da spavam. Činim to samo kad moram. Imaćemo dovoljno vremena da spavamo kad budemo zaspali zauvek. U životu, šteta je vreme gubiti na spavanje. Uvek ima šta drugo da se radi.

Rigs je nepoverljivo motrio na Sandansa, kad je čuo šta ovaj priča.

Ali, Sandans se nasmejao, kao da je time hteo da kaže da baš i nije mislio ozbiljno kad je rekao ono o spavanju.

Rigs se umiri.

Ravnica je ostala iza njih, i oni su se našli na brdovitom terenu. Sa planina, duvao je hladan vetar. Dok je bio dole, u suvom koritu, Bili se preznojavao od straha, i košulja mu je bila mokra. Sada ga je hladila.

S vremena na vreme je pogledao u Sandansa, kao da hoće da se uveri da je sve u redu.

– Šta je, partneru? – upitao ga je Sandans. – Ako želiš brzo da sjašeš, ne moraš toliko oklevati, pripremati se i ponašati se upadljivo.

– Ne želim da sjašem – rekao je Bili Rigs. – Nas dvojica smo se dogovorili, i ja ću se držati dogovora. Ali, hladno mi je. Možda je, po ovoj hladnoći i usred noći ipak trebalo da ostanemo pored vatre.

– Tu, na žalost, više ništa ne može da se promeni – sažaljivim glasom je rekao Sandans.

– Da, na žalost... A razmišljao sam i o tome kakav utisak će steći brat i njegovi ljudi, kad nas budu ugledali...

– Ne shvatam te.

– Pa, mislim na to što si ti naoružan, a ja nisam. Zaista deluje čudno.

– Ni tu ništa ne može da se promeni, partneru. Dobro znaš da ti je šerif uzeo oružje, ne ja.

– Da, ali ti imaš i viška, i mogao bi mi dati koje. Kad bih imao vinčesterku, ličio bih na nešto. Ipak sam ja brat Eldona Rigsa, njegov pomoćnik, i ne bi bilo zgodno da se pred njim i ostalim ljudima pojavim nenaoružan, a u pratnji jednog dobro naoružanog poluindijanca.

– Nije sramota privremeno biti bez oružja – mirno je odvratio Sandans. – Svima se to ponekad događa.

Sandans je na izgled pokušavao da umiri Bilija Rigsa, ali je znao da ovaj čeka priliku da se dograbi oružja i likvidira ga čim se ukaže šansa.

Razume se da ni taj mladić nije bio toliko naivan da ne providi Sandansovu igru, ali ju je prihvatio i pravio se nevešt, samo da bi očuvao svoje pozicije.

– Ako se uzme u obzir – nastavio je Sandans – da si se izvukao iz jednog grada u kom su hteli da te obese, sasvim je razumljivo što nemaš oružja. Ako ti je zbog toga neprijatno, onim ljudima nemoj reći sve kako je bilo, nego samo u nekoliko rečenica. Ja se neću mešati. Ti reci ono što ti odgovara. Ako ti brat bude sam, njemu možeš reći da sam ti ja pomogao, a ostali o tome ne moraju znati ništa.

– Tako je – prihvatio je Bili Rigs spremno. – Pri tom ne prihvatam to iz sebičnosti, nego zbog Ela. On je zagriženi Južnjak, a mi, ljudi sa Juga, veoma smo patrijarhalni. Stalo nam je i te kako do porodične časti. Ipak, mislim da se Elu ne bi svidelo da me vidi nenaoružanog.

– Moguće je da si u pravu – povlađivao mu je Sandans. – Vidiš, na to nisam mislio. Za vas južnjake porodica je zaista svetinja.

– Eto, vidiš! – obradovao se Bili Rigs, misleći da je ubedio Sandansa i ne primećujući da on namerno govori tako kao da mu je naseo. – Ako nemaš poverenja u mene, ne moraš mi dati napunjeno oružje. Može i bez metaka. Ono mi je potrebno samo da se pokažem sa njim.

– U redu – prihvati Sandans. – Kad stignemo do tvog brata, dobićeš oružje. Neću ni izvaditi metke. Zašto? Ionako će u mene biti upereno bar deset pušaka ili revolvera.

Sandans je čekao da vidi da li će Bili i neprimećujući njegovu nameru odgovoriti na ono što je interesovalo Sandansa. I, bio je u pravu.

Bili se nasmejao.

– Šta deset pušaka?! – rekao je hvalisavim glasom. – Pazi samo da se nisi prevario!

– Kako to misliš? – pravio se Sandans nevešt.

– Smešan si, Sandanse.Ne misliš valjda da El ne raspolaže sa više od desetoro ljudi!

– Pa, koliko ih je?

– Najmanje pedeset! – i dalje se hvalio Bili. – I to kakvi su ljudi! Neki od njih mislili su da su najopasniji na svetu, ali, otkako su sa Elom, on im je pokazao da je najopasniji od svih. U odnosu na njega su pitomi, ali... Pa, da. Onaj ko jede Elov hleb i koga on plaća, od zajedničkog plena, taj mora biti jak kao da je od gvožđa. Inače ne bi mogao da živi kao komančero.

Sandans se pravio da je zadivljen onim što čuje.

Rekao je laskajući:

– Uvek sam znao da je tvoj brat dobar čovek. Pa ipak, iznenađen sam. Zar ima pedesetoro ljudi oko sebe? Pa s njima bi mogao da odbije i eskadron konjice!

– To i radi – smejao se Bili i dalje. – Upravo zato što je tako dobar i vešt, raspisana je za njim poternica i nagrada od dvadeset hiljada dolara. Još toliko se daje za ostatak njegovog ljudstva. Pravo da ti kažem, Sandanse, i za mnom je raspisana poternica, sa isto toliko visokom nagradom; i ja vredim mnogo, jer šerifi znaju da će sa mnom imati posla jednom kad ne bude Ela. U tom slučaju ja preuzimam vodstvo.

– Pretpostavljam da nije lako držati pedesetoro ljudi na uzdi – komentarisao je Sandans. Nije hteo dozvoliti da dođe do pauze, kako Bili ne bi imao vremena da razmišlja. Ovako će pričati više i reći i ono što ne bi trebalo da kaže.

– Zamisli, pedesetoro opasnih ljudi, revolveraša, temperamentnih momaka... Najzad, nisu uvek na putu, a kad se odmaraju, može im biti dosadno i pasti im na pamet nešto loše...

Sandans je ispod oka posmatrao Bilija. Ovaj se upleo u njegovu mrežu, pa je Sandans mudro nastavio:

– Mladi, zdravi muškarci, a bez žena... Tamo gde oni žive sigurno nema žena, osim nekoliko starih skvo, koje više nikom ne trebaju – nastavio je. – Muškarci bez žena, još ako piju viski, mogu napraviti mnogo problema.

Bili Rigs pogleda Sandansa iskosa.

– Hej, šta ti misliš?! Pa ti nemaš pojma kako je kod nas!

– Nemam, priznajem.

– Imamo žena koliko hoćeš, i to za biranje. Sve lepotica do lepotice. Pa to El organizuje život, on je podigao stanište za svoje društvo! Miljama unaokolo, pokupili smo sve što je valjalo. Sve lepotice i ono što je zgodno za muškarce. Ja sam jako probirljiv, Sandanse. Iako sam imao i ranije da biram, tek juče sam naleteo na žensku koja je fantastična. Da poližeš sopstvene prste nakon što je dotakneš.

– Juče, kažeš? – na izgled nezainteresovano je upitao Sandans. Osećao je kako mu ruke drhte. – Pa juče si bio u Karsons Lendingu. Zar je devojka odatle?

Rigs odmahnu glavom.

– Nije – odgovori. – Tamo je već nisam poveo sa sobom.

– Kako si došao do nje? – pokušao je i Sandans da se nasmeši, kako bi sve to dobilo ton prijateljskog ćaskanja dvojice muškaraca o ženama.

– Pre dva dana je El poslao mene i jednog čoveka u Karsons Lending, da malo razgledamo i vidimo da li tamo ima novca i interesantnih žena. Većina žena nisu bile vredne ni dva pogleda, ali onda smo ušli u neku radnju u kojoj je radio putujući fotograf, koji je već bio napustio grad.

Ali, po zidovima te radnje bilo je fotografija. Na jednoj je bila upadljivo lepa devojka duge plave kose. Tamo je bio neki pijanac, koji mi je za pola dolara rekao ime te devojke, kao i to da je fotografija napravljena pre godinu dana, kad je ona bila u gradu, sa ocem, da kupe nešto. Tog trenutka sam odlučio da moram imati tu devojku. Bila je veoma mlada i pretpostavljao sam da još nije udata.

Sandansu postade hladno.

– Kako kažeš da se zvala?

– Nisam rekao, ali joj je ime Sara Mekiver.

– Znači, ljubav na prvi pogled – mirno je izgovorio Sandans, želeći da čuje i ostatak priče. – Pretpostavljam da si uspeo da je pridobiješ.

– Naravno! – ponosno je rekao Rigs. – Moj partner i ja smo se vratili do Ela i ja sam bratu predložio da odemo po devojku. Rekao sam mu da sa gradom on i njegovi ljudi mogu uraditi šta hoće, ali je devojka moja. Najpre je trebalo da odjašemo kod nje. El je najpre psovao kao pijani mornar, a onda se smejao. Znaš li šta mi je rekao?

– Ne znam. Nemam pojma – odvratio je Sandans. – Šta ti je rekao?

– Da sam lud što zovem pedesetoro ljudi samo zato da bismo iz neke doline između brda izvukli neku devojku.

– Ali dao ti je pedesetoro ljudi?

– Ne samo što mi ih je dao nego je i sam krenuo sa mnom. Vidiš kako je on dobar brat.

– Uistinu je dobar – prihvati Sandans. – Ali nisi ništa imao od svega toga, zar ne? Tek što si je bio uzeo, zatvorili su te u Karsons Lendingu.

– Ko nije imao ništa?! Jesam – smejao se Bili Rigs. – Kad se ja dočepam žene koja mi se sviđa, odmah prelazim na stvar. Sada je ona kod Ela. Njenu porodicu smo poubijali, jer je bila protiv toga da odvedemo devojku. Veoma su se uzbudili njeni roditelji, pa smo podosta imali posla sa njima. Propisno smo ih sredili – govorio je hvalisavim glasom, na šta je Sandans počeo da gubi strpljenje.

– Baš su čudni ti ljudi – šapnuo je. – Nije trebalo da se bune...

– Potom smo odjahali u grad. Otkud smo mogli znati da tamo imaju gatlinge? Prilikom prvog napada, ja sam pao s konja. Deset ili petnaest Elovih ljudi je ubijeno u borbi sa građanima Karsons Lendinga. Ja sam, eto, imao sreće da me nisu odmah ubili, a posle si naišao ti. I tu sam imao sreće.

– Misliš?

Sandansovo strpljenje se približavalo kraju. Sad je sigurno znao da je Bili Rigs gnusni, nemilosrdni nasilnik i ubica. Ako je i mislio da ga preda zakonu, sada je počeo da se predomišlja. Možda bi taj zločinac uspeo da pobegne i onda bi nastavljao da čini zlodela.

– Sjaši, da napojimo konje.

Bili Rigs je sjahao, ali je odjednom shvatio da je suviše pričao.

Bio je siguran da mu je osnovna greška bila u tome što je i za sebe rekao da je za njim raspisana poternica i nagrada od dvadeset hiljada dolara.

Pokušao je da nadmudri Sandansa, i u jednom trenutku je skočio na njega, pokušavši da mu otme revolver.

Ali, Sandansova snaga, sada višestruko veća od gorčine i žalosti za izgubljenim prijateljem i povređenom čašću njegove ćerke, koja verovatno i u tom času doživljava ponižanja kod okorelih bandita, odjednom je tog bednika učinila bezopasnim.

Kad je Bili onesvešćen pao na zemlju, Sandans je uzeo laso, stavio omču oko njegovog vrata i sačekao da bandit dođe k sebi, a onda ga, ne govoreći ništa, dovukao do jednog drveta. Povukao je laso...

6.

Ujutro, kad je na istoku počelo da se razdanjuje, Sandans je ustao, pojeo parče suvog mesa i popio malo vode iz čuture, rasedlao banditovog konja i oterao ga, a iza sedla svog Sokola privezao mrtvo telo Bilija Rigsa.

Jahao je u pravcu u kom bi trebalo da je grad Meskaljero.

Oko podne, ugledao ga je sa jedne uzvišice, udaljene od grada oko četiri milje.

Iz te daljine izgledalo je da je grad podignut oko jedne stare misije iz doba španskih osvajača. Okolo je bilo mnogo kuća od gline i blata i činilo se da bi se ceo grad sravnio sa zemljom kad bi naišla jača oluja.

Sandans je bez teškoća stigao do prvih kuća.

Zastao je.

Nigde nikog nije video, grad kao da je bio izumro. Međutim, pre nego što je stigao dotle, čuo je kuckanje čekića o nakovanj, pa je znao

da tu ima nekog i bio siguran da ga sada neko posmatra.

Očigledno su se stanovnici tog grada nečeg plašili. Razloga je sigurno bilo.

Taj razlog mogao se zvati i Eldon Rigs.

Sandans je nastavio da jaše, pa kad je stigao nasred glavne ulice, opet je zastao.

Skinuo je šešir, zamahnuo njime i viknuo:

– Hej, ima li ovde nekog?

Uskoro se iza jednih oborenih i polomljenih kola pojavila glava sa prašnjavim, starim šeširom.

– Ko ste vi, senjor? – upitao je na španskom.

– Zar ne govorite engleski? – odvratio je Sandans.

– Neki od nas govore. A ko ste vi i šta tražite ovde? – nastavio je čovek u prašnjavom šeširu.

Sandansa je ta situacija podsećala na onu koja ga je dočekala u Karsons Lendingu.

Verovatno su se tako ponašali svi koji su ikada imali prilike da upoznaju Eldona Rigsa i njegovu družinu.

– Želeo sam samo da posetim vaš grad – odgovorio je Sandans.

Onda se pojavio jedan krupniji čovek, sa kožnom keceljom, na kojoj se presijavala šerifska značka; kad je govorio, imao je narečje kakvo obično imaju oni koji su došli iz Nove Engleske.

Taj čovek je držao pušku, a stajao je ispred kovačnice. Verovatno je bio kovač, a ujedno i gradski šerif.

– U redu, možete ući u grad, ali pazite da ne napravite sumnjivi pokret – upozorio je šerif Sandansa. – Vi ste na nišanu moga šarpsa, i mada je i to dovoljno, znajte da je u vas upereno još nekoliko oružja.

– U pravu ste, šerife, dovoljan je i šarps – ljubazno je rekao Sandans.

– Dobro došli u Meskaljero r... kao je šerif ne baš ljubazno. – Šta imate iza sedla?

– Bilija Rigsa, odnosno njegove zemaljske ostatke – glasom punim uvažavanja, rekao je Sandans.

Šerif je nanišanio na Sandansa, a onda nasmejao i ironično upitao:

– Šta mi to nećete reći...

Naravno, prepoznao je Bilija Rigsa čim mu je video lice.

– Bili Rigs... – ponovio je krupni šerif. – To ime kao da sam negde već čuo...

– Moguće je, šerife... – odvrati Sandans.

– Da, da, moguće. A zašto ne sjašete? Doneli ste ga u grad, a to može samo da znači da ujedno tražite i njegovu rodbinu, odnosno pretpostavljate da je ona ovde. Bio je još mlad... Od čega je umro?

– Obešen je, linčovan... kako hoćete, izaberite izraz koji vam se više sviđa.

– Vi ste ga skinuli sa konopca? – nastavio je šerif.

– Ja.

– Zovem se Džoel Sajks – predstavi se šerif – a kako se vi zovete?

– Džim Sandans.

– Onda, još jednom dobro došli, gospodine Sandans; imam pitanje za vas.

– Izvolite.

– Otkud vam ideja da ovaj jadnik iza vašeg sedla pripada našem gradu?

– Kako da vam objasnim? Bili smo zajedno u zatvoru, u Karsons Lendingu. Ja sam bio nevin, a ipak su me zatvorili.

– Događa se – ironično je dobacio šerif. – Znači, i ovaj mladić je

bio u zatvoru, takođe nevin. Je li tako?

– Nije. On zaista bio kriv. Tamo mi je rekao svoje ime.

– I adresu – dodao je šerif. – Jesam li pogodio?

– Niste – odgovori Sandans. – Rekao mi je samo svoje ime. Pola sata pošto smo se upoznali, došli su neki ljudi, izvukli ga iz ćelije i pokušali da ga obese.

– Nisu samo pokušali, do vraga – primeti šerif. – Oni su ga zaista i obesili. Sve ostalo je vaše delo, zar ne?

– Da.

Sandans sjaha.

Počeli su, oko Sokola, da se skupljaju ljudi.

Među njima najviše je bilo tamnoputih Meksikanaca, zatim nekoliko belaca, pa i pravih Indijanaca, koje armija nije oterala u rezervate.

Svi oni su zurili u mrtvog Bilija Rigsa i Sandansa.

Šerif je puškom prokrčio put sebi i Sandansu, koji je povukao Sokola za sobom.

– Još uvek čekam vaš odgovor – rekao je šerif. – Otkud ste znali da tog tipa treba da donesete baš ovamo?

– Kad sam čuo njegovo ime, znao sam odmah da je iz ovog grada. Kad su ga ljudi vešali, bio sam pobegao iz zatvora... Zar zaista hoćete da to pričam pred svima, šerife?

– U mom gradu nema nikakvih tajni. Ovde smo svi prijatelji i svako pred svakim sme da kaže sve što želi. U redu, ja ću vas saslušati, ali, zapamtite, ako mi se vaša priča ne bude svidela, više nikada nećete napustiti moj grad. Je li vam je to sasvim jasno?

– Sasvim.

– U redu. Možete se malo odmoriti kod nas, a posle ćemo videti. Slažete li se?

Sandans klimnu glavom.

Onda su otišli u salun.

Šerif je nastavio razgovor:

– Zašto ste leš skinuli sa vešala i doneli ga ovamo? – nije sačekao Sandansov odgovor, nego je nastavio: – Imate određenu nameru, to je jasno. Pobegli ste iz zatvora, to ste sami rekli. Znači, morate se skrivati. Videli ste šansu i hoćete da je iskoristite, zato ste to uradili.

– Moglo bi se tako reći – priznade Sandans. – Video sam kad su oni ljudi linčovali mladića, pa sam se noću vratio, da ga uzmem. Doneo sam ga ovamo zato što se nadam da će se oglasiti neko iz njegove porodice.

– Zar se ne plašite da će vas uhapsiti i vratiti u Karsons Lending, odakle ste pobegli?

– Mogu samo da se nadam da tako nešto nećete učiniti – odvratio je Sandans glumeći zabrinutost. – Ali, rekao sam vam da ja nisam bio ni pod kakvom optužbom! Potpuno nevinog su me zatvorili.

– Rekli ste da ste odmah znali iz kog je grada, kad ste čuli njegovo ime – nastavio je šerif, ne mareći za Sandansovu zabrinutost. Bio je siguran da on izigrava. – Otkud ste znali?

– U Čiuai sam slučajno čuo da je on odavde... – naglo je ućutao.

– U Čiaui? – naseo je šerif.

– Da, tamo. U tamošnjem zatvoru. Znate, u zatvorima se svašta može saznati, a uvek i to gde se ko krije kad pobegne, ili kada ga traže. I ja sam... pobegao iz tog zatvora...

– Hoćete li reći da ste i u Čiuai sedeli nevini u zatvoru? Ili se možda varam?

Sandans je ćutao, kao da mu je neprijatno da odgovori na to pitanje.

Šerif se nasmejao.

– Ah, izgleda da zaista nemate sreće – rekao je. – Stalno vas nevinog trpaju u zatvore. No, videćemo.

Uto su stigli pred salun.

Šerif stade, okrenu se i mahnu rukom.

Odmah do njega dođoše četvorica naoružanih Meksikanaca. Jedan od njih imao je značku na jakni.

Rekao im je da uđu u salun sa Sandansom i da stalno budu uz njega, jer on mora obaviti neki posao.

– Revolveri vam nisu potrebni, zasad možete da ih sklonite – rekao im je. – On neka pije koliko želi, ali vi da niste popili ni kap, inače ćete me zapamtiti!

Sklonili su oružje. Ništa nisu rekli. Šerif im je još naredio da skinu Bilijev leš sa konja i sklone ga u senku. Potom je zatražio od jednog dečaka, Indijanca, da mu donese konja.

Mahnuo je Sandansu.

– Vidimo se kasnije – pozdravio ga je.

– Naravno. Zar nećete poneti sa sobom leš Bilija Rigsa? – pitao je Sandans.

Dok su Meksikanci skidali Rigsovo telo sa Sokola, Sandans ga je morao umirivati, jer ako mu gospodar to nije naredio, konj nikoga nije puštao u svoju blizinu.

Šerif je malo porazmislio, a onda odgovorio:

– Neka ostane ovde. Ako budemo održavali zabavu, vas i njega ćemo pozvati kao počasne goste. Nema smisla da mi domaćini budemo u prvim redovima.

Sandans ga je posmatrao radoznalo. To je šerif primetio, pa je rekao Sandansu da je Eldon Rigs malo neuračunljiv i da se nikad ne zna na šta je spreman.

Nije bilo isključeno, po šerifovim rečima, ni to da će Eldon, kad vidi mrtvog brata, od gneva i bola poubijati svakog kog bude ugledao blizu sebe. Ako je još pijan, a to je bio gotovo uvek, učiniće to sigurno.

Potom je šerif izjahao iz grada.

Sandans veza Sokola pred salunom, a onda uđe, zajedno sa četvoricom Meksikanaca.

Prostorija je bila prilično velika, ali sa niskom tavanicom U jednom uglu je, kroz razmaknute zavese, Sandans video ležište na kom je sedela Meksikanka, samo u donjem rublju.

Meksikanci su seli za sto, a Sandans je prišao šanku. Barmen ga je upitao:

– Šta pijete?

– Imate li pivo?

– Nemamo.

– A šta imate?

– Tekilu i viski.

– Uh... Onda, molim vas, tekilu. Valjda je ona u ovim krajevima originalnija od viskija.

Dao je pola dolara, a dobio lošu tekilu. Celu bocu; okrenuo se prema svojim pratiocima.

– Hoćete li i vi? Da vam momak donese čaše? – pitao ih je dok su ga oni gledali smrknuta lica.

Nisu rekli ništa, samo su odmahnuli glavama. Ali, videlo se po njima da bi i te kako popoli malo tekile, samo ne smeju, od šerifa.

– Ko vam je kriv – prokomentarisa Sandans.

Onda stavi malo soli na dlan, pa je poliza. Opet natoči tekile. Bila je loša, ali jaka, pa je osećao kako mu gori u želucu.

Posle druge čaše, bocu je gurnuo dalje od sebe, i stao da posmatra vrata.

Bilo je tako tiho da se čulo zujanje muva.

I Meksikanci su gledali u vrata.

Sandansu se učinilo da oni nešto iščekuju, i to tako da jedva dišu. Pretpostavljao je da čekaju šerifa i Eldona Rigsa, kog će čuvar zakona zasigurno dovesti.

Dosad je sve išlo glatko, mislio je Sandans, ali je najvažniji i najteži zadatak tek pred njim. Ako ne bude imao mnogo sreće, Eldon Rigs će ga upucati čim ga bude ugledao.

Znao je da ono što je ispričao šerifu nije naročito verovatno, ali mu ništa bolje nije palo na pamet.

Izdaleka se čuo topot kopita. Približavao se brzo, čuo se sve glasnije.

Četvorica Meksikanaca su se nestrpljivo meškoljili na stolicama, a izraz njihovih tamnih lica jasno je pokazivao strah. Sandans je shvatio da je došao čas odluke.

7.

Suva prašina se dizala u oblacima, a vetar ju je raznosio na sve strane, pa i u salun.

Pred lokalom su se zaustavili mnogi, a samo je šerif, noseći u ruci svoj šarps, sjahao i stao na vrata saluna. Obratio se Meksikancima:

– Izvedite ga!

On se sklonio u stranu, a četvorica ljudi su ispratili Sandansa. Ovaj je zažmirio očima, jer je iz polumračnog saluna izašao na suncem obasjanu ulicu.

Šerif je naredio četvorici Meksikanaca da ostanu gde su, ali ga oni nisu poslušali, jer je njihov strah od Rigsa i njegovih komančerosa očigledno bio veći nego strah od šerifa.

Sandans je ugledao čoveka koji bi, po svemu sudeći, trebalo da je Eldoń Rigs.

Bio je visok, i pomalo debeo, plavokos, hladnih sivih očiju. Jahao je jednog morgan-konja, najvećeg kog je Sandans video u životu.

Na sebi je imao jaknu sa pukovničkim oznakama, a na glavi šešir ukrašen sedefom. I čizme su mu bile vojničke. Jedino se po izlizanim farmericama jasno videlo da je civil.

Njegov brat Bili nije preterao kad je rekao da Eldona prati više od pedesetoro naoružanih ljudi. I sada ih je oko njega bilo toliko.

– Dobar dan – pozdavio ga je Sandans. – Hteli ste da razgovarate sa mnom?

Rigsove vodnjikave oči, po kojima bi se reklo da je on stalno ljut, bile su malo zakrvavljene.

– Da! – grmnuo je njegov vojnički, zapovednički glas. – Vi ste doneli Bilija.

Njegov akcent je jedva još ukazivao da je sa Juga. Tokom vremena, prihvatio je govor onoga kraja u kom se najviše kretao, konstatovao je Sandans.

Na ulici je odjednom postalo tiho. Sunce je pržilo, a vetar nosio prašinu. Ljudi su se povukli u svoje kolibe, virećí iz njih i čekajući šta će se dogoditi.

Ostali su samo Eldon Rigs i njegovi ljudi, četvorica Meksikanaca, šerif i Sandans.

– Našao sam ga – odvrati Sandans. – Doneo sam ga ovamo. Ako želite da čujete i neke pojedinosti, mogli bismo se povući u senku, pa tamo razgovarati.

U Rigsu je kuvalo.

Sandans pogleda u njegove komančerose.

Koliko je znao iz priča, ta družina se sastojala od samih otpadnika, dezertera, bandita i propalih veterana pobeđene, južnjačke vojske. To se i videlo po njima. Svi oni nikad nisu oprostili Severu što im je promenio zakone i prinudio ih na drugačiji način života.

Dvojica su bili u uniformama meksičkih ruralesa, što je moglo značiti da su došli s one strane granice. Od Indijanaca, u bandi je bilo Kajova, Komanča i Meskaljerosa.

– Idemo u salun – predloži Rigs, što Sandans prihvati.

– Izbacite napolje sve koji su u salunu! – viknuo je Rigs gledajući u šerifa.

Ovaj potom, reče četvorici Meksikanaca da unesu u salun Bilija Rigsa i stave ga na tezgu.

– Ne! – usprotivio se Rigs. – Neka ga unesu moji ljudi.

Sandans je ušao u salun.

Bio je zadovoljan što je Eldon Rigs bar u početku bio za nijansu učtiviji nego što je inače bio.

Sandans je video da su u salunu ostali ona polunaga Meksikanka i barmen, ali im on nije rekao ništa. Nije hteo da se meša u sve to i računao je da će ih Rigs izbaciti, ako njemu budu smetali.

Nakon jednog minuta, pojavio se i Eldon Rigs. Uprkos svojoj visini i težini, kretao se veoma gipko i lako. Na čizmama nije imao mamuze, dok mu je u pojasu, u crnoj kožnoj futroli, stajao kolt 45.

Tek kasnije je Sandans video da taj opasni bandit i u sari od čizme nosi oružje; bio je to veliki nož popularno nazvan arkanzaška čačkalica.

Prišao je baru i uzeo bocu viskija i čašu. Popio je tri čaše viskija, a onda podigao glavu. Isterao je barmena i Meksikanku.

Opet je natočio viski, a kad ga je popio rukavom je obrisao usta. Ponašao se tako kao da Sandans nije tamo. Onda su naišla dvojica Rigsovih ljudi, noseći Bilija.

– Stavite ga na tezgu! – zapovedio im je.

Oni su postavili Bilija na leđa, ali ovaj nije ostao tako, jer je bio presamićen. Ljudi su pokušali da ga isprav[illegible]a je Rigs viknuo:

– D[illegible] niste pipnuli! Izlazite! Brže!

Tek tada je Sandans video da Rigs ima još jedan revolver kalibra 45.

Ubrzo su Sandans i Eldon Rigs ostali sami u salunu. Bandit je prišao bratu. Njegovo lice se odjednom zgrči, i on poče da plače.

– Brate moj... ubili su te one kukavice – govorio je tronutim glasom. – A bio si tako mlad...

Milovao ga je po masnoj kosi.

– Izvini, brate, imam poštovanje prema mrtvima, ali te moram pregledati – dodao je.

Počeo je da mu pregleda rane na vratu i na glavi. Video je i čvorugu od udarca.

– Jadno stvorenje, šta su uradili s tobom... – rekao je tiho, kroz stisnute zube.

Potom se okrenuo prema Sandansu, pogledao ga prišao mu i rekao:

– Možete pričati.

Sandans poče da priča.

Opet se uhvatio za prilično glupu priču da je u Meksiku, u jednom zatvoru, slučajno saznao od jednog zatvorenika da Eldon Rigs ima uporište u blizini grada Meskaljera.

U međuvremenu je mogao smisliti verodostojniju priču, ali je znao da je šerif već preneo Rigsu ono što je čuo od njega, i nije smeo riziko-

vati da ima dve verzije, inače bi odmah nastradao.

– Još tada, kad sam bio u zatvoru, želeo sam da vam se priključim – govorio je. – Raspitivao sam se o vama... Znate, kad čovek više nije mlad, on želi da bude s nekim, da je član grupe, jer kad je sam, nije dobro... Biti u društvu, to uliva sigurnost.

Pogledao je u Rigsa, da vidi kako ovaj reaguje, da li mu veruje.

Međutim, Rigsovo lice bilo je bezizražajno i po njemu se ništa nije moglo videti.

Sandans je nastavio:

– I, tako, hteo sam da pripadam nekom. Kad sam izašao iz zatvora, nisam odlazio dalje od ovog kraja, nadajući se da ću vas sresti.

– Tako sam se obreo u Karsons Lendingu. Odmah su me zatvorili. Pričalo se da je toga jutra Eldon Rigs napao grad, pa su ljudi bili nervozni, u svakome su videli čoveka Eldona Rigsa. Pošto je Eldonov brat već bio u zatvoru, mene su smestili pored njega. Ne znam zašto. Verovatno su mislili da se poznajemo. Upoznali smo se tek tada, i razgovarali.

– Ali, ne dugo. Masa je upala u zatvor i izvukla vašeg brata. Ja sam posle toga uspeo da pobegnem. Iz gradske štale uzeo sam svog konja, i oružje, koje je bilo u šerifovoj kancelariji. Kad sam izjahao iz grada, masa se već bila vratila.

– Potražio sam Bilija, skinuo ga i doneo ovamo. Eto, to bi bilo sve.

– Vidim da ste ga doneli – zagrmeo je Rigs. – Zašto ste to učinili?

– Već sam vam rekao. Želeo sam i pre da vam se priključim, a to je bila prilika...

– Uopšte mi nije jasno otkud neko u Meksiku, i to u zatvoru, zna da sam ja u blizini Meskaljera.

– To je razumljivo. Ako armija nešto zna o tome, a sigurno zna...

Rigs je morao da se nasmeje.

– Armija? – ponovio je začuđeno. – Ja armije nemam šta da se plašim. Pre bih rekao da se ona plaši mene.

Sandans na to nije rekao ništa.

Međutim, nije ni slučajno poverovao da se vojska plaši Eldona Rigsa i njegovih ljudi. Pre se moglo dogoditi da on sarađuje sa nekim oficirima, koje je potkupio, da ga štite. Zato je bio tako siguran.

– Razumete li se u armijske stvari? Mislim, znate li da radite ono što rade vojnici? Mogu vas, recimo, zamisliti kao dobrog skauta.

Sandans brzo reče:

– Ja sam bio skaut! U vojsci sam radio sve. Bilo je to davno. Ostavio sam vojsku jer nisam podnosio da me i dalje vređaju i nazivaju crvenokožim crnjom. Kakva kombinacija! Morao sam da napustim vojsku.

– I sad hoćete kod mene?

– Da.

– Ako mislite da ću iz zahvalnosti što ste doneli Bilija učiniti sve što tražite od mene, varate se.

– Ne očekujem nikakvu zahvalnost – diplomatski je odgovorio Sandans. Mogu i drugde zaraditi novac za život. Bio je to samo moj predlog, koji vi nikako ne morate prihvatiti.

– Naravno da ne moram. A da li vi imate neko ime?

Sandans se začudio što Rigs tek sada postavlja to pitanje jer je pretpostavljao da je šerif njemu to već rekao.

– Džim Sandans – reče.

– Nisam vam zahvalan, Sandanse – rekao je Rigs namrgođeno gledajući u sagovornika.

– U redu.

– A hoćete li da znate zašto?

– Reći ćete mi.

Odjednom Eldon Rigs pocrvene i postade toliko gnevan da su mu ruke zadrhtale.

Pogledao je u Bilija i upro kažiprstom u Sandansa, pa viknuo:

– Zato što ste ga doneli mrtvog a ne živog! Eto, to je razlog što vam nisam zahvalan!

– Ali, Bili se nadao da ćete doći vi i da ćete ga spasti, a, da vam pravo kažem, to sam i ja mislio – hrabro je izgovorio Sandans, mada je znao da se to Rigsu neće sviđati.

Oči Eldona Rigsa počele su da sevaju.

– Je li mi vi to prebacujete?! – upita. – Naravno, to je jasno. A sa vaše tačke gledišta i opravdano. Ali, hteli smo sutra da odemo u Karsons Lending. Kad smo bili tamo, nestalo nam je municije i morali smo da se povučemo. Nismo se, onako naoružani, mogli boriti protiv mašinske puške. Nismo mogli znati da u Karsons Lendingu imaju gatling. Mislio sam ja i na to da će oni nitkovi obesiti Bilija dok mi ne stignemo, ali tu ništa nisam mogao da menjam. Jedino mi je bilo preostalo da grad sravnim sa zemljom. Verovatno ću to i učiniti.

– Nisam znao da nemate više municije, da ste se povukli zato što vam je ponestalo – rekao je Sandans očekujući da o tome čuje nešto više.

– E, sada znate.

Eldon Rigs se postepeno smirio, i sad je opet govorio donekle normalno.

– U redu, i to je nešto što ste mi Bilija uopšte doveli. Bolje to nego da je ostao tamo, da ga ptičurine pojedu. Sada ćemo popiti koju za pokoj njegove duše.

Sandans nije želeo da pije, jer je znao koliko loše alkohol utiče na njega.

Ali, nije mogao ni da odbije Rigsa, jer bi ovaj bio veoma uvređen.

Rigs je ustao i doneo bocu s viskijem, i dve čaše. Sipao je u obe, uzeo jednu, a Sandans drugu.

– Za Bilija – rekao je i ispio piće.

– Za Bilija – ponovio je Sandans i takođe ispio viski.

Eldon Rigs je sipao i sebi i Sandansu, još nekoliko puta. Pošto je Sandans pio lagano, dok je on popio tri čaše, Rigs je popio šest.

Na sreću, bandit nije brojao čaše, niti mu je bilo na kraj pameti da se nadmeće sa Sandansom, što je ovome dobro došlo.

Najzad je Rigs, posle sedme čaše, podigao glavu. Na Sandansovo iznenađenje, tog čoveka alkohol nije »uhvatio«, kao što se moglo očekivati.

Trezvenim glasom je rekao:

– Sandanse, ne sviđa mi se vaša priča. Mislim da je pomalo izmišljena. Želim istinu.

– Rekao sam istinu.

– Nisam siguran. A znate kako je mogu saznati? Kako mogu znati da li ste govorili istinu i kako da je izvučem iz vas, ako je niste rekli?

– Kako?

– Tući ću vas.

– Ta metoda nije pouzdana – odvratio je Sandans mirnim glasom.

– Ali ja sam jači od vas – hvalio se Eldon Rigs.

Sandans se jedva uzdržao da mu ne otme revolver, kojim je Rigs mahao pred njegovim nosem.

– Hajde, crvenokoži crnjo, skidaj pojas!

Sandans je shvatio da Rigs hoće da ga izazove, i ništa nije mogao da

menja. Morao je prihvatiti tuču sa njim.

Odmeravanje snage je potrajalo. Obojica su više tukli iz gneva nego snagom. U jednom trenutku se činilo da će Rigs sasvim pobediti i savladati Sandansa, a u drugom je bilo obrnuto.

A onda je došao čas da Sandans zada Rigsu odlučujući udarac i da se borba najzad okonča.

Ali, Sandans začu kako se vrata otvaraju. Nije imao vremena da se okrene. Već u sledećem trenutku, snažan udarac sruči se na njegov potiljak, i on pade, izgubivši svest.

8.

Kad je Sandans došao k sebi, ležao je na nekom krevetu u smrdljivoj prostoriji, pokriven prljavim ćebetom. Prozor je bio zamračen, a na klimavom stolu gorela je petrolejka.

Za stolom je sedeo jedan od Rigsovih ljudi, koje je u njegovoj blizini Sandans video kad je Rigsova »armija« došla u Meskaljero, pred salun.

Čovek je listao požutele novine. Podigao je glavu kad je čuo da se Sandans miče.

– O, evo vas opet – rekao je. Njegovo lice delovalo je prilično nežno, a ni glas mu nije bio muževniji. – Bilo bi bolje za vas da nikada niste došli k sebi.

Sandans je jedva otvorio izranavljena usta. Upitao je svog čuvara:

– Koliko sam spavao?

– Spavali? Ne, nije prošla noć. Tek je veče, i to istoga dana.

U kolibi je bilo hladno.

– Da li ste me vi to udarili? – interesovao se Sandans.

– Jesam. Treba da ste mi zahvalni zbog toga. A to mi nije rekao pukovnik, učinio sam to sam od sebe. Mi smo spolja posmatrali vašu tuču. Pretila je opasnost da ubijete pukovnika, a onda bi njegovi ljudi ubili vas. Zato sam se umešao.

– Izgleda da vam je mnogo stalo do Rigsa. Poštujete ga i volite?

– Za vas je on pukovnik Rigs! – uzviknuo je čovek sa ženskim glasom. – Naravno da mi je mnogo stalo do njega i...

Odjednom se vrata kolibe otvoriše i na njima se pojavi jedan Meksikanac.

O pojasu je imao dva kolta, a u ruci henrijevku.

– Ovaj nitkov je došao k sebi, Flosi – rekao je čovek na lošem engleskom. – Razgovaraš sa njim. Zašto?

– Zašto da ne razgovaram? Ako si došao da ga ubiješ, onda... Ja ti to neću dozvoliti! Pukovnik mi je rekao da pazim na njega. A ja ću to činiti, sviđalo se to tebi ili ne, Ramirezu.

Ramirez se iskezi.

– Znači, pukovnik ga je poverio tebi... Izgleda da mnogo drži do tebe, ti si njegov miljenik govorio je ironično Ramirez. – Šteta samo što on ne vidi tvoje kvalitete i što ipak više voli žene.

Flosijeva ruka se približi revolveru.

– Mnogo pričaš, Ramirezu. Trebalo bi da ti zapušim tu lajavu njušku!

– Zapuši nešto drugo, nekom drugom, a mene ostavi na miru! – opet je Ramirez rekao ironično.

Flosi se na to nasmejao, kao da je čuo kompliment.

Ramirez puškom pokaza na Sandansa.

– Pukovnik me je poslao da mu dovedem ovoga. Možda hoće da ga ubije.

Flosi pomože Sandansu da ustane iz kreveta. Zagrlio ga je i naslonio na sebe, da bi Sandansu bilo lakše da hoda.

Videvši to, Ramirez se nasmeja, gledajući Flosija očima punim mržnje.

Pred kolibom su čekala dvojica naoružanih ljudi. Postavili su Sandansa u sredinu, i pošli. Ramirez i Flosi su išli za njima.

Kolibe komančerosa bile su podignute na obalama potoka, u maloj dolini okruženoj pošumljenim brdima. Na drugoj strani je bilo više šatora a samo nekoliko koliba.

Sandans je pretpostavljao da je to za Eldona Rigsa i njegovu družinu sigurno mesto, inače ne bi tu podigao naselje u kom svi oni borave kad nisu na »zadatku«.

Ulica u tom »gradu« nije bilo. Ispred svakog šatora i kolibe bili su ljudi i žene. Potcenjivački su gledali u Sandansa kad je prolazio pored njih, praćen četvoricom dobro naoružanih ljudi.

Pokušao je, među tim ženama, da prepozna Saru Mekiver, nadajući se da se crte njenog lica nisu promenile toliko da je ne bi prepoznao.

Među kolibama, u blizini korala, bila je jedna jedina kuća na sprat. Sandans je u koralu otkrio svog Sokola. Bio je rasedlan, a o vratu mu je visila vreća sa senom.

Znači, neko je uspeo da Sokola odvede u koral. Sandans je znao da je to mogao učiniti samo Indijanac, jer nepoznatog belca bi Soko sigurno zgazio, da je pokušao da mu priđe.

U toj okolini, dvospratnica je delovala kao bogataška vila. Iz dimnjaka se izdizao stub dima, a kroz otvoreni prozor je dopirao primamljivi miris pečenja.

Sandansa je Ramirez gurnuo uz nekoliko stepenika, odakle se ulazilo u kuću. Do tog trenutka se Meksikanac ponašao koliko-toliko pristojno, ali je valjda mislio da pred svojim šefom treba da pokaže kojeg je kalibra.

Sandans se sapleo, a Ramirez je podigao pušku, da ga udari kundakom, ali su se u tom trenutku otvorila vrata jedne prostorije i u hodniku se našao Eldon Rigs.

– Ramirezu, budite mirni! Ruke sebi! – zapovedio je.

Ramirez je stao kao ukopan. Rigs je dao rukom znak Sandansu da mu priđe. Potom su obojica ušli u prostranu, lepo nameštenu sobu.

Rigs se zavalio u fotelju, a Sandans se okretao na sve strane, želeći da vidi sve detalje u sobi u kojoj je bandit provodio svoje vreme, kad se odmarao.

U velikom kaminu je gorela vatra, a na stolu je stajao ibrik sa kafom, boca sa viskijem, šolje i čaše.

Ramirez, Flosi i dvojica koji su doveli Sandansa, ostali su na vratima.

Rigs je pogledao prema njima.

– Ramirezu – rekao je hladnim glasom – zašto ste hteli da ga tučete? – pokazao je na Sandansa.

– Da mu pokažem s kim ima posla – odgovorio je Ramirez.

– Pa, ako je tako, onda skinite pojas sa oružjem i pokažite gospodinu Sandansu ko ste, ali u tučnjavi pesnicama. Slažete li se?

Ramirezu je odjednom bilo nelagodno. Zurio je u Sandansa, a ostali u njega, iščekujući šta će odlučiti. Bilo je najlakše hvalisati se i »pokazati nekom« oružjem.

Onda se setio spasonosnog odgovora:

– Ne bi bilo fer. Čovek je sav u ranama – rekao je.

– Ko vam brani da sačekate da ozdravi? – ironično je upitao Eldon Rigs. – U redu, boraćete se drugi put. Jesmo li se dogovorili?

– U svako doba – s olakšanjem je odvratio Ramirez, nadajući se da Sandans neće još dugo ostati živ i da mu se neće pružiti prilika da se tuče sa njim.

Flosi poče da se kikoće. On i Ramirez su, učinilo se Sandansu, bili neprijatelji.

Ramirez se okrenu prema Flosiju i odmeri ga ljutito. Ovaj mu dobaci:

– U svako doba! Uvek kaže: u svako doba! – i dalje se smejao Flosi.

– Ti nisi bolestan, Flosi – procedio je Ramirez kroz zube. – Tebe bih mogao srediti i sada. I to puškom.

– Mir! – opomenu ih Eldon Rigs. – Ovde neću svađu i tuču! Što se mene tiče, možete izaći, u brda, u pucati jedan u drugoga. Ako jedan od vas dvojice preživi, ja ću ga ubiti.

Flosi promrmlja pokajnički:

– Izvinite, pukovniče...

Rigs je i dalje govorio Ramirezu:

– Još nešto, ti kurvin sine! U Meskaljeru se nisi držao moje zapovesti. Kad se ja tučem s nekim, to je samo moja stvar i niko ne sme da se meša! Jasno? Zašto si mi onesposobio protivnika?!

– Pa... niste bili u formi, pukovniče – pravdao se Ramirez. – Zbog Bilijeve smrti ste bili... u slabijoj formi nego inače. Da nije bilo tako, pobedili biste ga već posle nekoliko minuta. A onako ste se mučili veoma dugo...

Sad se i Flosi umešao u razgovor:

– Iznimno, pukovniče, moram da dam za pravo Ramirezu.

Rigz se opet razgnevio.

Zgrabio je jednu čašu i zavitlao je prema Ramirezu. Ona ga je pogodila u rame.

– Napolje! Svi napolje! – zadihan od gneva, vikao je Rigs. – Samo Sandans neka ostane.

Potom se zadihan sručio u fotelju.

Kad su ostali sami, Rigs je ponudio Sandansa viskijem i kafom. Viski je Sandans odbio. Uzeo je ibrik i čašu i nasuo sebi kafe.

– U pravu su, lako se moglo dogoditi da me ubijete – rekao je Rigs. – U stvari, trebalo je da vas obesim, jer ovako kako se sada osećam, jedino bih bio zadovoljan kad bih vas obesio. I mojim ljudima bi bilo drago zbog toga. Ali, to ne smem dozvoliti sebi, jer bi ispalo da ne znam da gubim.

– Srećan sam što je tako, pukovniče – udvorički je rekao Sandans.

– Nemojte me zvati pukovnikom. Ne pripadate mojoj vojsci – odvratio je Rigs.

– Zar zaista ne možete učiniti nešto da me primite u svoje redove? – upitao je Sandans, glumeći zainteresovanost.

– Mogu, ali bi me stajalo previše truda, Sandanse – rekao je Rigs. – Imate dobre živce i tvrdi ste kao čelik, ali ja vas ne poznajem, Sandanse. O svim svojim ljudima znam sve, i to mi olakšava situaciju. Većina njih mi se nisu priključili dobrovoljno nego su moji dužnici. Mnoge sam izbavio iz zatvora, a neke bukvalno skinuo sa vešala. Nijedan od njih nema šta da izgubi. To su obični bednici, surovi, prognani i lažljivi. Možda im imponujem, ali znam da bi mi svaki od njih rado ispalio metak u leđa, samo da sme. Ima dva razloga što to dosad

nisu učinili. Prvi je razlog njihov strah. Boje me se. Drugi je taj što znaju da bi bez mene bili izgubljeni. Ne bi prošlo ni dve nedelje, a armija bi ih pohapsila i obesila.

– Znači, ne primate me? – razočarano je upitao Sandans.

– Čekajte da malo razmislim. Možda ipak imate neke šanse da nam se pridružite.

– Bilo bi divno...

Rigs pozva Ramireza, i ovaj odmah otvori vrata. Iza njega je stajao Flosi.

– Odvedite ga u njegovu kolibu!

*

Sledećeg jutra je bila Bilijeva sahrana. Prisustvovali su joj svi Rigsovi ljudi i sve žene iz njegovog naselja.

Sandans je zagledao sva lica, tražeći među njima Saru Mekiver.

I, otkrio ju je. Prepoznao ju je. Lice joj se nije mnogo izmenilo, a i ličila je na oca. Imala je dugu plavu kosu i bila veoma lepa.

Posle sahrane, Eldon Rigs je pozvao Sandansa u svoju kuću, na doručak.

Kad su seli za bogato postavljen sto, Rigs je počeo:

– Dakle, želeli ste da radite za mene...

– Da.

– Verovatno znate šta radite. Možda me smatrate važnim čovekom, ali vam kažem da sam ja mnogo važniji nego što vi to pretpostavljate. Trenutno sam s one strane zakona, ali to neće trajati još dugo. Sada mora biti tako. A kad moji prijatelji postanu političari, postaću i ja.

– Računate na amnestiju? – upita Sandans.

– Naravno. To će srediti ljudi koje ja sada štitim. Obećali su mi. Izgleda da je moj peh samo u tome što sam se rodio na Jugu, bio južnjački vojnik, a, kao što znate, Jug je izgubio rat. Međutim, moje vreme tek dolazi.

Sandans je ćutao. Nije želeo da produži razgovor, jer je bio veoma gladan, a hrana je tako primamljivo mirisala.

Odjednom mu Rigs reče:

– Znate li šta sam odlučio?

– Vi ste šef, vi odlučujete...

– Odsad za vas nisam šef nego pukovnik. Primio sam vas u svoje redove.

Sandans ga pogleda, obradovan. Bila je to prilika da se približi Sari Mekiver.

Kao da je pročitao njegove misli, Eldon Rigs upita:

– Zašto ste na sahrani tako upadljivo posmatrali onu plavokosu devojku? Da vam se možda ne sviđa?

Znači, i to je primetio, konstatovao je Sandans. Da ne bi Rigs pomislio nešto drugo, Sandans je brzo odgovorio:

– Sviđa mi se, veoma. U poslednje vreme sam mnogo bio sam, i kad sam ugledao ženu koja mi se sviđa...

– Hoćete li je?

– Naravno!

– Uzmite je. Nije više devica, ali je bila do pre koji dan. Mi smo je sredili. Vikala je kao da joj neko dere kožu. Ali, te su u stvari najopasnije. Kasnije se pokaže da su najbolje te što u početku neće i brane se... Šta kažete na tu moju teoriju, Sandanse?

– Sigurno je tačna – podilazio mu je Sandans, jer je osećao da se približava svom cilju. Pri tom je bio toliko iznerviran onim što je čuo da

bi najradije odmah smoždio tog bezosećajnog nasilnika.

– Onda, slažemo se. Eh, Sandanse, baš mi je drago što vas juče nisam ubio.

– I meni – priznade Sandans.

– Sad ću malo da se zabavljam sa mojom Meksikankom – rekao je Rigs ustajući i time dajući Sandansu na znanje da i on može poći.

– Zašto odmah ne odvedete u svoju kolibu devojku koja vam se sviđa? Možete zadržati i nju i kolibu u kojoj ste prenoćili.

– Hvala, pukovniče.

– Ako vam neko bude pravio smetnje, pošaljite ga k meni.

Sandans se još jednom zahvalio, a onda je napustio Rigsovu sobu.

Na vratima ga je Ramirez upitao:

– Je li vam prijao doručak? Ja sam godinu dana sa pukovnikom, ali mene još nijednom nije pozvao na doručak.

– Videću šta mogu učiniti za vas – hladno je odvratio Sandans.

– Idite do đavola!

– Kasnije – obeća Sandans. – Sada imam važnija posla. Gde su nove devojke? Među njima ima jedna mlada, plavokosa, lepa... Pukovnik mi je rekao da je moja.

– Sigurno nije! – uzviknu Ramirez.

– Idite pa ga pitajte.

– Radije neću. Ona devojka je s druge strane potoka, u velikom šatoru sa žutom zakrpom sa strane. Ona ne pripada nikome što znači da je zapravo svačija. I ja sam je imao. Nije ni dobra, ni loša.

– Hvala na obaveštenju.

Sandans ga ostavi.

Pređe prekc mosta, na drugu obalu. Tamo je pred svakim šatorom stajalo po nekoliko ljudi, pa i pred onim sa žutom zakrpom, u kom je bila Sara Mekiver.

Kad je Sandans stigao do njega, upravo je izlazio jedan čovek, zakopčavajući pantalone. Napolju su bila još dvojica, obučeni kao kauboji.

On se probi do ulaza u šator, na šta su se ostali pobunili.

– Kuda ćeš?! Još nisi na redu! Ovde nema izuzetaka, svi moramo čekati!

Sandans pogleda u šator.

Na tri ležaja bile su tri devojke, sve tri nage. U sredini, bila je Sara Mekiver. Muškarac koji joj je prišao upravo se bio nagnuo nad njom, pružajući ruke prema njenim grudima.

– Rekao sam da čekaš svoj red! – viknuo je mali kauboj.

Sandans ga je gurnuo u stranu. Morao se ponašati kao i ostali, da nekome ne bi palo na pamet da on uopšte ne spada među te otpadnike.

– Pet minuta ni ovamo ni onamo! – rekao je. – Ne mogu da čekam!

Sandans uđe u šator i zgrabi čoveka koji je bio nad Sarom, te ga gurne u stranu.

– Potraži drugu – reče. – Ovu ja vodim sa sobom.

Uplašenim glasom, Sara promuca:

– Ja ne idem nikud...

– Ideš, još kako.

Pošto se Sara opirala, Sandans je ošamari.

– Hajde, inače ćeš zapravo dobiti batine! Oblači se!

Devojka ga posluša.

Kad su se udaljili od šatora toliko da ih drugi nisu mogli najbolje čuti, Sandans je šapnuo devojci:

– Sigurno me nisi prepoznala...

Kako bih vas prepoznala kad vas nikada ranije nisam videla?

– Ja sam Džim Sandans, prijatelj tvoga oca.

– Ah, vi ste to... tako si se... promenio...

– Da, došao sam da te izbavim odavde.

– Oh, molim te, odvedi me što pre, ne mogu više izdržati s tim ljudima. Užasno je.

– Moram ti reći da nam neće biti lako da odemo odavde. Rigs me drži pod prismotrom. I, ne radi se samo o tome da nas dvoje treba da pobegnemo odavde nego i obećanju koje sam dao tvome ocu, a to je da ću Eldonu Rigsu i njegovoj bandi podvući crtu ispod njihovog »posla«.

– Moj otac... moja majka... Njima više ne možeš pomoći jer nisu živi. Ali ja sam živa! Pomozi meni, molim te!

– Videćemo.

Sandans zaista još nije mogao znati kako će se stvari odvijati.

Možda zaista ništa neće moći da uradi Rigsu i njegovim banditima. Mislio je i o tome da će se morati zadovoljiti time da izvuče devojku i sebe iz tog zmijskog gnezda, ako ništa drugo ne bude postigao.

– Niko ne sme znati da se poznajemo – nastavio je dok su išli prema njegovoj kolibi. – Ako se budem ponašao grubo prema tebi, podnesi, jer sve mora izgledati tako kao što su ovi ljudi ovde navikli. Ne smemo izazvati sumnju svojim drugačijim ponašanjem. A dok si kod mene, neće postojati opasnost da te neko dira i zlostavlja.

Prećutao je da je ubio Bilija Rigsa, jer je smatrao da je bolje ako devojka manje zna.

U međuvremenu su stigli u kolibu. Kad su ušli, devojka je stala ne znajući šta drugo da uradi, i brisala suze.

Ubrzo su se čuli koraci pred kolibom.

– Brzo se skini! – rekao je Sandans Sari Mekiver.

Shvatila je, i skinula se.

Kad je Eldon Rigs ušao u kolibu, Sara je, naga, bila ispružena na ležaju.

On pogleda u nju, pa u Sandansa, a onda se nasmeja, pa upita:

– Lepo se zabavljate? Sandanse, došao sam da vam donesem vaše oružje.

Obe puške je stavio na sto – jedna od njih bila je namenjena starom Fergusu Mekiveru – a doneo je i Sandansov opasač sa koltom, zatim bovi-nož i tomahavk.

Više ništa nije rekao. Izašao je, ostavljajući svog novog prijatelja da se zabavlja sa devojkom.

*

Istoga dana popodne, Sandans se sam prošetao kroz naselje. Eldon Rigs je sedeo pred svojom kućom i pušio lulu. Pored njega bio je Ramirez.

– Lepo ste se zabavljali? – upitao je Rigs podlo se smeškajući.

– Vrlo dobro, pukovniče – pokušao je Sandans da se nasmeje. – Sada mi je već dosadno, pa sam pošao da vidim ima li nekog posla za mene. Radio bih nešto.

– Svaka čast, Sandanse. – Rigs se okrenu prema Ramirezu. – Vidite, lenštino? Čovek hoće da radi, a tek je došao. Vama to dosad nije padalo na pamet.

Ramirez nije imao šta da kaže na tu primedbu, samo je mrko pogledao Sandansa, koji je nastavio:

– Pregledao sam vaše oružje. U dobrom je stanju. Cenim čoveka koji vodi računa o svom oružju. U našem poslu, ono je veoma važno, jer se njime zarađuje za život. Ja to

svojim ljudima ne mogu da utuvim u glavu. Jeste li raspoloženi da pregledate našu oružarnicu? Sam sam nameravao, već odavno, da učinim to, ali nisam još stigao.

– Vrlo rado – odgovori Sandans. – Bar se u oružje razumem.

– U vašem prtljagu su bile dve vinčesterke, a osim toga smo našli i balu svile i jednu gotovu haljinu. – Rigs je Sandansa gledao pravo u oči. – Zašto ste sve to nosili sa sobom?

Sandans je već ranije smislio odgovor na pitanje, jer je pretpostavljao da će mu ono biti upućeno.

– Pa, ukrao sam sve to. Nisam odoleo. Bio sam u radnji, a vlasnik je izašao. Nisam ni video šta je upakovano, stajalo je tamo, i ja sam uzeo. Iz čistog hira.

– Pa, to baš nije naš nivo, da se krade – komentarisao je Rigs.

– Znam, ali, dogodilo se...

Rigs je opisao oružarnicu, a Sandans je odmah otišao da je vidi.

Nalazila se iza Rigsove kuće i nije bila veća od dva sa dva.

Ispred nje, čučao je Meksikanac naoružan puškom springfiltkom. Pustio je Sandansa da prođe.

Sandans je smaknuo rezu i ušao u nevelik prostor. Vrata je ostavio otvorena, jer kroz uski prozor nije dopiralo dovoljno svetlosti.

Jedan zid je zapravo bio regal za puške. Neke su bile veoma stare, a neke čak i zarđale i, verovatno, ne naročito upotrebljive.

Bilo je tu i nekoliko sanduka, od kojih je jedan stajao otvoren.

Sandans je čekao da čuvareva pažnja skrene na nešto drugo, a onda je brzo iz tog sanduka izvadio patronu dinamita i stavio je pod košulju.

Vratio se kod Rigsa i raportirao.

Ovaj je s nevericom vrteo glavom.

– Hoćete li sami da se uverite? – upitao ga je Sandans, znajući da će Rigs prihvatiti njegov predlog.

Pošli su zajedno do takozvane oružarnice.

Kad je video u kakvom stanju je oružje, Rigs je počeo da viče. Zapovedio je Sandansu da uzme dvojicu komančerosa i da svi zajedno očiste oružje.

U jednom trenutku, dok je Rigs vikao i gledao napolje prema ljudima, Sandans je uzeo još dve dinamitske patrone. Ni sam nije znao za šta će ih upotrebiti, ali se osećao sigurnije ako ih je imao kod sebe.

Odmah je pozvao dvojicu bivših ruralesa, ili bandita koji su samo imali takve uniforme, i, zajedno sa njima, počeo da čisti puške.

I tada je, njima okrenut leđima, uzeo dve patrone.

Kad su završili posao, Sandans se vratio u svoju kolibu. Nožem je izbušio rupu u zemljanom podu i tamo sklonio patrone.

– Plašim se – rekla je Sara. – Eksplodiraće.

– Ne boj se, neće. Još su nove i čvrste. Možda će nam pomoći da se izvučemo odavde.

Upravo je povukao sto iznad rupe, koju je ponovo zatrpao, kad je u kolibu ušao Flosi. Doneo je kuhinjsko posuđe, među kojim je bilo i nekoliko teških srebrnih kašika i viljušaka, očigledno ukradenih sa nekih od susednih rančeva. Doneo je i namirnice.

Sara je naložila vatru i počela da kuva.

Kad su jeli, legli su da se odmore.

U kolibi je bio samo jedan ležaj, tako da su, hteli to ili ne, legli jedno pored drugog.

Sandans nije imao ni na kraj pameti nameru da dotakne Saru, ali se ona pribila uz njega i milovala ga, možda iz zahvalnosti a možda i zato što se osećala usamljenom i, posle svega, videla razliku između muškarca koji se ne ponaša nasilnički i onih koji su je dosad zloupotrebili.

Sandans je pomislio na Bilija Rigsa, na Ramireza i sve ostale, i odbacio je svaku pomisao da i on bude intiman sa njom.

Ali, njeno milovanje i toplo telo koje se privijalo uz njega i činjenica da zaista odavno nije bio sa ženom, učinili su svoje...

Još iste večeri, Rigs je njih dvoje pozvao na večeru, u svoju kuću. Sara je bila veoma ljuta što Sandans očekuje od nje da prihvati taj poziv.

– Pa on je ubio moje roditelje! On me je doveo ovamo i pustio da me ima ko hoće. Zar ja da idem u njegovu kuću kao da se ništa nije dogodilo?!

– Mislim da nam u ovom trenutku ne preostaje ništa drugo. Uživam njegovo poverenje, i to možda neće dugo trajati. Treba iskoristiti. Ne zaboravi da imamo cilj, a do njega treba doći. Sredstva ne bi trebalo da biramo.

– Ja ne idem.

– Onda ostani i gledaj kako sama da se izvučeš – grubo joj je odgovorio Sandans, ljut što je Sara tako tvrdoglava.

Ali, onda je Sara pomirljivim glasom rekla:

– Džime, učiniću sve što tražiš od mene, samo da više ne budem ovde. Idem s tobom.

Sari je haljina koju joj je Sandans kupio bila prevelika. Ali, devojka je uzela iglu i konac i začas prilagodila haljinu svom telu, pa je i obukla.

Krenuli su kod Rigsa, na večeru.

Sandansu je bilo upadljivo da u naselju nema više od polovine Rigsovog ljudstva.

Bilo je jasno da su otišli u pohod, samo što Sandans nije znao kuda. Kad je shvatio, bilo je tako reći prekasno.

Rigs ih je dočekao na vratima; i on se bio udesio, i ovoga puta nije bio pijan.

Lupio je Sandansa po ramenu, kao starog prijatelja, i rekao mu:

– Hajde, momče, ulazi. Mogu ti reći da si odabrao za sebe pravu lepoticu – nasmejao se na Saru.

Ona se zbunila, ali je smogla snage da uzvrati osmeh. I njoj je bilo stalo da Rigs poveruje da ga ona i Sandans smatraju prijateljem.

– Ubrzo će večera, a imam i dobrog meksičkog vina – govorio je »pukovnik« dok su ulazili u trpezariju, gde je sto već bio postavljen.

Tek što su seli, kad se začula graja.

Rigsovi ljudi su se vraćali odnekud.

Sandans pogleda kroz prozor.

Grupa komančerosa dovukla je, vezanog za konjski rep, jednog čoveka. Bio je sav krvav i videlo se da neće još živeti dugo. Jedva je davao znake života.

– Ramirezu! – viknuo je Eldon Rigs kroz prozor. – Koga ste to doveli?!

– Šerifa Karsons Lendinga – odgovorio je Ramirez. – Tamo je Bili bio obešen!

Sandans ustuknu. Još nije bilo sasvim mračno i postojala je mogućnost da ga šerif prepozna.

Rigs opsova i izjuri iz kuće. Za njim pođoše i Sandans i Sara Mekiver.

– Šta to sada znači? – upita devojka tiho.

– Da moramo bežati, odmah nestati – odvrati Sandans.

Sara je otrčala u kolibu, da uzme patrone, namirnice, oružje i svoje i Sandansove stvari, a on je odjurio u koral. Bio je to trenutak kad niko nije obraćao pažnju na njih, jer se opet nešto događalo.

Iako je šerif bio na izmaku snage i predstojala mu je bliska smrt, postojala je mogućnost da kaže Rigsu šta se dogodilo i ovome bi odmah bilo jasno da je Sandans ubio njegovog brata. U tom slučaju bi sigurno i Sandans i Sara platili to svojim životima.

Rigs i komančerosi odvukoše šerifa u kuću.

Sandans odvede konje pred kolibu, gde ga je Sara već čekala, i uzjahali su.

Neopaženi, izjahali su iz naselja.

10

Jahali su celu noć prema severoistoku. U zoru, stigli su na ivicu stene i tek tada je Sandans odlučio da zastanu i malo se odmore.

– Ne razumem zašto bežimo – rekla je Sara. – Rigs ne gubi ništa ni mojim ni tvojim odlaskom. A ništa mu nismo skrivili.

– Varaš se, Sara. I te kako gubi. Moram ti reći da hoće pošto-poto da me se dočepa, jer sada zna da sam ja obesio njegovog brata. Mogu da ga odam. I ti si opasna za njega, jer znaš gde se skriva.

– Ali ja ne mogu da izdržim više. Ti idi ako hoćeš, a sa mnom neka bude što mora biti.

Zaista je devojka bila premorena, čak toliko da joj je sve bilo svejedno.

Sandans je počeo da se nervira što ona stalno hoće nešto suprotno od onoga što on traži.

Devojka je napućila usne.

– Bolje i da se vratim kod njih nego da budem u društvu ubice.

– Sara, ne govori koješta! Oni su ubice. Zar nisi videla šta rade? Ubijaju bez razloga, siluju, otimaju! I Bili je bio jedan od njih. Zar si zaboravila šta ti je uradio? Učestvovao je u ubijanju tvojih roditelja, prvi te je obešćastio... Uostalom, ja sam sve to radio da bih tebe spasao.

– Da sam znala da si takav, ne bih pošla sa tobom – bila je uporna Sara.

– Dosta priče. Idemo dalje.

Sandans je to rekao takvim tonom da se devojka ovoga puta nije bunila.

Nastavili su da jašu.

U neko doba, Sandans je u daljini ugledao oblak prašine.

– Sustižu nas – konstatovao je. – Otkrili su kojim smo putem pošli.

– Koliko su udaljeni?

– Pet ili šest milja. Moramo požuriti.

Saru je počela da hvata panika.

– Ionako nećemo uspeti da im umaknemo – jadikovala je, i nastavila: – Zašto da se uzalud mučimo i bežimo?

– Ništa nije uzalud.

– Ako nas sustignu, molim te reci im da ja nemam nikakve veze sa Bilijevom smrću. Molim te, hoćeš li?

Sandans je pogleda iskosa.

– Oni to dobro znaju. Već si bila kod njih kad je Bili bio obešen. Dosta priče!

Jahali su još izvesno vreme, a onda je Sandans primetio da se smanjuje razdaljina između njih i progonilaca.

Sara je počela da posustaje.

– Odjednom, njen konj je posrnuo i pao. Sandans pogleda u Saru, koja je nepomično ležala na zemlji.

Kad se uverio da je čitava, viknuo je na nju:

– Diži se!

Kad je ustala, Sandans je sjahao, podigao je u sedlo i rekao joj:

– Nastavi da jašeš i zaustavi se iza prve stene na koju budeš naišla. Ja ću se pozabaviti ovom gospodom.

Kad se oblak prašine sasvim približio, Sandans je s olakšanjem konstatovao da su samo dvojica jahača. Ali, tek što je to primetio, ugledao je još jedan oblak prašine, mnogo veći nego malopređašnji.

Ta dvojica bili su samo prethodnica.

Sandans je uspeo da ih obori iz sedla, a onda je potrčao da nađe zaklon. Sklonio se iza iste stene iza koje je bila Sara. Plakala je naglas.

– Prestani da se dereš! – viknuo je na nju. – To ti ništa neće pomoći! Saberi se!

Procenio je da drugoj, većoj grupi treba bar još čitav sat da bi mu se približila.

Sam je seo na Sokola, iza devojke, i poterao ga jednom prečicom.

U neko doba, našli su se na mestu odakle se, u dolini, video Karsons Lending. Nastavili su da jašu, sve do ulaza u kanjon, s čije druge strane je bila mala dolina sa nekadašnjim imanjem Mekiverovih.

Ona je stalno ponavljala da ne može više, a on je morao da je smiruje. Video je da progonioci sve više smanjuju odstojanje između njih i sebe.

Kad su bili na ulazu u uski kanjon, Sandans je upitao devojku:

– Znaš li da se vereš?

– Kao koza – odgovorila je Sara.

– Odlično.

Oboje su sjahali. Sandans je devojci dao dve dinamitske patrone i objasnio joj šta treba da uradi.

Ubrzo se Sara našla na suprotnoj strani kanjona, gore, na vrhu stene. S druge strane je bio Sandans.

– Ako budemo imali sreće, ubrzo će se nad Rigsom i njegovim banditima naći nekoliko tona kamenja – rekao je. – Ako sve bude išlo kako treba, nećemo morati da brinemo o budućnosti, ni ti ni ja.

– O, gospode... – uzdahnula je devojka. – Nisam verovala da će dotle doći...

U kanjon je, posle desetak minuta, prvi ujahao Rigs. Za njim je jahalo bar trideset komančerosa.

– Sandanse! – zagrmeo je Rigs. – Znam da si tu, nemoj se skrivati. Ionako mi ne možeš umaći!

Sandans je sačekao da Rigs i njegovi ljudi uđu još dublje u tesni klanac. Onda se odazvao.

– Tu sam negde, nađi me!

Rigs je glasno opsovao.

Onda je Sandans dao znak Sari.

Odjednom, posle nekoliko zaglušujućih eksplozija, na Rigsa i njegove bandite počelo je da se ruši ogromno kamenje.

– To si zaslužio – rekao je Sandans iako je znao da ga Rigs ne može čuti.

Otišao je do Sare. Ova ga je gledala namrgođeno.

– Šta si to uradio? – upitala je Sandansa kao da mu prebacuje.

– Ti si mi pomogla.

– Ali... ti si me naterao na to. Ja tako nešto nikada ne bih dobrovoljno uradila.

Sandans ju je gledao, ne znajući da li da se smeje ili da bude ljut.

– Šta sada hoćeš? Izvukla si se onakvog života, ako se to uopšte može nazvati životom, mrtav je čovek koji je kriv za smrt tvojih roditelja, imaćeš dovoljno novca za mnogo, mnogo godina jer ćemo dobiti nagradu koja je raspisana za ovim banditima... Ne znam zašto se buniš.

Govoreći, išli su prema mestu na kom je bio Eldon Rigs.

Još je davao znake života.

– Vidi, jadnik umire, a ti ništa ne činiš da mu pomogneš – prebacivala je Sara Sandansu.

– Njemu više niko ne može pomoći... – odgovorio je Sandans gledajući u teško ranjenog Rigsa.

– Mogu ja! – prkosno je rekla Sara i zgrabila Sandansov kolt. Nanišanila je na Rigsa i opalila.

– Eto, ja sam mu pomogla da se ne muči...

– Sara, ja mislim da smo ti i ja toliko različiti da se nikada ne bismo složili.

– A možda se ne bismo složili upravo zato što smo slični?

– Ne znam.

– Da pokušamo zajedno? Možda bude nešto od nas? – predložila je Sara.

– Možemo pokušati... – odgovorio joj je Sandans. Trenutno nije ni on imao drugog izbora, a posle svega, nije odmah mogao ostaviti Saru samu; najpre je hteo da je zbrine.

KRAJ

Prevod: M. P.

L. Olfader

NOĆ PRED BITKU

Kiša beše prestala i nebom se, između brda, rastezala duga. Ljudi su klimali glavama. Neki i glasno rekoše da je to dobar znak. Starci iz saveta nisu rekli ništa, samo su se povukli u svoj šator. Oni su čekali da dođu uhode, izviđači i glasnici, pa da tek onda protumače dugu, koja se ukazala dan uoči bitke. Starci iz saveta su bili mudri.

Ljudi su znali da se vojska okuplja, duž visoravni, pa i niz obe reke, sve od Planine Pune Munja do Beskrajnog-Polja, i znali su da su, pre četiri zalaska sunca, beli vojnici presreli povorku žena i staraca, koji su se sklanjali u brda, i znali su da niko nije preživeo. Muškarci su čistili svoje oružje i timarili svoje konje. Sva naselja su bila obaveštena da muškarci treba da se okupe kod Orlovog Repa. Znali su da beli vojnici neće stati pre nego što ubiju mnogo ratnika, dece, žena i staraca. Zato su se pripremali za bitku. Uhode i izviđači su bili svuda naokolo i javljali su o bledolikima. Poglavice su pevali molitve duhovima borbe.

Ispred svog šatora je sedeo stari Bolji-Od-Svih, otac mnogih sinova i škiljio u dugu. Njemu se nije činilo da je duga dobar znak. I to je rekao svom unuku, sinu njenog najstarijeg sina, mladom ratniku, koji je, ko zna zbog čega, nosio ime Otac-Mnogih, iako još nije dirnuo ženu...

– Sine mog sina – govorio je Bolji-Od-Svih – kiša nije bila dobar znak, a ni duga nije dobar znak. Ništa ne može biti dobar znak u ove dane.

– Bolji-Od-Svih ne vidi dobro – rekao je mladi ratnik. – Mnoge porodice Sua znaju da je duga dobar znak. Sutra ćemo mnoge bledolike poslati u večna lovišta. Njihovi lažljivi jezici neće dugo govoriti posle naše pobede!

– Otac-Mnogih je još mlad – reče starac. – Ja sam video više od sedam puta po deset zima i video sam mnoge znakove na nebu, ali nikada, nijedan znak nije bio dobar kada su se ratnici spremali da se bore sa belima. Mnogi šatori su se, posle tih bitaka, napunili plačom i kuknjavom, čak i kada su se muškarci vraćali kao pobednici. Samo, vrlo retko su se vraćali kao pobednici.

– Ti brineš za svoje sinove i svoje unuke – reče Otac-Mnogih. – Zar ne znaš da pobeđuje narod, a ne ratnici?! Ratni duhovi će uzeti mnoge živote Sua, ali će nas ostati dovoljno da naša deca opet krenu u lov na bizone.

– Ako uopšte bude bizona, sine mog sina – starac pogleda u preriju. – Nekada, davno, ovim poljima su tutnjali bezbrojni bizoni, a onda su došli bledoliki i svojim štapovima koji ubijaju na veliku daljinu pobili mnogo, mnogo bizona. Oni nisu ubijali da bi jeli i da bi se kožama odenuli i podigli svoje šatore. Bizoni su im smetali, jer su pasli travu koja je njima bila potrebna za njihova goveda. Bizoni su smetali njihivim smrdljivim, gvozdenim konjima. Ili su ih ubijali u zabavi, kao što se mladi ratnici igraju bacajući koplja u metu.

– Bledoliki neće više ubijati naša stada, oče mog oca – podiže glavu Otac-Mnogih. – Od sutra neće biti belih vojnika na visoravnima!

– Ubijete li ove, mladi ratnici, doći će drugi – uzdahnu Bolji-Od-Svih. – Ti ne znaš, jer si još mlad, ni tvoj otac, Onaj-Koji-Vlada-U-Miru, to ne pamti, ali ja sam predugo lovio i znam kako je nekada bilo. Beli uvek dolaze, čak i kada se nama učini da smo ih zauvek oterali. Oni su nestalni, kao da imaju vetar u glavi, koji goni njihove misli sve dalje i dalje... A njihova tela idu za glavom punom vetra! Pamtim vremena kada na visoravnima uopšte nije bilo belih ljudi...

– Tvoje reči me ne raduju, Bolji-Od-Svih – živahno će mladić. – Govoriš kao da u tvom srcu više nema dovoljno smelosti. A govore da si bio dobar ratnik, oče mog oca!?

– Moje oči više nisu tako dobre kao nekada. Moje ruke nisu u stanju da razapnu luk i pošalju strelu u srce neprijatelja. Moje noge više ne mogu mnogo da koračaju – starac dodirnu oči, ruku i nogu. – Ali u mom srcu nema straha, kao što u mojoj glavi ima mudrosti! Kada nekoga počnu da dozivaju duhovi predaka, onda to znači da mu je glava puna mudrosti i ni za šta drugo nema mesta...

– Hoće li Bolji-Od-Svih reći da mu je vreme da umre? – upita Otac-Mnogih, osmehujući se, znajući da njegov deda već mnogo

proleća govori o svojoj smrti, i nikako ne umire.

– Znam samo da stari stabla padaju, a mlada rastu, sine mog sina – reče starac. – Voleo bih kada bi Veliki Duh odredio da ja odem pre tvog oca, ili tebe! Ali, sutrašnji dan može sve to da promeni.

– Oče mog oca – uozbilji se mladić, – Veliki Duh zna da će mnogi od ratnika umreti sutra, ali isto tako zna da su ovom zemljom prolazile nebrojene porodice Sua, od kako svet postoji, i da su beli došli da nas oteraju sa naših lovišta. Veliki duh zna kome pripada pobeda! Ako se pobeda ne dogodi sutra, dogodiće se nekog drugog, boljeg dana!

– Neka se ispune tvoje reči, Oče-Mnogih – starac je slegnuo ramenima. – Ali, saslušaj šta ću ti reći, sine mog sina: Sedam plemena je činilo narod Nadovisua! Sedam ognjišta saveta je gorelo visoravnima koje se sada nalaze tamo odakle sunce dolazi. I, nigde vatre nisu bile toliko sjajne kao u logorima našeg naroda! Sve dok nije došao bledoliki, moćniji i bezobzirniji od bilo kojeg čopora gladnih vukova! Naselili su nama lovišta, a mi nismo ni ruku podigli protiv toga, već smo se, kao dobri domaćini, koji se uklanjaju da bi gost imao mesta, povukli ka zapadu. No, beli nisu bili gosti! Pobili su mnoga stada i Sui nisu mogli više da love, pa su potražili nova lovišta i ratovali protiv bratskih naroda da bi došli do novih lovišta.

– Neće proći mnogo sunaca, a bledoliki će prestati da se šire po našim visoravnima! – reče vatreno Otac-Mnogih.

– Sine mog sina, sećam se da su tako govorili i Kišno-Lice, i Drhtava-Sekira, i Zmijski-Rep, i Iščupani-Nokat, i Veliki-Put, i Ženski-Trag, i Onaj-Koji-Se-Češe i Čuvar-Dva-Stomaka! I, sve su to bili dobri ratnici i velike ratne poglavice – malo tužno će Bolji-Od-Svih. – Duhovi bledolikih su jači od naših duhova! Budi hrabar, sutra, na bojnom polju, Oče-Mnogih, ali znaj da su sve naše bitke izgubljene!

– Bolji-Od-Svih više ne vidi dobro – nasmeja se mladić.

– Priznajem da mi oči više nisu tako dobre kao nekada, ali sada bolje vidim srcem – objasni starac.

– Onda, neka me otac mog oca sutra gleda srcem i neka u tom srcu ne bude misli o predaji. Pobedićemo! I, ja ću biti najhrabriji ratnik! – osmehnu se Otac-Mnogih.

– Neka bude kako mladi ratnik želi! – mirno će Bolji-Od-Svih. – Ipak, neka Otac-Mnogih uvek ima na umu da hrabrost ne znači samo ubiti što više neprijatelja! Najveća je hrabrost biti čovek!

– Setiću se toga – reče Otac – Mnogih i pogleda prema mestu gde je gorela vatra, gde su se okupljali mladi ratnici na igru posvećenu duhovima bitaka.

Sunce beše već nisko nad horizontom, ali duga je još blistala na nebu, čileći polako i neprimetno. Mnogi su sedeli ispred svojih šatora i posmatrali dugu. Neki su govorili da će Sui sigurno slaviti pobedu sutra, ako duga ostane na nebu sve dok sunce ne zađe i merili su pogledom dugu i sunce. Starci iz saveta su još uvek čekali glasnike, izvidače i uhode, pa da tek onda protumače dugu. Žene i deca su se okupljali oko vatre, želeći da vide mlade ratnike kako igraju. Naokolo su tumarali psi i sve je izgledalo kao da je to najmirnije veče u naselju Sua od kako postoje visoravni, po kojima ljudi love bizone. Ali su svi, ćuteći, znali da se sutradan sprema velika bitka...

Crveni – Oblak, ratni poglavica bio je izjahao sa poglavicama drugih plemena, i sada se vraćao, obučen u borbenu odoru, noseći u ruci pušku ukrašenu crvenim perjem. Projahao je kroz naselje, do svog šatora, sasvim polako, da ga svi vide i da znaju kako je on spreman da vodi bitke, hrabro i mudro, kao pravi poglavica. Uz njega je jahao Čovek-Koji-Se-Boji-Svojih-Žena, drugi veliki poglavica porodice Oglala. Pratili su ih uzvici odobravanja, pozdravi i bodrenja... Otac-Mnogih je osećao kako mu u grudima raste samopouzdanje, ponos i hrabrost, dok je gledao poglavice kako dostojanstveno projahuju naseljem. Osećao je kako uz takve poglavice može da krene u bilo koji, pa i najopasniji, boj! U tom trenutku su mu se bledoliki vojnici činili ništavni, loši borci, nesposobni i strašljivi.

Nekako u isto vreme je nestala duga sa neba. Sunce zašlo iza brda i pristigli su izvidači i uhode! U velikom šatoru se okupiše starci iz saveta, poglavice i stariji ratnici, da saslušaju šta izvidači imaju da kažu. Mladi ratnici nisu smeli da prisustvuju, i zato su počeli da igraju ratničke igre. Prvo sporo i isprekidano, a zatim sve brže, bez zastajkivanja Sve dok se igra nije pretvorila u neprekidni kovitlac znojnih tela i prašine, oko velike vatre. Iz sveg grla su pevali pesme posvećene duhovima bitaka, dok su oko vatre stajale žene, deca i starci, posmatrajući. Igra prestade tek kada iz velikog šatora izađoše poglavice, praćene vračem, koji se zvao Teška-Kiša.

Teška-Kiša podiže ruke i igra istog trenutka prestade, a svi se okrenuše poglavicama i vraču. Iščekivali su njihove reči... Konačno, prvi progovori Teška-Kiša:

– Neka noć bude mirna narodu Sua! Sutra je bitka!

Uzvratiše mu brojni zaglušujući uzvici, a mladi ratnici podigoše svoje oružje i zatresoše njime, želeći da pokažu svoju želju da što pre stupe u borbu.

– Bledoliki su sa tri strane krenuli prema naseljima naroda – nastavi Teška-Kiša. – Savet je protumačio da je duga, koja se širila preko neba duže nego ikada, dobar znak i da ćemo sutra pobediti! Glasnici su doneli dobre vesti! Neka noć bude dobra narodu Sua! Sutra je bitka!

Ponoviše se uzvici i uzmahivanje oružjem, samo ovoga puta još glasnije i žešće. Vrač se povuče dva ili tri koraka, da bi ustupio mesto Crvenom-Oblaku, koji podiže ruku, pa, kad se graja stišala, reče:

– Noćas neka ratnici govore sa duhovima svojih hrabrih predaka, ratnika! Sutra će pobednička pesma odjekivati ravnicom! Bledoliki će biti poraženi! Crveni-Oblak će govoriti više i bolje na bojnom polju!

Uzvrati mu jednodušni uzvik iz mnogo stotina grla, koji se prolomi naseljem! Svi su verovali u Oblaka, koji je vodio narod Sua već nekoliko proleća, pronalazio bogata lovišta i branio ih od nasrtljivih i bezobzirnih hordi bledoiikih doseljenika. I, sad su svi bili spremni da učine sve što je u njihovoj moći i da doprinesu pobedi, za koju su smatrali da je morala biti konačna! Mladi ratnik Otac-Mnogih pristupi poglavicama i udarivši se prvo po grudima, ponudi im svoje oružje, što je značilo da im nudi i svoje sposobnosti i svoju hrabrost, pa i svoj život. Ostali ratnici kliknuše u znak podrške. Crveni-Oblak pruži ruku i simbolično dodirnu oružje Oca-Mnogih, prihvatajući žrtve koje je mladić ponudio...

Onaj-Koji-Vlada-U-Miru, otac Oca-Mnogih, stajao je iza Crvenog-Oblaka i ponosno gledao svog sina, sećajući se dana kada je i on sam bio mlad ratnik prepun zanosa. U tim trenucima nije ni mogao da se seća onih drugih dana, gorčine i bola, ni poraza, gladi i nesreće. Nije se sećao da je mnogo puta bežao ispred bledolikih vojnika, i da je učestvovao u mnogo bitaka koje su Sui izgubili. Nije se setio da su dve zime Sui umirali od gladi i bolesti, proganjani i u stalnoj opasnosti od vojske belih. Nije se setio da je već izgubio mnogo braće u bitkama. Nije se setio da je i sam bio, neko vreme na strani bledolikih, sve dok je od njih dobijao vatrenu vodu, u kojoj je uživao... Za Onoga-Koji-Vlada-U-Miru, sada je bilo samo važno da je taj mladi ratnik, koji je Crvenom-Oblaku ponudio svoju odanost – njegov sin, Otac-Mnogih!

Zatim su se poglavice povukle u svoje šatore, a narod Sua je počeo da se osipa, odlazeći svojim poslovima, pa oko velike vatre uskoro ne ostade niko, osim dece, koja su po običaju dizala veliku galamu igrajući se, i pasa, kojih je te godine bilo dovoljno. Sui su zahvaljivali duhovima što su umnožili pse, pa su uvek imali dovoljno mesa za svakodnevne obroke... Naselje se spremalo da otpočine i ništa nije smelo da govori da je ta noć po bilo čemu nešto posebno: mada je predstojala velika bitka, noć je morala da bude mirna, obična! Ratnici su legli u svoje krznene postelje, samo su oni najmlađi ratnici, koji do tada još nisu okusili slasti i gorčine bitaka, morali da stražare oko naselja i kraj konja... Noć uoči bitke je počinjala i po ničemu se nije razlikovala od bilo koje druge noći.

Ali, još prvi san nije uhvatio ljude, kada se sa sever[illegible]strane začu galama. Svima bi jasno o[illegible]lazi sa one strane gde se nalaze k[illegible].ka, koja je dopirala, dolazi od stražara. No, mnogi se nisu potrudili da ustanu i izađu iz svojih šatora... Tek poneki ratnik izviri da vidi šta se dešava. A, u stvari, nije se dešavalo ništa, osim što su stražari pronašli jednog bledolikog kako se šunja oko konja, pa su ga uhvatili i doveli do velike vatre nasred naselja. Beli čovek beše obučen kao lovac i bio je dovoljno visok i dovoljno snažan da zaista i bude lovac. Mladi ratnici su mu oduzeli oružje, koje je bilo oružje belih lovaca, i gurali su ga ispred sebe, sve bliže vatri...

Jedan od mladih ratnika koji su iznenadili belog lovca bio je i Otac-Mnogih. On gurnu belog čoveka bliže vatri, kako bi bolje mogao da vidi njegovo lice, pa, kad vide – prepozna bledolikog i okrete se, pa reče drugom mladom ratniku:

– Poznajem bledolikog. Ali, ipak idi i obavesti poglavice da smo ga pronašli kako se šunja...

– Nisam se šunjao – reče bledoliki na tečnom jeziku Sua.

– Otac-Mnogih je prepoznao bledolikog – reče mladi ratnik – ali ne može da zna zašto bledoliki, po imenu Lari, dolazi do logora Sua po tami? Prijatelji dolaze kada se dobro vidi.

– Ti me znaš?! Odakle?! – upita beli lovac, koga je Otac-Mnogih oslovio sa Lari.

– Ti si prijatelj oca moga oca, starog ratnika po imenu Bolji-Od-Svih. Dolazio si da pušiš s njim mnogo puta – reče Otac-Mnogih.

– Ti si unuk matorog Boljeg-Od-Svih – reče bledoliki mešajući svoj i jezik Sua. – Ali, starac ima mnogo potomaka. Koji si ti?

– Ime mi je Otac-Mnogih, sin sam Onoga-Koji-Vlada-u-Miru – objasni mladić, a bledoliki na to samo prijateljski klimnu glavom.

Tada je pristigao poglavica čovek-Koji-Se-Boji-Svojih-Žena, u pratnji dva mlada ratnika. Budući da je beli lovac stajao kod vatre i mogao dobro da se vidi, poglavica ga prepozna, pa mu priđe i ozbiljno reče:

– Zar Čovek-Susreta ne zna da su Sui na ratnoj stazi? Naši stražari kažu da si se prikradao našim konjima!?

– Neka Čovek-Koji-Se-Boji-Svojih-Žena bude miran. Nisam došao da učinim nažao prijateljima – odgovori mirno beli čovek, koji je, očigledno, pored svog engleskog imena Lari, nosio i indijanski nadimak, Čovek-Susreta. – Nisam se prikradao konjima. Sasvim slučajno sam došao sa te strane. Noć je bez mesečine i nisam mogao dobro da vidim kuda prolazim. A, tvoji ratnici su oprezni i brzi! Nisam ni video kada su me uhvatili.

– Čovek-Susreta nikada nije dolazio sa zlim mislima i lažljivim rečima – reče poglavica Čovek. – Ali, šta ga dovodi u naše naselje sada, kada smo u ratu?

– Baš to, Čoveče – klimnuo je glavom Lari, ili Čovek-Susreta. – Noć nije sigurna u preriji kada je rat. Napolju lutaju patrole belih vojnika, a posvuda su njihove straže. I, da mi je samo znati ko ih dovede?! Prvo pucaju, pa onda postavljaju pitanja! Čini mi se da su suviše neiskusni, ili suviše zaplašeni, ili možda i oboje!

– Zar Čovek-Susreta hoće da kaže kako je došao Suima da bi se sakrio od svoje braće, bledolikih? – začudi se poglavica.

– To samo za ovu noć – lovac ponovo pomeša dva jezika. – Oni me noću ne razlikuju od tvog naroda, a kako ste u ratu, mogao bi se naći bledoliki koji bi mogao da me ubije pre nego što ustanovi da imam plave oči i crvenu bradu! Čovek-Koji-Se-Boji-Svojih-Žena zna da je nikada nisam bio u sukobu sa Suima. Rat koji vodi vojska protiv vas nije moj rat! Provešću noć u vašem naselju, a zorom ću nastaviti put prema jugu. To je sve!

– Neka se Čovek-Susreta smesti pored vatre – reče poglavica i znakovima pokaza mladim ratnicima da bledolikom vrate oružje, što ovi odmah i učiniše.

Beli lovac prihvati svoje oružje, ali, kada mladi ratnici kretoše da se vrate straži kraj konja, on pozva Oca-Mnogih.

– Bledoliki me zove – odazva se mladić – a ne zna da moram da stražarim kraj konja!?

– Odvedi me do šatora Boljeg-Od-Svih. Nisam pušio sa njim mnogo meseci – reče bledoliki. – Ako starac ne spava?!

– Hodi, odvešću te – reče mladić i pode prema onom kraju naselja gde se nalazio šator njegovog dede. – Bolji-Od-Svih je prilično star i retko spava. Sada je sigurno budan i biće zahvalan što je Čovek-Susreta došao da mu ispuni noć.

– Izgleda da se pleme opet priprema za nešto veliko – oglasi se beli lovac, videvši svuda po naselju pripremljeno oružje, koje je krasilo mnoge šatore. – Mnogo proleća živim na visoravnima i nikada nisam video da je rat dobar za bilo koga! Mnogo hrabrih ratnika se ne vrati u svoje šatore posle bitaka!

Mladi ratnik pogleda iskosa u bledolikog. Mada mu je lice belog lovca bilo poznato i mada je Čovek-Susreta smatrao prijateljem Sua, Otac-Mnogih je bio u nedoumici.

– Lari, Čovek-Susreta je dobrodošao među naš narod. Uvek je tako bilo – reče Otac-Mnogih. – Ali sad je rat, i Oca-Mnogih čudi kako beli lovac tako mirno, usred noći dolazi u naš logor?

– Neka mladi ratnik bude spokojan – umiri ga toplim glasom beli lovac. – Od kad sam ulovio prvog jelena, mene ratovi mog naroda ne teraju na drhtaje srca. Ja sam lovac, nisam ratnik. Znam da narod belih može da bude neprijatelj drugim narodima, ali je najveći neprijatelj samom sebi. Odavno živim van svog naroda i prijatelji među Suima, Čejenima, Arapahosima su pravi prijatelji za mene. Mada ni njihove bitke neću voditi...

– Zar se može živeti van svog naroda? – upita Otac-Mnogih.

– Moj život je život usamljenog medveda, kome ne treba niko – reče beli lovac. – Mada mi je srce ispunjeno kada sretnem prijatelja. Zato su me i nazvali indijanci: Čovek-Susreta!

– Ima li Čovek-Susreta porodicu? – upita mladić.

– Imao sam – odgovori Čovek-Susreta. – Imao sam ženu i sina, iz naroda Poni. Odneli su ih bolesti koje je moj narod doneo...

Otac-Mnogih više nije smeo ništa da pita. Samo je gledao u lice bledolikog i video je na tom licu znak velike tuge. Potom stigoše do šatora Boljeg-Od-Svih i mladić uđe u šator da bi se ponovo pojavio veoma brzo i rekao:

– Bledoliki može da uđe. Otac mog oca se raduje što će ga videti!

– Neka ratna sreća posluži mladog ratnika, sutra! – Čovek-Susreta spusti ruku na rame ocu-Mnogih. – Voleo bih kada bih ga ponovo sreo.

– Neka bude tako – mladić takođe spusti svoju ruku na rame belom lovcu. – Sad znam da imam prijatelja koji nije iz mog naroda!

Beli lovac je posmatrao kako se mladić udaljava lakim korakom. Vitka prilika indijanca ga podseti na njega samog, u mladim danima. Bledoliki je mislio o tome da će mnogi mladići poput Oca-Mnogih, sada još uvek dobri lovci i ponosni ratnici, ubrzo biti samo uspomena. Te misli su bile gorke... Zatim uđe u šator svog starog prijatelja Boljeg-Od-Svih.

– Moje srce leti visoko kao planinski orao kada je prijatelj pod mojim svodom! – pozdravi belog lovca stari Su.

– Želim dugu i mirnu starost Boljem-Od-Svih – osmehnu se Čovek-Susreta. – Dugo je kako nismo zajedno pušili dobar duvan iz lule prijateljstva!

– Suviše dugo. Već sam mislio da neću više nikada videti bledolikog – starac se kratko nasmeja. – Već više od pet proleća se čudim što sam doživeo da vidim preriju zelenu!

– Veliki Duh neka zaboravi na Boljeg-Od-Svih. Njemu je dobro i na ovim lovištima, zar ne?! – opet je mešao engleski i jezik Sua beli lovac. – Sumnjam da bih i sada pronašao logor Sua, da napolju, u preriji nisu straže vojske mog naroda. Od njih se mora čuvati sve što trči po visoravnima, imalo dve ili četiri noge!

– Opet je rat i mene ne raduje što se ratnici spremaju u bitku, prijatelju – reče starac. – Beli i narodi iz prerije nikako da shvate običaje jedni drugih! Kada bi mogli da razumeju to, onda bismo mogli svi da živimo u miru. Ova zemlja je velika. Ima prostora za sve! Kada bi samo bilo više takvih kakav je Čovek-Susreta!

– Moj narod misli drugačije – žalosno će beli lovac. – Bolji-Od-Svih zna vrlo dobro da neće biti mnogo lovaca kao što sam ja, uskoro. Moj narod je velikim gvozdenim kolima oterao bizone, isekao mnoge šume. Zemlja više ne sluša topot antilopa i rikanje velikih jelena. Kao što su životinje otišle, otići ćemo i mi. Moj prijatelj zna svakako, da po sredi nije boja kože, već su drugačiji snovi i misli, i osećaji srca. Toliko drugačiji da se ne mogu pomiriti.

Starac ne reče ništa, već izvadi svoju obrednu lulu, a beli lovac mu dodade pregršt duvana. Pušili su u miru, a noć je bila pred bitku. Nisu više razgovarali o ratu. Pričali su o vremenima kada su visoravnima prolazila nebrojena krda bizona i kada su šume bile pune antilopa i jelena. Sećali su se vremena kada su karavani bledolikih samo retko prolazili kroz lovišta Sua i kada je cvetala trgovina između dvaju naroda. Smejali su se starim šalama i pominjali ratnike i lovce kojih odavno nema. Veći deo noći im prođe u takvom razgovoru, a onda obojica usnuše.

Otac-Mnogih, mladi ratnik, je jedan deo noći stražario pored konja svog naroda, potom zaspa na zemlji, uvijen u kože, dok su drugi mladi ratnici stražarili. Pred zoru je ponovo bio njegov red da stražari, pa se mladi ratnik probudi i obiđe krdo konja. Često je gledao prema istoku, očekujući prve znake zore. Noć je bila na izdisaju i mladić je znao da dan može da donese mnogo krvi, ali može da donese i pobedu nad belim ratnicima. Otac-Mnogih nije puno razmišljao o razlozima koji su doveli do rata. On je samo znao da bledoliki žele da ih oteraju sa lovišta i da su bitke neizbežne, i nadao se da će svojom hrabrošću ratnici Sua nadvisiti bele ratnike. Verovao je u poglavicu Crvenog-Oblaka, koji ih vodi. Verovao je da se jednom pobedom sve može rešiti...

Slavuji u čestaru se oglasiše prvi, samo tren pre nego što se prvo, slabo svetlo ukaza na vrhovima retkih stabala hikorija. Logor naroda Sua u istom trenutku ožive. Iz šatora počeše da izlaze ratnici i njihove žene, već sasvim obučeni, u ratničkoj opremi, spremni na ono šta ih čeka. No, svi su bili sasvim mirni i kretali su se bez žurbe. Osim pasa, koji su cvileli i vrteli se bezglavo u krug, kao da su se razboleli. Niko nije na njih obraćao pažnju... Iz svog šatora izađe Crveni-Oblak u pratnji Čoveka-Koji-Se-Boji-Svojih-Žena i drugih viđenijih ratnika. Prvi zraci sunca se razbiše o vrhove kopalja i o sjajne cevi pušaka...

Otac-Mnogih vide kako se velika, užarena kugla Sunca pomalja iza horizonta. U istom času začu i jedva čujan zvižduk! Ali, to nije bio zvižduk čoveka, jer je trajao dugo, i postajao sve jači i jači, i kao da se veoma brzo približavao. Mladi ratnik se obazre oko sebe, sluhom prateći zvižduk, koji je postajao gotovo zaglušujući, približavajući se, sve bliže, sve bliže – da bi postao tako jak i tako brz da mladić pritisnu uši! Tada grmnu kao najači grom! Podiže se zemlja, nešto se zacrni i zacrveni, gust udar dima i prašine baci mladića na tlo! Od siline udara u glavi mladog ratnika se nešto pomeri, a u ušima poče snažno da mu zuji, tako da nije mogao da čuje sledeći zvižduk, koji je pristizao za prvim, činilo se – još brže... Potom veliki grom zamrači nebo, podižući Oca-Mnogih sa tla! Mladić je ponovo pao, ovoga puta sa neuporedivom silinom i uspeo je samo još da okrene glavu i vidi tupla dva konja, koje veliki grom beše oborio. Zatim oseti da nije u stanju da miče udovima, mada je pokušavao da ustane... Čudio se! To je bilo sve!

Dve milje od logora Sua, artiljerijski poručnik Marlon, pridodat Sedmom konjičkom puku armije Sjedinjenih Država mirno, kao da je na vežbalištu Vest-Pointa, saopšti svom naredniku:

– Ponovite ova dva plotuna! Mislim da smo ih pogodili. Ali tim divljacima treba još koja granata! Neka se opamete, ili neka umru.

Topovi ponovo grunuše...

Kraj

NA SVIM KIOSCIMA U ZEMLJI
specijalno izdanje ZLATNE SERIJE
MALI STONI KALENDAR 1987.

- u kvalitetnoj opremi — na kunzdruku
- koričenje u kartonu sa naslonom
- naslovna strana: minijatura ZLATNE SERIJE u koloru
- svaki mesec je na posebnom listu sa likovima Zagora i Čika naizmenično na sličicama u koloru
- dimenzije kalendara: 6,5 x 8,5 cm
- cena: samo 50 dinara

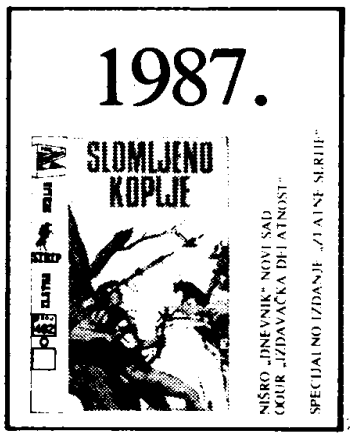

NA SVIM KIOSCIMA U ZEMLJI
specijalno izdanje ZLATNE SERIJE
MALI STONI KALENDAR 1987.

U SLEDEĆEM BROJU

FAD IRKIN

PUCNJAVA U DODŽ SITIJU

Prvi, onaj najviši, zapravo se zvao Henk Donegan. U nekoliko država za njim je bila raspisana poternica. On je bio vođa drugoj dvojici, ćutljivom Džimu Frizmarku i kočopernom mladom Stenliju Slejdu. Bili su prvi put u Dodž Sitiju i, očito, totalni nepoznavaoci ovdašnjih prilika. Progurali su se do stola i zastali.

JUGOBANKA